

RAIMUNDI DE AGILES

CANONICI PODIENSIS

HISTORIA FRANCORUM QUI CEPERUNT JERUSALEM.

(Apud BONGARS, *Gesta Dei per Francos, sive Orientalium expeditionum et regni Francorum Hierosolymitanæ Historia avariis, sed illius ævi scriptoribus litteris commendata.* — Hanoviæ, 1611, in-folio, p. 139.)

MONITUM.

Raimundus de Agiles vel Agikeus, canonicus Podiensis, et episcopi sui, qui simul comes Tolosanus erat, capellanus, cum quo an. 1095 in terram sanctam abiit, et res ibi per quinquennium gestas testis ἀυτόπτης descripsit. De comite S. Ægidii, id est Tolosano, et episcopo Podiensi præcipue scripturum se profitetur in præfatione. Aduit cum effoderetur lancea, quam et in prælio tulit. Ad sacerdotium promotus est in hoc itinere. Scripsit precibus Pontii de Baladuno, et inscribit Orthodoxis et Transalpinis omnibus, nominatim episcopo Vivariensi. Fuit autem hic Pontius miles, vir nobilis, et familiaris comiti Tolosano; quod, præter hunc, notat Tyrius lib. vii, cap. 17, alii. Manuscriptæ Gallicæ membranæ vocant *Poinces de Baladon et Baladun*. Lapide petrariæ interfectus in obsidione Archados, temere a comite incepta, dignus memoria posteritatis, posteritatis ipse in tantis periculis memor. *Pontium Balonensem* vocat Robertus *infra, col. 744, lin. 52, 53*. Ab eo scriptam hujus belli historiam quæ Londini exstet, legimus in bibliotheca Gesneriana: quæ et *Raimundum de Podio* laudat auctorem scriptionis ejusdem argumenti: utraque, nisi fallor, eadem cum hac nostra. Petavianus *Liber principalis bellorum Domini*, citat *Raimundum de Arquilliers*, ut nos ipse Petavius per litteras docuit. Sed hanc habemus ex ms. uno Vulcobiano Guillelmi Ancelii; altero nostro, quem nobis dono dedit Lingonensibus nuper juridicundo præfectus, reip. studiosissimus Joannes Russatus. Libri extrema sunt ab alio auctore, quod dictio indicat et testatur Vulcobianus; ea uncis inclusimus. Incipit ab comitis Tolosani in Sclavoniam ingressu: et narrationem ejusdem illius quinquennii persequitur, scilicet ad illam de Ammirato, ita enim vocat, Babylonis victoriam.

PRÆFATIO AUCTORIS.

Episcopo Vivariensi domino meo, et omnibus orthodoxis, Pontius de Baladuno, et Raimundus canonicus Podiensis salutem et laboris nostri participationem. Necessarium duximus vobis, et Transalpinis omnibus manifestare magnalia quæ Deus nobiscum, solito pietatis suæ more, fecit et assidue facere non desinit: maxime ideo quia imbelles et pavidii recedentes a nobis, falsitatem astruere pro veritate nituntur. Sed qui apostasiam eorum viderit, verba et consortia eorum fugiat. Exercitus enim Dei, etsi pro peccatis flagellum Domini sui sustinuit, pro ejusdem misericordia victor super omnem paganitatem exstitit. Sed quia alii per Sclavoniam, alii per Hungariam, alii per Langobardiam, alii per mare venerunt, tædiosum nobis ad scribendum de singulis fuit. Quapropter, dimissis aliis, de comite sancti Ægidii, et episcopo Podiensi, et exercitu eorum scribere curavimus.

CAPUT PRIMUM

Illi igitur Sclavoniam ingressi, multa dispendia itineris passi sunt, maxime propter hiemem quæ tunc erat. Sclavonia etenim est tellus deserta, et

A invia et montuosa, ubi nec feras nec volucres per tres hebdomas vidimus. Incolæ regionis adeo agrestes et rudes sunt ut nec commercium nobis, nec ducatum præbere voluerint, sed fugientes de vicis et castellis suis, debiles, anus, pauperes et infirmos, qui a longe præ infirmitate sua sequebantur exercitum, ac si multum nocuissent, ut pecora trucidabant, nec facile nostris militibus erat latrones inermes, locorum scientes, per abrupta montium et condensa silvarum persequi, sed assidue eos sustinebant; nec pugnare valentes, nec sine pugna esse poterant. Quoddam vero facinus egregium comitis non prætereamus. Cum conclusus esset aliquando comes a Sclavis cum quibusdam militibus suis, impetum fecit in Sclavos, atque usque ad sex ex eis cepit. Cumque propter hoc Sclavi vehementius imminerent, et comes sequi exercitum compelleretur, crui oculos eorum, et aliorum pedes abscidi jussit, et nasum et manus aliorum truncari præcepit, ut, taliter aliis deterritis et doloris cognitione occupatis, secure comes effugere cum sociis suis posset. Itaque per Dei gratiam de mortis angustia, et de loci difficultate liberatus est. Quanta vero ibi fortitudine et consilio comes claruerit, noa

facile referendum est. Quadraginta etenim fere dies in Slavonia fuimus, in quibus tantam spissitudinem nebularum passi sumus ut palpare et per motum removeere eas a nobis aliquatenus possemus. Inter hæc comes assidue in postremis pugnans, semper populum defendens erat; et nunquam prior, semper ultimus hospitabatur. Et licet alii meridiè, alii vespere, comes vero frequenter media nocte, vel galli cantu ad hospitium veniebat. Tandem per Dei misericordiam et comitis laborem et episcopi consilium, sic exercitus transivit ut nullum fame, nullum in aperta congressione ibi perderemus. Ob illam, reor, causam voluit Deus exercitum suum transire per Slavoniam, ut agrestes homines qui Deum ignorabant, cognita virtute et patientia militum ejus, aut aliquando a feritate resipiscant, aut inexcusabiles Dei judicio adducantur. Tandem post multa laborum pericula apud Scodram, ad regem Sclavorum pervenimus, ac cum eo comes frequenter fraternitatem confirmavit, et multa ei retribuit, ut exercitus secure emere et quærere necessaria posset. Sed hæc opinio sola fuit; nam pacis petitæ nos pœnituit, cum per ejus occasionem Sclavi, de more solito furentes, nostros interficiunt, et quæ poterant ab inermibus arripiunt. Quæsivimus locum fugæ, non ultionis. Hactenus de Slavonia. Venimus Dirachium, credidimus esse in patria nostra, existimantes imperatorem Alexium, et satellites suos nobis esse fratres et coadjutores. Illi vero ritu leonum incrudescens, pacificos homines, nihil minus quam arma cogitantes, invadunt, per occulta trucidant, in nemoribus, in vicis remotis a castris, quæ poterant per totam noctem furabantur. Et licet sic insanirent, tamen dux eorum pæem promittebat, et per pacis inducias Pontium Rainardum interfecerunt, et Petrum ejus fratrem mortaliter plagaverunt, et erant hi principes nobilissimi. Cumque locus ultionis nobis offerretur, placuit iter, non injuriarum vindicta, sed incepimus iter nostrum. Habuimus litteras obviam imperatoris de pace, de fraternitate, et, ut ita dicam, de filiatione; hæc autem verbotenus. Nam ante et retro, dextrorsum et sinistrorsum, Turci, Comani, Husi et Tenaces, Pincenati et Bulgari nobis insidiabantur. Quadam autem die cum essemus in valle Pelagoniæ, episcopus Podiense, gratia convenienter hospitandi, cum paulisper a castris discessisset, a Pincenatis captus est; qui dejicientes eum de mula, spoliaverunt, et in capite graviter percusserunt. Sed quia tantus pontifex adhuc populo Dei erat necessarius, per ejus misericordiam vitæ reservatus est. Nam unus de Pincenatis, dum aurum ab eo quæreret, a cæteris eum defendebat. Interea sonus exit in castris, et sic inter moram hostium, et impetum sociorum eripitur. Taliter per insidias cum venissemus ad quoddam castrum quod vocatur Bucinat, didicit comes quod in angustiis cujusdam montis Pincenati exercitum nostrum aggredi vellent; qui cum militibus quibusdam in occultis remanens, Pincenatis occurrit,

atque pluribus interfectis, cæteros in fugam vertit. Occurrebant interea pacificæ litteræ imperatoris circumdabant nos undique hostes imperatoriis dolis. Cum vero venissemus Thessalonicam, infirmatus est episcopus, et remansit cum paucis infra civitatem. Post hæc venimus ad quendam civitatem, nomine Rossam; ubi cum manifeste ejus cives in nos multa mala molirentur, paulisper nostra solita patientia displicuit. Itaque arreptis armis, diruuntur antemuralia, capitur ingens præda, et civitas in deditionem; atque illatis signis in civitatem, et acclamata Tholosa, quod erat signum clamoris comitis, discessimus. Venimus ad aliam civitatem, nomine Rodesol, ubi cum milites de roga imperatoris, pro vindicta sua contra nos agere vellent, multi ex ipsis interfecti sunt, et aliquantula capta præda. Venerunt ibi nobis legati nostri, quos præmisseramus ad imperatorem qui, accepta ab eo pecunia, omnia prospera nobis apud imperatorem promiserunt. Quid plura? eo verba legatorum imperatoris et nostrorum pervenerunt, ut comes, relicto exercitu, solus cum paucis, et inermis ad imperatorem festinaret. Dicebant enim quia Boimundus, et dux Lotharingiæ, et Flandrensis comes, et alii principes hoc precabantur, ut properaret comes convenire imperatorem de itinere Hierosolymitano, ut assumpta cruce dux et imperator in exercitu Dei fieret; ad hæc aiebant imperatorem dixisse omnia cum comite se acturum, et de se et de aliis quæ itineris usui forent. Præterea nuntiabant bellum imminere, et, si auctoritas tanti viri abesset, fortassis incommodum fore. Itaque cum paucis adventaret comes, ut cum exercitus suus venisset, compositis cum imperatore omnibus, nullis in moram fieret. Victus tandem comes est, ut hac sola vice relicto præsidio in castris, exercitum præcederet, et sic inermis Constantinopolim venit.

CAPUT II.

Facile autem res gesta hactenus me scriptorem quibusdam lætitiæ et prosperitatis gressibus comitabatur, quæ tanto acerbioris et mœroris onere nunc premit, ut incepisse me tædeat, cum perficere votum sit. Quid vero potissimum, et primum aggrediar dicere? An imperatoris fraudulentissimam ac detestabilem admonitionis dolositatem? An exercitus nostri turpissimam fugam, et inopinabilem desperationem? An mortes tantorum principum enumerando, perpetui mœroris monumenta relinquam? Hæc autem quicumque nosse desiderat, ab aliis potius quam a nobis requirat. Hoc unum valde memorabile, silentio dignum excusamus, quod, dum omnes nostri castra relinquere, arripere fugam, deserere socios, dimittere omnia, quæ de tam longinquis regionibus asportaverant, meditarentur, per salutiferam pœnitentiæ atque jejunii opem, ad tantam constantiæ fortitudinem sunt reducti, ut solus pudor prius habitæ desperationis et fugæ vehementissime eos afficeret. Et de his hactenus dictum sit.

CAPUT III.

Honorificentissime itaque ab imperatore et principibus suis suscepto comite, postulat imperator a comite hominum et juramenta quæ cæteri principes ei fecerant. Respondit comes *se ideo non venisse ut dominum alium faceret, aut alii militaret, nisi illi propter quem patriam et bona patriæ suæ dimiserat. Et tamen fore, si imperator cum exercitu iret Jerusalem, quod se suosque et sua omnia illi committeret.* Sed imperator excusat iter dicens *se præmetuere Alemannos, et Hungaros, et Comanos, aliasque feras gentes, quæ imperium suum depopularentur, et ipse transitum cum peregrinis faceret.* Interea comes, audita morte suorum et fuga, se proditum esse credidit, et imperatorem Alexium, per quosdam principes de nostro exercitu, factæ proditiōis commonefecit. At Alexius dicit *se nostros nescisse depopulatos esse regnum suum, et suos multas passos esse injurias; nihil esse quod comes querebatur, nisi quod, dum exercitus comitis solito more villas et castra vastaret, exercitu suo conspecto, fugam arripuerit; tamen se satisfacturum comiti, atque Boimundum obsidem satisfactionis dedit.* Ad iudicium veniunt; cogitur comes, præter jus, absolvere obsidem. Interea exercitus noster Constantinopolim venit; et post hæc consecutus est nos episcopus cum fratre suo, quem infirmum dimiserat Dirachii. Mandat et remandat Alexius, pollicetur multa se daturum comiti, si quæsitum hominum sibi faceret, quod et alii principes sibi fecerant. Meditabatur autem comes assidue, qualiter suorum injuriam vindicaret, et tantæ infamiæ dedecus a se suisque depelleret. Sed dux Lotharingiæ, et Flandrensis comes, atque alii principes, hujusmodi detestabantur, dicentes *stultissimum esse contra Christianos pugnare, cum Turci imminerent.* Boimundus vero se adiutorem imperatoris pollicetur, si quidquam comes contra ipsum moliretur, vel si hominum et juramenta diutius excusaret. Consilio itaque accepto a suis comes, *Alexio vitam et honorem juravit, quod nec ipse, nec per alium ei auferret.* Cumque de hominio appellaretur, respondit, non se pro capitis sui periculo id facturum. Quapropter pauca largitus est ei Alexius.

CAPUT IV.

Itaque mare transivimus, et ad *Nicæam* usque pervenimus. Præcesserant enim comitem dux et Boimundus, atque alii principes, et obsidioni operam dabant. Est itaque *Nicæa* urbs munitissima, tam natura quam ingenio. Habet enim ab occidente lacum maximum, maris influentem; a reliquis tribus partibus vallum de restagnatione quorundam rivulorum plenum. Præterea muris ita eminentibus cingitur ut nullorum hominum assultus, nullius machinæ impetus vereatur; balistaria vero vicinarum turrium sic respicientia sunt ad invicem ut sine periculo nullus accedere possit. Si quis autem propius accedere voluerit, obesse cum nequeat, facile de altitudine turrium obruitur. Hanc igitur talem, ut diximus, civitatem, Boimundus obsedit a septen-

A trione; dux et Alemanni ab oriente; comes et episcopus Podiensis a meridie, nam Northmanniæ comes nondum erat nobiscum. Sed hoc unum reticendum non credimus, quia, cum comes inibi cum suis hospitari vellet, Turci de montanis descendentes in duabus turmis, exercitum nostrum aggrediebantur, eo nimirum consilio, ut, dum altera pars ducem et Alemannos impugnaret, qui ab oriente erant, pars altera Turcarum, per meridionalem civitatis plagam ingrediens, ac per alteram portam exiens, nostros facile a castris propelleret, nil simile cogitantes. Sed qui consilium impiorum subvertere solet Deus, sic apparatus illorum exinanivit ut veluti disposito, ingredienti jam fere civitatem Turcarum turmæ, hospitari volentem comitem cum suis immisit, qui primo impetu eos in fugam vertit, atque pluribus interfectis reliquos insecutus est usque ad montis altitudinem. Pars altera Turcorum, quæ Alemannos oppugnare voluit, exemplo simili fugatur atque prosternitur. Post hoc machinæ exstruuntur, atque murus impetitur, sed hoc erat frustra. Nam murus econtra firmissimus erat, et viriliter sagittis et machinis defendebatur. Sic pro nihilo hebdomadibus quinque pugnatum est. Tandem per Dei voluntatem quidam de familia comitis et episcopi, satis periculose ad angularem turrim, quæ respicit ad austrum accedentes, post vim facta testudine, unam de turribus cavare cœperunt, et cavando ad terram prostraverunt. Itaque capta esset civitas, nisi noctis tenebræ obstitissent. Instauratus est autem murus ab eis per noctem, et laborem pristinum nobis inane reddidit. Attamen eo metu perterrita civitas, ad deditiōnem sui coacta est. Accedebat eo quod imperatoris naves, per terram tractæ in lacum descenderant. His igitur de causis, cum jam ulterius succursum nullum sperarent, et augeri exercitum Francorum quotidie cernerent, diffisi viribus, Alexio se reddiderunt. Venerat comes Northmanniæ. Promiserat Alexius principibus et genti Francorum quod totum aurum et argentum, et equos, et omnem suppellectilem, quæ intus erat, eis redderet, et monasterium Latinum et hospitium pauperibus Francorum ibi faceret; præterea tantum de propriis unicuique de exercitu daret ut illi semper militare velint. Hæc igitur Franci sperantes verba fidelissima deditiōnem laudaverunt. Alexius itaque, accepta civitate, tantam gratiarum actionem exercitui dedit ut, quandiu vixerit, populus semper ei maledicat, et proclamet proditorem eum.

CAPUT V.

Cognovimus tunc quod Petrum Eremitam, qui longe ante exercitus nostros cum magna multitudine Constantinopolim venerat, imperator eum prodidisset; etenim ipsum, qui ignarus locorum erat, et totius militiæ, et suos transfretare coegit, atque Turcis exposuit. Turcæ autem de *Nicæa*, illam imbellentium multitudinem videntes, sine labore et mora, ex eis decollaverunt usque ad sexaginta millia. Reliqui vero ad munitionem quamdam confugientes, gladios

Turcarum evaserunt. Quapropter Turcæ audaces et superbi effecti, arma quæ ibi ceperant, et captivos ad nobiles suæ gentis et Sarracenorum, longe cavittebant, scribentes ad populos, et ad civitates longinquas nihil valere Francos in bello. Profecti igitur a Nicæa civitate in Romaniam, secunda die temere Boimundus cum quibusdam principibus, a comite, et episcopo, ac duce digressus est. Cumque in die tertia digressionis suæ tentoria disponeret figere, centum quinquaginta millia Turcorum in pugnam adventare conspiciunt. Dumque ordines pro tempore instruit, et bellum disponit, plures qui sequebantur de exercitu suo perdidit. Inter hæc comiti et duci mandavit, ut sibi succurrerent; aberant enim per duo milliaria. Uti autem nuntius Boimundi in castra venit, certatim omnes, equos et arma arripiunt atque obviam ire contendunt. Ut autem cognovit Solimannus et qui cum eo erant, exercitum nostrum, id est episcopi, ducis, et comitis, contra suum in pugnam concurrere, de victoria desperans fugere compulsus est, et qui captivos et tentoria plurima de castris Boimundi acceperat, per Dei virtutem sua reliquit. Fertur quoddam insigne miraculum, sed nos non vidimus, quod duo equites armis coruscis, et mirabili facie, exercitum nostrum præcedentes, sic hostibus imminerebant ut nullo modo facultatem pugnandi eis concederent; at vero Turcæ, cum referre eos lanceis vellent, insauciabiles eis apparebant. Hæc autem quæ dicimus, ab illis qui eorum consortium spernentes nobis adhæserunt didicimus. Quod vero pro testimonio adducimus, tale est: Per primam et alteram diem, per totam viam equos inimicorum mortuos cum dominis ipsis reperimus. Itaque devictis et profligatis Turcis, pacifice et alacriter per Romaniam usque Antiochiam venimus. Sed comes aliquantulum exercitum retardavit, causa infirmitatis suæ. Quod si incredulis ingratum fore satis cognovimus, tamen quod divina clementia operatur, reticere non debemus. Erat quidam comes de Saxonia, in nostro exercitu, qui ad comitem Raimundum, venit, et legatum se Sancti Ægidii asserebat, et semel secundoque se admonitum, ut diceret comiti, aiebat: « Esto securus, non morieris de hac infirmitate; ego tibi inducias a Deo impetravi, ego semper tecum ero. » Et licet satis hæc comes crederet, tamen ita ea infirmitate affectus fuit ut depositus de lecto in terram, vix etiam vitalem pulsum haberet. Unde episcopus Aurasicæ urbis officium ei quasi defuncto impendit, sed divina clementia quæ eum ducem perfecerat exercitus sui, de morte eum illico relevavit, et sospitati reddidit. Igitur cum Antiochiam appropinquavimus, non erat consilium multorum principum ut eam obsideremus, præsertim cum hiems immineret; et exercitus tunc diffusus per castella, et imminutus æstivo tempore fuerat. Imperatoris etiam vires oportere exspectari dicebant, et exercitum de Francia, qui venire nuntiabatur, sicque hiemare usque in verno præcipiebant. At alii de principibus in qui-

bus erat comes, dicebant per Dei inspirationem nos venisse, per ipsius misericordiam nos Nicæam munitissimam urbem obtinuisse, atque per ejusdem clementiam, victoriam et securitatem de Turcis habuisse: pacem et concordiam in exercitu nostro fuisse, atque ideo ipsi de nobis committendum esse. Non oportere vereri reges, aut regum principes; nec formidare loca, et tempora, cum Dominus de tam pluribus periculis nos eripisset. Igitur ad Antiochiam venimus, atque juxta castra posuimus, adeo ut frequenter de turribus hostes, et homines et equos nostros in tentoriis vulnerarent. Et quoniam de Antiochia se occasio nobis præbuit, de situ ejusdem loci dicere necessarium esse videtur ut facilius bella et assultus, qui ibi facti sunt, ab his qui non viderunt, intelligantur. Est quædam planities inter montes Libani, quæ in latitudinem per diem unum, tenet viatorem, et in longitudine diem et dimidium. Hæc autem planities habet ab occidente paludem quamdam, ab oriente fluvium, qui quamdam partem ejusdem planities cingens ad pedes montium, quas in latere habet a meridie, ita recurrit ut inter montes et fluvium transitus nullus sit, et sic mari Mediterraneo, quod Antiochiæ proximum est, influit. In angustiis autem illis quas fluvius jam adhærens supradictis montibus facit, Antiochia sita est ut ab occidente fluvius, inferiori muro influens, quamdam in modum sagittæ partem terræ, inter se et ipsam civitatem relinquit. Hoc modo ab oriente urbs sita, surgit in orientem, atque suo ambitu trium montium juga complectitur. Ille vero mons quem a septentrione habet, quodam maximo prærupto ab aliis dividitur, ut ab illo ad alios nullus vel difficillimus accessus habeatur. In colle autem septentrionali, castellum quoddam est, et in medio collis castellum aliud, quod lingua Græca Colax vocatur. In tertio colle, tantum turres. Tenet autem civitas duo milliaria in longitudine, muris, et turribus, et antemuralibus ita munita ut nullius machinæ impetus, nullius hominum assultus, etiamsi genus omne hominum conveniat, vereatur. Hanc igitur, ut diximus, talem tam munitissimam civitatem exercitus Francorum a septentrione obsedit. Neque tamen, licet ter centum vel trecenta millia armorum in exercitu essent, aliquem assultum ibi fecerunt, nisi quod juxta castra sua posuerunt. Erant præterea in civitate duo millia optimi milites, et quatuor vel quinque millia militum gregariorum, atque decem millia peditum, et eo amplius. Muri vero ita eminentes, et vallo et paludibus munitabantur ut portæ custodirentur, cætera secunda manerent. Igitur, ut venimus in principio, ita temere castra posuimus ut si præcogniti ab eis essemus, aliqua pars castrorum ab hostibus corripere potuisset, cum in exercitu nostro nec vigiliæ, nec modus hospitandi unquam servatus sit. Accedebat etiam quod omnia castella regionis ejusdem, et finitimæ civitates se nostris reddiderunt, tum timore nostri exercitus, tum amore fugiendæ Turcarum servitutis,

Quæ res exercitum nostrum multum dispersit : *Volebat enim quisque privatam rem maximam facere ; de publica vero nihil cogitabat.* Interea ii qui in castris remanserant tantam copiam victualium habuerunt ut de bobus nil præter femora, et armos, et rarissimi pectus levare vellent, de annona vero et vino, non est dicendum quam levissime acciperentur. Cumque hæc in castris aguntur, hostes sese primo ita occultabant infra mœnia ut nullus, nisi vigiles, in muris cerneretur. Dum hæc ita didicissent, quod palam et inermes nostri villas et agros vastarent, nescio, vel de Antiochia hostes emissi, vel de alia civitate quæ per dies duos aberat, nomine Caleph, venientes, nostros interficere cœperunt quos palam cunctes et inermes reperiebant. Quæ res aliquantulum copiam in castris nostris immi-

CAPUT VI.

Interea Genuensium naves littori, quod per decem milliaria aberat a castris, applicuerunt. Vocatur autem locus ille portus Sancti Simeonis. Jamque paulatim hostes de civitate egredientes, armigeros vel rusticos, qui equos vel boves pascebant ultra fluvium, interficiunt, atque prædam infra civitatem deducunt. Posueramus enim tentoria juxta fluvium, et pontem de navibus ibi repertis feceramus. Habebat autem et civitas pontem quasi in inferiori angulo occidentali, et monticulum quemdam adversum nos, ubi duæ erant bafumarix, et quædam sepulcrorum casalia. Hæc autem ideo diximus, ut facile manifesta sint quæ ibi facta narrabuntur. Sicut diximus, cum paulatim hostium audacia aliquatenus crevisset, nostri audacter de castris egredientes, licet hostibus frequenter pauciores, tamen illis incurrere non metuebant. Turcæ autem licet frequenter fusi et fugati in bellum illico resurgerebant, tum quia velocissimos equos habebant, et expediti, nec graves aliis armis quam sagittis, tum quia in pontem, quem diximus, spes refugiendi illorum erat, et de monticulo facultatem sagittandi eminus prospiciebant. Aberat enim pons illorum a nostro ponte, quasi per unum milliarium. In planitie autem, quæ inter utrosque pontes fuerat, assidue assultus, quotidie pugna erat.

CAPUT VII.

Contigit vero in principio obsidionis ut comes et episcopus Podiensi juxta fluvium castra ponerent, et ideo hostibus viciniore frequentissime ab eis

A impetebantur. Sicque factum est, per assultus hujusmodi, ut equos suos omnes deperderent, quoniam Turci non lanceis, vel gladiis bellum conferre parati, sed sagittis eminus juxta metuendi, dum fugiunt, et dum iusequuntur. Cumque jam in tertio mense obsidionis carius alimonix mercarentur, electus est Boimundus et Flandrensis comes ut exercitum propter victualia in Hispaniam ducerent, comite et episcopo Podiensi præsidio relicto in castris. Nam Northmannix comes eo tempore aberat, et dux maxime infirmabatur. Hoc autem cum hostes comperissent, solitos incœpere assultus. Cogitur autem comes solito more eis incurrere, atque compositis ordinibus peditum, ipse cum aliquantulis militibus assultatores persecutus est, atque duos ex ipsis in descensu monticuli cepit et occidit, et hostes ingredi omnes per pontem coegit. Quod ut pedites nostri viderunt, remissis stationibus suis et relictis signis, usque ad pontem illorum permissim concurrunt. Cumque jam ibi quasi securi facti, lapides et tela in eos qui pontem defendebant conjicerent, Turci, facto agmine, per pontem et per vadum quod inferius erat, contra nostros currere cœperunt. Interea milites nostri equum quemdam, unde dominum suum dejecerant, versus pontem nostrum insequabantur. Quæ populus noster videns, fugam militum arbitratus ad incursus hostium, sine mora hostibus terga præbuit; Turci vero incessanter fugientes interficiunt. Cumque milites Francorum resistere et pugnare pro suis vellent, a multitudine peditum fugientium apprehensi, per arma et per jubas, et caudas equorum, vel ab equis dejiciebantur, vel pro misericordia et salute suorum, in fugam ferebantur. Hostes vero, sine mora, sine misericordia cædem persequi et spoliare mortuorum cœperunt cadavera. Nostris autem non satis erat relinquere arma, arripere fugam, contemnere pudorem, sed in fluvium immergebantur, obruituri lapidibus vel sagittis hostium, vel sub amne remansuri. Si quem peritia et vis natandi ultra fluvium evexit, hic ad sociorum castra pervenit. Tenuit autem nostra fuga a ponte illorum usque ad nostrum pontem. Ceciderunt ibi usque ad quindecim milites nostri, pedites vero circiter viginti. Interfectus est ibi vexillifer episcopi, et captum est vexillum ejus. Interiit ibi quidam nobilissimus juvenis Barnardus Raimundus, patria Bitterensis. Non causentur neque irascantur in nos, servi Dei, si tam aperte pudorem nostri exercitus, memoriæ mandamus, quoniam Deus, qui hoc modo flagitiosorum, adulterii et rapinæ, mentes ad pœnitentiam concuti voluit, exercitum nostrum in Hispaniis eodem tempore lætificavit. Rumor enim de castris nostris egrediens, prospera omnia, atque comitem nobilissima potitum victoria Boimundo et sociis ejus nuntiavit. Hæc autem fama non mediocriter animos eorum erexit. Etenim Boimundus cum villam quamdam expugnaret, subito fugere et clamare quosdam rusticos de suis audivit. Cumque obviam illis milites mi-

sisset, Turcarum et Arabum exercitum cominus A inspexerunt. Erat autem inter eos qui profecti fuerant, ad prospiciendum fugæ et clamoris causas, Flandriensis comes et cum eo quidam Provinciales; namque omnes de Burgundia, et Alvernia, et Vasconia, et Gothi Provinciales appellabantur, cæteri vero Francigenæ, et hoc in exercitu: Inter hostes autem Franci dicebantur. Hic autem Flandrensis comes, ut diximus, pudorem arbitratus, prius de hostibus referre quam eis incurrere, irrevocabilis in Turcorum cuneos ruit. Turcæ vero insoliti agere bellum gladiis, fugam pro refugio arripuerunt. Nec prius comes gladium recondidit quam centum de hostibus a vita subduxit. Cumque jam victor ad Boimundum reverteretur, duodecim millia Turcorum, post se venire conspexit, atque a colle qui proximus erat a sinistris, innumerabilem peditum multitudinem surgere vidit. Tunc communicato consilio cum reliquis de exercitu, rursus assumptis pluribus, viriliter hostes aggressus est. Boimundus vero eminens sequebatur cum reliquis, et agmina posteriora custodiebat. Etenim id moris pugnandi apud Turcas est, ut, licet pauciores sint, semper nitantur cingere suos; quod etiam in hoc bello facere conati sunt, sed prudentia Boimundi, hostium insidiæ præventæ sunt. Turcæ vero et Arabes, qui contra Flandrensem comitem veniebant, ut videre quod non jam sagittis eminens, sed cominus gladiis res gerenda foret, in fugam versi sunt. Prosecutus est eos comes per duo milliaria, atque ut in agros manipulos messis, sic in hoc agro spatioso cæsorū corpora resupina jacere videres. Hostium vero insidiæ quas Boimundus sustinuerat, simili modo fusæ fugatæque sunt. Innumerabilis vero turba peditum, quam supra diximus, per loca equis invia, fuga lapsa est. Auderem, inquam, nisi arrogans iudicarer, bellum hoc Machabæorum bellis præferre, quoniam, si Machabæus in tribus millibus, hostium quadraginta et octo millia prostravit, hic, plus quam sexaginta millia hostium, ope quadringentorum militum in fugam versa sunt. Sed nos neque Machabæum contemnimus, nec virtutem militum nostrorum prædicamus, sed Deum tunc in Machabæo mirabilem, in nostris mirabiliorem annuntiamus. Operæ pretium est, profligatis inimicis, nostris audaciam decrevisse, ne auderent persequi quos præcipitari aspiciebant.

CAPUT VIII.

Igitur regresso exercitu victore et vacuo, tanta fames in castris fuit ut vix duo solidi homini sufficerent in pane per diem, nec cætera minus care accipiebantur. Cœperunt itaque discedere pauperes, et multi divites pauperiem verentes. Si qui amore virtutis in castris remanebant, equos suos diuturna contabescere fame patiebantur. Quippe nec paleæ abundabant, et annona tam cara erat ut septem vel octo solidi non sufficerent equo per noctem. Accedebat etiam et alia exercitui calamitas, quod Boimundus, qui clarissimus factus fuerat in Hispania,

discessurum se aiebat, eo quod propter honorem venerit, et homines et equos suos deperire conspiceret, nec esse se divitem dicebat, cui ad tam longam obsidionem rei familiaris opes sufficerent. Quæ postea comperimus eum ob hoc dixisse, quod ambitione princeps civitati Antiochiæ inhiabat. Interea terræmotus factus est magnus in Kal. Januarii, et signum in cœlo satis mirabile vidimus. Namque in prima vigilia noctis, ita cœlum rubicundum a septentrione fuit ut quasi suborta aurora diem deferre videretur. Et licet hoc modo exercitum suum Deus flagellaret, ut lumini quod in tenebris oriebatur intenderemus, tamen quorundam mentes ita cæcæ et præcipites erant, ut neque a luxuria vel rapina revocarentur. Prædicavit eo tempore episcopus tri-duanum jejunium, et cum processione, orationes, et eleemosynas ad populum; ad presbyteros autem mandavit ut vacarent missis et orationibus, et clerici, psalmis. Recordatus itaque pius Dominus misericordiæ suæ, filiorum vindictam distulit, ne adversariorum superbia cresceret. Erat præterea in nostro exercitu quidam de familia imperatoris, quem pro se Alexius nobis tradiderat, Tatic nomine, narius truncus, et omni virtute. Hujus ego pene oblitus fueram, quia oblivioni perpetuæ tradendus fuerat. Hic autem quotidie auribus principum instillabat, ut discederent ad castra finitima, atque inde frequenti assultatione, et insidiis Antiochiam propulsarent. Hæc autem omnia ut comiti manifeste comperta sunt; æger enim fuerat, ex die quo fugere apud pontem compulsus est: principes suos et Podiensem episcopum in unum vocat, atque habite consilio, quingentas marchas argenti illis largitur, ea nimirum conditione ut, si quis militum suorum equum suum deperderet, de illis quingentis marchis illi restauraretur, ac de aliis quæ fraternitati concessa sunt. Hæc autem conditio confraternitatis multum illo tempore profuit, quoniam pauperes de nostro exercitu, qui pro colligendis herbis ultra fluvium transire volebant, frequentem hostium assultationem metuebant, et quoniam rarissime aliqui obviam hostibus ire volebant, cum equi famelici et debiles essent, atque admodum pauci, ut in toto exercitu comitis et episcopi vix centum reperirentur. Similiter Boimundo et reliquis contigerat. Hanc igitur ob causam milites nostri hostibus occurrere non formidabant, præsertim ii qui viles vel debiles equos habebant, cum scirent se, perditis suis, meliores habituros. Accessit autem et aliud, quod omnes principes, præter comitem, Boimundo civitatem dum caperetur, pepigerunt. Hac itaque pactione Boimundus, et reliqui principes juraverunt se ab oppugnatione Antiochiæ non discessuros per septem annos, nisi civitas caperetur.

CAPUT IX.

Dum hæc in castris aguntur, rumor etiam exercitum imperatoris venire nuntiavit, qui de multis gentibus collectus esse nuntiabatur, ut sunt Sclavi, et Pincenati, et Comani, et Turcopoli. *Turcopoli*

enim dicuntur, qui vel nutriti apud Turcas, vel de matre Christiana, patre Turca procreantur. Hæ autem gentes, quia nobis in itinere nocuerant, se præmetuere consortium nostrum fatebantur. Hæc autem omnia Tatic ille truncus composuerat, qui, ut discedere posset, talia commentabatur. Hic non solum commentis, verum etiam maximis impendiis, prodicione sociorum et perjurio cumulatis, per fugam lapsus est. Concessit enim Boimundo, duas nescio aut tres civitates, Tursol, Mamistam, et Addevam. Taliter igitur sibi et suis mercatus perpetuum pudorem, simulato itinere, quasi ad exercitum imperatoris, dimissis tentoriis et familiaribus suis, cum Dei maledictione profectus est. Nuntiatum est nobis eo tempore quod dux de Calep, conducto magno exercitu de Corrozana, ad succurrendum civitati Antiochiæ veniret. Quapropter habito consilio in domo episcopi, consultum est ut pedites castra servarent; et milites hostibus obviam extra castra pergerent; dicebant enim quod multi de exercitu nostro, imbelles et pavidī, si viderent Turcarum multitudinem, timoris potius quam audaciæ exempla monstrarent. Igitur sub noctem profecti, ne ii qui in civitate erant perciperent, atque his qui in auxilium eorum venerant nuntiarent, longe a nostris castris per duas leugas inter menticulos se occultaverunt. Mane autem facto, cum sole hostes apparuerunt. Audiant igitur, audiant, obsecro, qui aliquando exercitum lædere conati sunt, ut, cum magnificare Deum suam misericordiam in nobis cognoverint, per pœnitentiæ lamenta ipsi satisfacere contendant. Dispositis itaque militibus in sex turmis, tantum eos Deus multiplicavit ut qui vix septingenti ante ordinationem apparebant, habita partitione plusquam duo millia inesse unicuique ordini affirmarentur. De audaciâ vero eorum quid loquar, cum etiam cantus militares tam festive milites agerent, ut quasi pro ludo imminens bellum haberent? Contigit autem in eo loco bellum fieri, quo palus et fluvius per milliarium vicina sunt. Hoc autem hostibus evagandi licentiam vetuit, ne more suo accingere possent. Namque Deus, qui cætera nobis dederat, sex valles continuas, prodientibus ad bellum præbuit atque una hora egressi, campoque occupato, sole etiam refulgente, in armis et clypeis pugna committitur. Nostri autem, primo paulatim cœperunt procedere: Turcæ vero discurrere, sagittare, tamen recedere. At nostri tantum patiebantur, dum priores de Turcis posterioribus infarcirentur. Etenim, ut a profugis eorum didicimus, non minus quam viginti et octo millia Turcarum in hoc bello fuisse referuntur. Utque satis prior acies Turcarum subsequentibus inclusa est, invocato Deo, præcurrunt Franci. Nec mora, adest *Dominus, fortis et potens in prælio* (*Psal.* xxiii, 8): protexit filios, et prostravit inimicos. Itaque persecuti sunt eos Franci usque ad castrum eorum munitissimum, quod a loco pugnae decem milliariis aberat. Castellani autem suorum fugam videntes, incenso castro fugam arri-

piunt. Hoc autem totum, gaudium et exultatio nobis fuit, ut alteram victoriam de incenso castro confiteremur.

CAPUT X.

Eodem itaque die tanta pugna in castris fuit ut ibi nullus locus fuerit, versus civitatem, ubi bellum non esset. Composuerant enim hostes, ut, dum ab obsessis acerrime impugnaremur, ab improvisis auxiliatoribus eorum, a tergo opprimeremur. Sed Deus, qui militibus nostris victoriam conferebat, in peditibus nostris præliabatur. Nec minorem suscepimus eo die de obsessis triumphum quam de fautoribus eorum milites nostri gloriam retulerunt. Igitur potita victoria et spoliis, capita cæsorū ad castra deportata sunt. Et ut hostibus timorem, et testimonium de profligato eorum succursu ostenderemus, delata capita in palis suspensa sunt. Quod dispositione Dei actum esse, postea credidimus. Namque capto nuper vexillo beatæ semper virginis Mariæ quasi ad opprobrium nostrum, cuspidem in terra figebant. Itaque actum est ut, visis suorum erectis capitibus, ab improperio nostro revocarentur. Erant eo tempore in nostris castris legati a rege Babylo-niorum, qui videntes mira quæ Deus per servos suos operabatur, Jesum Mariæ virginis filium glorificabant, qui, per pauperes suos, potentissimos conculcabat. Ii autem legati, gratiam et benevolentiam apud regem suum nobis promittebant; præterea plura beneficia regis in Christianos Ægyptios, et peregrinos nostros referebant. Itaque remissi sunt cum illis legati nostri, qui fœdus amicitiamque cum rege inirent. Eodem tempore visum est principibus nostris ut in colle, qui supra tentoria Boimundi erat, castrum firmaretur, ne si rursus hostes nos venirent, nullo modo tentoria nostra impellere possent. Cum hoc factum fuisset, fuerunt castra nostra ita firmissima ut ad instar civitatis clausi, tam opere quam natura undique essemus. Erat enim ab oriente nobis castrum hoc, a meridie; muri civitatis, et palus, quæ muros muniebat, castra etiam nostra turbantur, nec facultatem pugnandi, his de civitate concedebat nisi per portas egredereantur; ab occidente vero fluvius erat; a septentrione quoddam vetus vallum, quod a monte descendens, ad fluvium usque perveniebat. Laudabat etiam populus ut castellum aliud in monticulo, qui supra pontem illorum erat, firmaretur. Factæ sunt etiam in castris machinæ, quæ muros civitatis impellerent, sed hoc frustra fuit. Cumque jam in quinto mense obsidionis nostræ naves undique cum alimoniis ad portum nostrum applicarent, Turcæ civitatis, vias maris obsidere, atque portitores victualium interficere cœperunt. Nostri vero principes primo tantum patiebantur; Turcæ autem sceleris impunitate, spe rapinæ, die noctuque instabant. Consultumque est tandem ut ad pontem illorum castrum firmaremus. Sed, quia plurimi de nobis ad portum abierant, electus est comes et Boimundus ut eos inde adducerent, cum rastris, et aliis instrumentis quibus val-

lum novi castelli fieret. Cumque compertum esset in civitate comitem et Boimundum abesse, assultus solitos incoeperunt. Nostri autem, nimis temere atque inordinate progressi, turpiter fusi atque fugati sunt. Cumque die quarto comes et Boimundus, cum multitudine maxima, a portu reverterentur, a Turcis explorati sunt; nostri autem solo tumultu suo securi esse arbitrabantur. Sed cur pluribus moror? Ventum est ad pugnam: Nostri autem terga dederunt. Perdidimus ubi usque ad trecentos homines; quantum vero spoliolum et armorum, non est nostrum dicere, dumque more pecudum per montes et abrupta quæque trucidaremur et collideremur, hi de castris hostibus obviam procedere coeperunt: sicque factum est ut a cæde fugientium revocarentur. *Quid igitur, Domine Deus? in castris victi sunt; et hi duo maximi principes in exercitu tuo, extra castra victi sunt! An ad castra fugiemus? an hi de castris ad nos? Exsurge et adjuva nos, Domine, propter nomen tuum (Psal. XLIII). Quod si in castris rescitum est quod principes victi sint, vel si nos castrensium fugam nosse contigerit, communis omnium fuga fiet.* Surrexit itaque adiutor in opportunitatibus Dominus (Psal. IX), atque illos quos prius truderat, priores in pugnam animavit. Videns igitur Cassianus, qui civitatis rector erat, et nostrorum spolia, et suorum victoriam, et adhuc quorundam nostrorum audaciam, milites et pedites suos omnes emisit; atque in spem victoriæ adductus, portas civitatis post suos recludi iussit, denuntians militibus suis *vincere vel mori.* Interea nostri paulatim, et pro imperio procedere; Turcæ autem discurrere, sagittare, nimis audacter incurrere; at nostri interdum patiebantur, dum densatis incurrere possent, nec ad impetum eorum retardabantur. Tantus vero luctus et clamor in castris ad Deum erat ut affluentia lacrymarum Dei pietatem descendendam putares. Cumque jam cominus res gerenda foret, quidam Isuardus miles de Gagia, provincialis nobilissimus, cum centum quinquaginta peditibus, invocato Deo, genibus flexis, socios hortatus est, dicens: *Eia, milites Christi!* Atque hostibus incurrit: similiter et aliæ acies nostræ incurunt. Hostium itaque superbia turbatur; porta clausa est, et pons strictus, fluvius vere maximus. Quid igitur? hostes turbati prosternuntur, et cæduntur, et saxis in flumine obruuntur, fuga autem nulla patet. Quod nisi Cassianus pontis portam aperuisset, illa die de Antiochia pacem habuissemus. Audivi ego a multis, qui ibi fuerunt, quod triginta Turcos et amplius, de ponte sumptis spondalibus in flumine obruissent. Claruit ibi multum dux Lotharingiæ. Hic namque hostes ad pontem prævenit, atque ascenso gradu venientes per medium dividebat. Celebrata itaque victoria cum ingenti exultatione, et multis spoliis, et equis multis, nostri ad castra redeunt. Contigit ibi quoddam memorabile, quod utinam qui nos suis prosequuntur votis, videre potuissent! Quidam enim eorum eques, timore mortis, dum præceps profundum fluminis ingrederetur,

a multis de sua gente comprehensus, et ab equo suo dejectus, in medio fluminis obrutus est cum illa multitudine quæ eum apprehenderat. Operæ pretium est vidisse quosdam pauperes a victoria revertentes; alii namque intra tentoria in equis variis discurrentes, relevationem suæ paupertatis sociis ostendebant; alii autem duobus vel tribus induti sericis vestimentis, largitorem victoriæ et muneris Deum magnificabant; alii vero tribus vel quatuor muniti clypeis, victoriæ suæ triumphum alacriter prætendebant. Dumque his et aliis ostentamenti fidem magnificæ victoriæ nobis persuasissent, de multitudine interfectorum suadere non potuerunt. Quoniam victoria sub nocte habita est, cæsorum capita ad castra delata non sunt. Cumque postridie castrum ante pontem illorum ædificaretur, in vallo quidam de Turcis reperti sunt; erat enim mons ille in sepulturam Sarracenorum. Ex his igitur eorum provocati pauperes, omnia eorum monumenta fregerunt. Effossis itaque Turcis, qualis victoria fuerit, nulli dubium fuit. Namque numerati sunt circiter mille quingenti; taceo modo et in civitate sepultos, et in flumine tractos. Cum autem fetore intolerabili laborantibus in castello obstitissent cadavera, in flumine projecta sunt. Nautæ vero, qui in fuga comitis et Boimundi dispersi et vulnerati fuerant, de victoria adhuc præ timore dubitabant. Hi autem videntes tantam multitudinem, quasi de quadam multitudine convalescentes, Deum magnificare coeperunt, qui filios suos corrigere et lætificare consuevit. Sic itaque Dei dispositione actum est ut qui victualium conductores, in littore et ripis fluminis peremptos, feris et volucris dederant, in locis eisdem feris et volucris victualia fierent. Celebrata itaque et cognita victoria, et castro ædificato, civitas Antiochiæ a septentrione et meridie obsessa est.

CAPUT XI.

Consultum est eo tempore quis de principibus ad custodiendum castrum migrare potuisset, quippe res communis pluribus frequenter negligitur, dum alii ab aliis custodiri eam arbitrantur. Dumque alii de principibus, quasi pro mercede, vigilum suffragia ab aliis quærerent, comes, præter suorum voluntatem, castri custodiam arripuit, simul ut desidiam et avaritiam excusaret, et vigoris atque prudentiæ semitam torpentibus demonstraret. Namque præteritæ ætatis gravi ac diuturno morbo fatigatus, et adeo mollis per totam hiemem fuerat, ut nec ad militandum, nec ad largiendum promptus esse diceretur, et licet multa, quia plura posse credebatur, nullus esse credebatur. Igitur nactus hanc difficultatem, scilicet materiam virtutis, tantam omnium invidiam passus est ut pene a suis privatis dissociaretur. Interea dum comes hæc negligit, sperans hostes de civitate maxima ex parte oppressos, illico fugituros, quodam diluculo ab hostibus circumdatus est. Claruit ibi magnum divinæ protectionis miraculum, quod sexaginta viri de nostris, pugnam Sarracenorum septem millium sustinuerunt, atque, quo m2-

gis mirum sit, præteritis diebus imber immoderatus, terram recentem humefactans, vallum novi castelli compleverat. Sicque hostes nulla invia, sed sola virtus Dei retardabat. Non arbitror modo quorundam militum nostrorum egregiam virtutem reticendam, qui præventi ab inimicis, dum eorum pontem custodiunt, ad castellum refugere non poterunt; aberat enim castellum a ponte illorum, quasi jactu unius sagittæ. Igitur hi milites, facto gyro inter hostium multitudinem, ad angulum cujusdam vicinæ domus pervenerunt, ibique hostium impetus, et sagittarum rabiem, et saxorum undique nebulam, viriliter et imperterriti sustulerunt. Interea sonitus pugnæ auditus in castris nostros excivit, sicque castrum ab hostibus liberatum est; et licet a longe prospecto succursu ab oppugnatione destitissent, et licet ponte illorum proximo, tamen posteriores eorum interempti sunt. Rursus itaque instaurato vallo, et mœnibus castri, victualium conductores secure ire et redire a portu potuerunt. Igitur invidia quam comes pertulerat, adeo lenita est ut ab omnibus pater et conservator exercitus appellaretur. Ab eo itaque tempore crevit comitis nomen, eo quod solus, hostium assultus sustineret. Obsesso igitur ponte et porta civitatis, cœperunt egredi Turcæ per aliam portam, quæ respicit ad meridiem juxta fluvium, atque emittere equos suos ad quemdam recessum, qui inter montes et fluvium erat optimâ pascua. Explorato itaque loco a nostris, et terminato die, per quamdam montis difficultatem circumdata civitate, ad pascua illa venerunt, atque alii per vadum transeuntes, duo milia equorum inde adduxerunt, exceptis mulis et mulabus quæ recuperata sunt; etenim, præterito tempore hiemis, in itinere maris, multas nobis mulas abstulerant, quæ modo captæ et recognitæ sunt a dominis suis, et pristinae dictioni concessæ. Post hoc tempus munivit Tancredus monasterium quoddam ultra fluvium, et dedit ei comes ob hoc centum marchas argenti, et alii de principibus, prout potuerunt, hoc enim multum hostes constrinxit. Libet itaque attendere quia *quanto pauciores numero sumus, tanto fortiores nos Dei gratia fecit.* Interea nuntii venire cœperunt frequentissime, quod succursus hostibus veniret. Hæc autem fama non solum ab Armenicis et Græcis nobis veniebat, verum etiam ab his qui in civitate erant nobis annuntiabatur, quoniam Turcæ per annos quatuordecim Antiochiam obtinuerant, atque Armenios juvenes, et Græcos, quasi pro penuria domesticorum tureaverant, et uxores eis dederant. Ili tales, cum libertatem fugæ habere poterant, cum equis et armis ad nos veniebant. Cumque hæc fama de succursu hostium crebresceret, multi de nostris pavidi, fugere cœperunt, et Armenii mercatores.

CAPUT XII.

Interea milites boni qui per castella diffusi erant, venire atque arma emere, et adaptare et reficere cœperunt. Dumque satis contabescens tumiditas ab exercitu nostro defluisset, et animositas, semper

A prompta cum fratribus et pro fratribus pericula subire, venisset, quidam de Turcatis qui erat in civitate, per Boimundum principibus mandavit nostris, quod civitatem nobis redderet. Igitur communicato consilio principes, Boimundum et ducem Lotharingæ, et Flandrensem comitem, ad hæc experienda miserunt. Cumque per medium noctis venissent, ad collem civitatis, remissus internuntius ab eo qui civitatem reddebat, dixit: *Expectate dum lampas transeat.* Etenim tres viri vel quatuor cum lampadibus per muros civitatis tota nocte pergebant excitando et commonendo vigiles. Post hæc autem appropinquantes ad murum, et erecta scala, cœperunt ascendere nostri. Primusque quidam Francus, nomine Fulcherius, frater scilicet Budelli Carnotensis, murum intrepidus conscendit; quem comes Flandrensis consecutus, Boimundo et duci mandavit ut ascenderent. Cumque omnes festinaerent, ut alius alium præveniret, scala fracta est. At vero ii qui ascenderant, descendentes in civitatem, posterulam quamdam aperuerunt. Ingressi itaque nostri omnes non ceperunt aliquem de his quos invenerunt. Cumque diei aurora comparuisset, conclamaverunt. Ad hanc vocem cum omnis civitas turbaretur, mulieres et parvuli eorum flere cœperunt. Illi vero qui in castello comitis erant, ad hanc vocem omnes excitati, quippe propinquiore, dicere cœperunt ad invicem: *Succursus eorum venit.* Alii autem econtra: *Non videtur vox ista lætantium.* Cumque dies albesceret, in meridionali colle civitatis signa nostra comparuerunt. Turbati igitur cives, cum in monte super se nostros conspicerent, alii per portas fugere cœperunt, alii se præcipitare; restitit nullus, quippe turbaverat eos Dominus. Jucundum spectaculum tandem post multa tempora nobis factum, ut qui tandiu Antiochiam contra nos tenuerant, de illa modo fugere non valerent; quod si quidam eorum arripere fugam ausi sunt, tamen mortem evadere non potuerunt. Accidit ibi quoddam satis nobis jucundum atque delectabile. Dum enim per prærupta, quæ collem dividunt a septentrione, Turcæ quidam subterfugere niterentur, nostris quibusdam obviaverunt; cumque Turcæ regredi compellerentur tanto impetu se affecerunt repulsi fugientes ut omnes pariter præcipitarentur. D Gaudium quidem fuit nobis de præcipitatis hostibus, sed de equis plusquam trecentis inibi decollatis doluimus. Quanti autem de Sarracenis et de Turcis tunc perierunt, dicere nescimus; quam diversis mortibus, et quam variis ceciderunt, explicare crudele est. Quantum vero spoliiorum est captum infra Antiochiam, non est nostrum dicere, nisi quod credite quantum vultis, et æstimate supra. Illi autem hostes qui castellum de medio colle servabant, videntes suorum necem, et nostros ab oppugnatione sui desistere, castellum suum retinuerunt. Cassianus autem egressus per posterulam quamdam, a Armeniis rusticis captus et decapitatus, atque caput ejus nobis oblatum est; quod ineffabili Dei disposi-

tione actum credo, ut qui multos ejusdem gentis homines decollari fecerat. Capta est igitur civitas Antiochiæ tertio Nonas Junii, obsessa autem circiter undecimo Kalend. Novemb. Interea, dum nostri enumerando et recognoscendo spolia, ab oppugnatione superioris castris desisterent, atque audiendo saltatrices paganorum, splendide ac superbe epularentur, nullatenus Dei memores, qui tantum beneficium eis contulerat, post tertium diem in Nonis ejusdem mensis Junii a paganis obsessi sunt. Sicque actum est ut qui tandiu per Dei misericordiam Antiochenos Turcas obsederant, per ejus dispositionem a Turcis obsiderentur. Atque ut magis timeamus, castellum superius dictum, quod quasi civitatis custodia est, in manibus hostium erat: timore igitur coacti nostri, castelli obsidionem arripuerunt. Corbaras autem, Turcorum dominus, in principio adventus sui, sperans bellum illico futurum, longe a civitate, quasi per duo milliaria, tentoria sua fixit, atque ordinibus factis usque ad pontem civitatis pervenit. Nostri autem prima die castellum comitis munierunt, metuentes, si ad bellum procederent, ut ab hostibus qui in castello erant, civitas corriperetur, vel si castellum quod ante pontem erat desererent, et hostes illud occuparent, facultatem pugnandi, et aditum egrediendi nobis recluderent.

CAPUT XIII.

Erat autem in exercitu miles clarissimus, et charissimus omnibus, Rotgerius nomine de Barnevilla; hic, cum exercitum omnium revertentium inimicorum assequeretur, captus et capite truncatus est. Invasere igitur nostros dolor et timor, adeo ut usque ad desperationem evadendi multi ducerentur. Passi igitur Turcæ semel, et secundo repulsam pugnandi, tertia die castrum oppugnant, atque ibi tanta vi certatum est ut sola Dei virtus defendere castrum, et resistere adversariis crederetur. Namque cum jam transcendere vallum et diruere murum pararent, nescio unde, concepto timore, præcipites in fugam ruunt. Decurso itaque aliquantulo spatio, cum fugæ causam nullam conspicerent, tarditatem suam causantes ad oppugnationem redeunt; et, quasi satis facturi pro pudore habitæ fugæ, vehementius imminent, rursus diu vehementius pugnant. Itaque hostes ea die ad castra sua redeunt. Alia autem die, cum maximo apparatu ad castrum redire cœperunt, nostri verò castrum incendunt, atque mœnibus civitatis se intrudunt. Auctus itaque timor Francorum est, et hostium excrevit audacia; quippe qui nihil extra civitatem haberemus, et ab inimicis nostris, castellum, quod caput civitatis est, retineretur. Igitur confirmati Turcæ ingredi ad nos per castellum disposuerunt. Nostri autem loci opportunitate, et eminentia confisi, obviam hostibus contendunt, et primo impetu eos prosternunt; dumque imminentis belli obliviscuntur et prædæ inhiant, foedissime in fugam vertuntur. Etenim plusquam centum homines in porta civitatis suffocati sunt; equi vero quam plu-

res. Igitur ingressi castellum Turcæ, in civitatem deorsum descendere voluerunt. Erat enim vallis inter castellum ipsorum et montem nostrum, non magna quidem, et cisterna quædam erat in medio et modica planities. Nec erat descensus in civitatem, nisi per medium nostri montis. Quapropter omni intentione et omni virtute sua nos expugnare, et remove ab itinere suo in civitate nos contendunt, atque ibi tanta vi a mane usque ad vespereum pugnatum est ut nusquam simile audiatur. Contigit ibi quoddam nostris satis horrendum, atque hactenus inauditum, quod inter sagittarum grandinem, et saxorum atque telorum continuos impulsus, et inter mortes tantorum, nostri sopiebantur. Finem hujus pugnæ si quæritis, nox fuit. In nocte autem cum nostri Dei misericordiam sperare debuissent, multi desperare cœperunt, atque præcipites, per funes ab altitudine murorum dejiciebantur. Alii autem a bello discedentes in civitatem, communem omnium decapitationem venisse cunctis nuntiabant; et quo magis timeri poterat, dum alii alios adhortabantur ut viriliter resisterent, ipsi in fugam vertuntur.

CAPUT XIV.

Itaque, ut diximus, dum nostri conturbarentur, et in desperationem ruerent, divina eis clementia adfuit; et quæ lascivientes filios correxerat, nimium tristes tali modo consolatus est. Igitur cum capta esset civitas Antiochiæ, usus sua potentia et benignitate Dominus, pauperem quemdam rusticum elegit, Provinciale genere, per quem omnes nos confortavit, et comiti et Podiensi episcopo hæc verba mandavit: *Andreas Dei et Domini nostri Jesu Christi apostolus me quater olim admonuit, et jussit ut ad vos venirem, ac lanceam quæ Salvatoris iatus aperuit, capta civitate, vobis redderem. Hodie autem cum ad pugnam profectus essem extra civitatem cum reliquis, atque comprehensus a duobus equitibus pene suffocatus in regressu fuisset; quasi exanimis illic super lapidem quemdam tristis recedi: cumque præ dolore et timore, sicut tristis titubarem, venit ante me beatus Andreas cum socio quodam, et multum mihi interminatus est, nisi cito vobis redderem lanceam. Cumque ab eo comes et episcopus revelationis et visionis apostolicæ ordinem requirerent, respondit: In principio terræ motus, qui apud Antiochiam factus est, cum exercitus Francorum obsideret eam, tantus timor me invasit ut nihil præter Deum adjuva dicere possem. Erat enim nox, et ego jacebam; nec in tugurio meo erat aliquis cujus consortio resoverer. Cum autem, ut dixi, concussio diutius duraret, et timor meus semper excresceret, coram me duo viri astiterunt, in veste clarissima; alter erat senior, rufo canoque capillo, oculi nigri, et convenientes faciei; barba vero cana, et lata atque proluxa; et statura ejus media: alter vero junior, et procerior erat, speciosus forma præ filiis hominum. Et ait mihi senior: Quid agis? Et ego maxime timui, quia nullum adesse sciebam. Et respondi: Quis es tu? Et ait:*

Surge, et noli timerè; et audi quæ ego loquar ad te. A Ego sum Andreas apostolus. Congrega episcopum Podiensem, et comitem Sancti Ægidii, et Petrum Raimundum de Altopullo, et hæc dices ad illos: Cur negligit episcopus prædicare, et commonere, et cum cruce quam præfert signare populum? etenim multum prodesset illis. *Et addidit: Veni, et ostendam tibi Patris nostri Jesu Christi lanceam; quam comiti donabis, etenim eam Deus concessit illi, ex quo genitus est. Surrexi itaque, et secutus sum eum in civitatem nullo circumdatus amictu, præter camisiam. Et induxit me in ecclesiam beati Petri per Septemtrionalem portam, quam antea Sarraceni Bafumariam fecerant. In ecclesia vero duæ lampades erant, quæ tantum lumen ibi reddebant, ac si meridies illuxisset: Et dixit mihi: Exspecta hic. B Et jussit me assistere columnæ, quæ proxima erat gradibus, quibus ascendebatur ad altare a meridie: et socius ejus a longe stetit, ante gradus altaris. Ingressus autem sub terram sanctus Andreas, produxit lanceam, atque in manibus mihi tradidit, et dixit mihi: Ecce lancea quæ latus aperuit, unde totius mundi salus emanavit. Dumque in manibus eam tenerem, lacrymando præ gaudio, dixi ei: Domine, si vis portabo eam, et reddam comiti. Et dixit mihi: Sine modo, futurum enim ut civitas capiatur. Et tunc venies cum duodecim viris, et quæres eam hic, unde ego abstraxi, et ubi eam recondam. Et recondidit eam. His ita peractis, super murum civitatis reduxit me in domum meam, et sic a me recesserunt. Tunc ego mecum recogitans, et paupertatis meæ habitum, et vestram magnitudinem, veritus sum ad vos accedere. Post illud tempus cum profectus essem ad quoddam castrum, quod est juxta Rojam, propter alimoniam, prima die Quadragesimæ in galli cantu, adsuit mihi beatus Andreas in eodem habitu, et cum eo quo prius venerat socio; et magna claritas domum replevit. Et ait beatus Andreas: Vigilasne? Sic expergesfactus, respondi: Non, domine mi, non dormio: et ait mihi: Dixisti ea quæ dudum tibi dicenda mandavi? Et respondi: Domine, nonne precatus sum vos, ut alium eis mitteretis? Etenim metuens paupertati meæ, accedere ad illos dubitavi. Et dixit mihi: Nescisne cur Deus huc vos adduxit, et quantum vos diligat, et quomodo vos D præcipue elegit. Pro contemptu sui et suorum vindicta, vos huc venire fecit. Diligit vos adeo ut sancti, jam in requie positi, divinæ dispositionis gratiam prænoscentes, in carne esse, et concertare vobiscum vellent. Elegit vos Deus, ex omnibus gentibus, sicut triticæ spicæ de avenaria colliguntur. Etenim meritis et gratia præceditis omnes, qui ante et post vos venient, sicut aurum pretio præcedit argentum. Post hæc discesserunt, et me tanta ægritudo oppressit ut lumen oculorum perderem; et dispositionem tenuissimæ paupertatis meæ facerem. Tunc ego cœpi mecum cogitare quod, ob negligentiam apostolicæ visionis, hæc juste mihi contingerent. Confortatus itaque, ad obsidionem reversus sum. Rursus, paupertatis*

meæ debilitatem recogitans, timere cœpi, si ad vos venirem, famelicum me esse, et pro victu talia referre me proclamaretis. Itaque et ea vice conticui. Defluente itaque tempore, cum apud portum Sancti Simeonis essem; atque cum domino meo Willelmo Petri, infra tentorium una recubarem, adsuit beatus Andreas cum socio, et habitu eodem quo prius venerat, atque sic mihi locutus est: Cur non dixisti comiti et episcopo, et aliis, quæ ego præceperam tibi? Et respondi: Nonne ego precatus sum te; domine, ut alium pro me mitteres, qui et sapientior esset; et quem vellent audire: præterea Turcæ sunt in itinere, qui venientes et abeuntes interficiunt. Et ait sanctus Andreas: Noli timere, quia nihil tibi nocebunt. Hæc quoque dices comiti, cum venerit ad Jordanem fluvium, non intinguatur ibi, sed navigio transeat; cum autem transierit, camisia et braccis lineis indutus, de flumine aspergatur. Et postquam siccata fuerint ejus vestimenta, reponat ea; et conservet ea cum lancea Domini. Et hæc dominus meus Willelmus Petri audivit, licet non videret apostolum. Confortatus igitur, ad exercitum reversus sum. Cumque vobis hæc pariter dicere vellem, coadunare vos non potui. Itaque profectus sum ad portum de Mamista. Ibi vero cum navigare in Cyprum insulam pro victualibus vellem, comminatus est mihi multum beatus Andreas, nisi cito redirem, et vobis injuncta mihi referrem. Cumque cogitarem mecum quomodo reverterer ad castra, aberat enim portus ille ab exercitu quasi per tres dies, amarissime flere cœpi, cum redeundi facultatem reperire non possem. Tandem a sociis et domino meo commonitus, navigium ingressus in Cyprum remigrare cœpimus. Et cum per totam diem remis et prosperis ventis ageremur, usque ad solis occasum, orta subito tempestate, in spatio unius horæ vel duarum ad relictum portum reversi sumus. Ibi languorem gravissimum incurri. Capta autem civitate, ad vos veni. Et nunc si vobis placet, experimini quæ dico. Episcopus autem nihil esse, præter verba putavit: Comes vero illico credidit, et illum qui hoc dixerat capellano suo Raimundo, custodiendum tradidit.

CAPUT XV.

Apparuit in ipsa nocte, quæ secuta est, Dominus noster Jesus Christus cuidam sacerdoti, nomine Stephano, lacrymanti pro interitu suo et sociorum, quem futurum illico sperabat. Etenim terruerant eum quidam, qui de castello descenderant, dicentes Turcos jam descendere de monte in civitatem, atque nostros fugere, et victos esse. Propterea sacerdos volens habere Deum mortis suæ testem, ingressus ecclesiam beatæ semper virginis Mariæ, habita confessione, et sumpta venia, cum quibusdam sociis psalmos cantare cœpit, dormientibusque aliis cum solus vigilaret, atque cum dixisset: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo (Psal. xiv, 1). Stetit coram eo vir quidam, ultra omnem speciem, habens pulchritudinem, et dixit ei: Homo, quænam est hæc gens, quæ civitatem ingressa est? Et ait presbyter: Christiani.

Et ille dixit : *Cujusmodi Christiani?* Et sacerdos, *Qui credunt Christum de Virgine natum, et in cruce passum, mortuum, et sepultum; et resurrexisse tertia die, atque in cœlum ascendisse.* Et dixit vir ille : *Et si Christiani sunt, cur paganorum multitudinem ventur?* Et addidit : *Agnoscisne me?* Et presbyter respondit : *Non agnosco te, domine, nisi quod pulcherrimum omnium video te.* Et ait vir : *Diligentissime intuerere me.* Cumque in eum perspicaciter sacerdos intenderet, de capite ejus, speciem crucis sole multo clariorem procedere vidit. Et ait presbyter viro interroganti de se : *Domine, imagines Domini nostri Jesu Christi esse dicimus, quæ similem tibi speciem præferunt.* Et dixit illi Dominus : *Bene dixisti, quia ego sum. Nonne scriptum est de me quia sum « Dominus fortis et potens; Dominus potens in prælio? » (Psal. xxiii, 8.) Et quis est Dominus in exercitu?* Et respondit presbyter : *Domine, non fuit ibi vnus solus Dominus unquam, sed magis episcopo credunt.* Et dixit Dominus : *Hæc dices episcopo : Populus iste male agendo me elongavit a se, et ideo dicas eis : Hæc dicit Dominus, Convertimini ad me et ego revertar ad vos.* Et cum pugnam inierint, dicant : *Congregati sunt inimici nostri; et gloriantur in virtute sua, contere fortitudinem illorum, Domine, et disperge illos, quia non est alius qui pugnet pro nobis, nisi tu Deus noster.* Et hæc quoque dices ad eos : *Si feceritis, quæ ego præcipio vobis, usque ad quinque dies, vestri miserebor.* Hæc autem eo dicente, mulier quædam supra modum inflammati vultus accessit. Et intuita Dominum, dixit ei : *Domine, et quid huic viro dicitis?* et Dominus ad illam : *Domina, quære ab eode hac gente, quæ in civitate ingressa est, quæ sit.* Et ait Domina : *O Domine mihi sunt pro quibus ego tantum te rogo.* Cumque sacerdos suum socium qui prope dormiebat pulsaret, ut tantæ visionis testem habere potuisset, ab oculis ejus sublatis sunt. Mane autem facto in montem sacerdos ascendit, ubi principes nostri morabantur, contra Turcarum castellum, præter ducem, ille enim castellum quod erat in septentrionali colle servabat. Convocata itaque sacerdos concione, habuit hæc verba ad nostros principes, atque ut verum esse monstraret, super crucem juravit. Incredulis autem satisfacere volens, vel transire per ignem, vel præcipitare se de altitudine turris voluit. Tunc juraverunt principes, quod de Antiochia non fugerent, neque egrederentur, nisi de communi consilio omnium : etenim populus ea tempestate existimabat quod principes vellent fugere ad portum. Confortati sunt itaque multi. Etenim in nocte præterita pauci steterunt in fide, qui fugere non voluissent. Quod nisi episcopus et Boimundus portas civitatis reclusissent, admodum pauci remansissent. Fugit tamen Wilhelmus de Granduna, simul et frater ejus, et multi alii, laici et clerici. Multis autem contigit ut, cum de civitate cum maximo periculo evasissent, in manus Turcarum majus periculum mortis incurrebant. Contigerunt eo tempore nobis plurimæ reve-

lationes per fratres nostros, et signum in cœlo mirabile vidimus. Nam stella quædam maxima, per noctem super civitatem stetit, quæ post paululum in tres partes divisa est, atque in Turcorum partes occidit. Confortati igitur aliquantulum nostri, diem quintum, quem prædixerat sacerdos, exspectabant. Die autem alia, præparatis necessariis, cum homine illo, qui de lancea dixerat, ejectis de ecclesia Beati Petri omnibus aliis, fodere cœpimus. Fuit autem in illis duodecim viris, episcopus Aurasicensis, et Raimundus comitis capellanus, qui hæc scripsit, et ipse comes, et Pontius de Baladuno, et Faraldus de Thoart. Cumque mane usque ad vesperum fodissent, in vespere quidam de inventione lanceæ desperare cœperunt. Discesserat enim comes propter castelli custodiam; sed loco illius et aliorum, qui fodiendo fatigabantur, alios recentes inducebamus, qui virilliter operi insisterent. Videns autem juvenis qui de lancea dixerat, nos defatigari, discinctus, et discalceatis pedibus in camisia in foveam descendit; atque obtestatus est nos ut Deum deprecemur, quatenus nobis lanceam suam redderet, in confortationem et victoriam suæ plebis. Tandem per gratiam suæ pietatis commonitus Dominus lanceam suam nobis ostendit. Et ego qui hæc scripsi, cum solus mucro, adhuc appareret super terram, osculatus sum eum. Quantum gaudium et exultatio tunc civitatem replevit, non possum dicere. Inventa est autem lancea octavo decimo Kalend. Julii.

CAPUT XVI.

Secunda vero nocte astitit beatus Andreas juveni, per quem nobis lanceam reddiderat, et dixit ei : *Ecce Deus donavit comiti quod nulli alii unquam donare voluit, et constituit eum vexilliferum istius exercitus si quidem perseveraverit in amore ejus.* Cumque ab eo misericordiam pro populo postularet juvenis, respondit ei sanctus Andreas *quod revera Dominus misereretur populi sui.* Et rursus cum quæreret ab eodem de socio suo quis esset quem toties viderat, dixit ei B. Andreas : *Accede et osculare pedem ejus.* Festinus itaque volens accedere, vidit plagam unam super pedem ejus ita recentem, et sanguinolentam, ac si modo facta fuisset. Cum autem dubitaret accedere propter vulnus et sanguinem, sanctus Andreas ait : *Ecce ille Pater qui pro nobis vulneratus fuit in cruce, et hæc inde plaga. Hæc etiam Dominus præcipit ut celebrem habeatis diem illum, in quo lanceam suam vobis reddidit. Et quia in vespera reperta est, et non potuit diès illu celebris haberi, sequenti hebdomada in octavis, solemnitate celebrabit; et singulis annis deinceps in die inventionis ipsius lanceæ. Hæc quoque dices ad illos, ut contineant se sicut Epistola docet fratris mei Petri, quæ hodie legitur. Et Epistola fuit hæc : Humiliamini sub potenti manu Dei (I Pet. v, 6). Et quotidie clerici ante lanceam cantent hunc hymnum. Lustra sex qui jam peracta. Et cum dixerint : Agnus in crucis levatur immolandus stipite, flexis genibus, hymnum finiant. Cum autem ad hæc episcopus Au-*

rasicensis, et ego quæreremus si sciret litteras, respondit : *Nescio* : Existimans, si diceret scio, non crederemus ei. Et erat aliquantulum sciens, sed in ipsa hora ita ignoravit ut nec litteras cognosceret; neque aliquid eorum quæ litteris didicerat memor esset, exceptis, *Pater noster*; et, *Credo in Deum*; et, *Magnificat*; et, *Gloria in excelsis Deo*; et, *Benedictus Dominus Deus Israel*. Cætera enim ita perdiderat, ac si nunquam ea audisset : et licet cum maximo labore, pauca postea recuperare potuit. Inter hæc autem tanta fames in civitate fuit, ut, excepta lingua, caput equinum duobus vel tribus solidis venderetur; intestina vero capræ, quinque solidis; gallina, octo vel novem solidis. De pane quid dicam, cum quinque solidi non sufficerent ad pellendam famem unius? Nec erat mirum, nec grave esse poterat his qui tam care mercabantur, cum auro et argento et palliis abundarent. Hæc autem ideo cara erant, quia conscientia militum audacia carebant. Ficus autem immaturas ab arboribus decerpebant; atque coctas charissime vendebant. Coria vero boum et equorum, et alia neglecta ex longo tempore illa similiter diu cocta, charissime vendebantur, adeo ut duas solidatas quilibet comedere posset. Plerique milites sanguine suorum equorum vivebant, et expectantes Dei misericordiam, nolebant eos adhuc occidere. Hæc autem et alia multa mala obsessis imminebant, quæ enumerare difficile est. Accedebat etiam aliud satis grave, quod quidam de nostris ad Turcos fugiebant, et miseriam quæ erat in civitate eos docebant. His autem atque aliis rebus Turcæ audaces effecti, vehementissime nobis imminebant. Die autem quadam media, in turrem unam de nostris ascenderant circiter triginta Turci, qui nostros satis exhorruerunt. Tamen nostri pro periculo certantes Dei adiutorio, alios occiderunt, alios præcipitari coegerunt. Ob hanc igitur causam, omnes Boimundo obedientiam promiserunt, usque ad quindecim dies post bellum, ut de custodia civitatis, et de bello ipse disponeret. Nam comes valde infirmabatur, et episcopus. Stephanus autem comes, quem ante captam civitatem pro dictatore alii principes elegerant, audiens famam belli, aufugerat. Sicut diximus, ita nostris devictis, et depressis, et angustiatis, cæleste auxilium adfuit. Et quomodo ante bellum et in bello agere debemus, B. Andreas per juvenem illum qui de lancea dixerat, edocuit. *Offendistis, inquit, omnes graviter, et ideo humiliati estis : et clamastis ad Dominum, et exaudivit nos Dominus. Et nunc pro suis offensis unusquisque se Domino committat, et quinque elemoynas faciat, propter quinque plagas Domini. Quod si hæc nequiverit, quinquies dicat, Pater noster, etc. His ita peractis, in ea sententia qua conveniant principes de bello, incipite in nomine Domini, per diem sive per noctem, quia manus Domini erit vobiscum. Si quis autem de victoria dubitat, aperiantur ei portæ, et vadat ad Turcas, et videbit quomodo Deus illorum, salvum faciet illum. Si autem pugnare aliquis recusaverit, sit cum Juda proditore Do-*

*A*mini, qui apostolos deseruit, et Dominum suum Judæis vendidit. *Pugnent vero in fide beati Petri, tenentes quod Christus sibi promisit, quod post tertium diem resurgeret, et ei appareret; ei pro hac etiam causa, quod hæc terra juris B. Petri sit, et non paganorum. Et sit signum clamoris vestri, Deus adjuva, et revera Deus adjuvabit vos : Omnes etiam fratres vestri qui obierunt, ab incepto itinere, aderunt vobiscum in hac pugna, et vos expugnatæ decimam partem hostium, quia ipsi in virtute Dei, novem partes expugnabunt. Et ne differatis de bello. Quoniam [subaudi, si non egeritis quæ dico] totidem hostes ab altero latere adducet Dominus, quot habetis ab uno : et tandiu vos hic tenebit inclusos, donec alii comedant alios. Sed scitote profecto quia advenerunt dies illi, quos promisit Dominus beatæ semper virgini Mariæ, et apostolis suis, quod elevaret regnum Christianorum, dejecto et conculcato paganorum regno. Ad tentoria eorum propter aurum et argentum ne divertatis.*

CAPUT XVII.

Statuit tunc Dei potentia ut qui nobis per apostolum suum supra dicta prædicari jussit, corda omnium adeo confortavit ut fide et spe jam se triumphasse quisque de hostibus suis videretur. Adhortabantur alii alios, et adhortando vires pugnandi resumebant. Vulgus etiam, quod diebus præteritis inopia atque formidine consumptum esse videbatur, principibus modo conviciabatur, de belli dilatione. Constituta autem die ad pugnam, miserunt nostri Petrum Eremitam ad Corbaran ducem Turcorum, ut *desisteret ab oppugnatione civitatis, quic juris erat beati Petri et Christianorum*. Respondit ille superbus *quia jure vel injuria Francos et civitatem habere volebat*. Atque Petrum Eremitam inclinare nolentem supplicare sibi coegit. Quæsitum est, eo tempore, quis civitatem custodiret contra illos qui in castello erant, dum alii ad pugnam progredierentur. Et fecerunt in colle montis nostri, contra hostes murum calceum et propugnacula; et munierunt hæc multis petrariis, et dimiserunt ibi Raimundum comitem qui usque ad mortem infirmabatur, et viros usque ducentos. Ventum erat ad diem pugnæ. Mane communicaverunt omnes, et se Deo dederunt, vel ad mortem, si vellet, vel ad decus Romanæ Ecclesiæ et gentis Francorum. Constituerunt autem de bello sic ut de gente comitis et episcopi fierent duo ordines duplices, ut pedites præirent militibus, et pro imperio principum irent et starent, et milites sequerentur eos atque a tergo custodirent. De gente Boimundi et Tancredi, similiter; de gente comitis Northmanniæ et Francigenis, similiter; de gente ducis et Burgundionibus, similiter. Ibant autem præcones per civitatem clamantes, ut quisque homo principibus ac sua gente adhæreret. Mandatum est etiam ut Hugo Magnus et comes Flandrensis, et Northmanniæ comes, primi ad bella procederent, deinde dux; post ducem episcopus, deinde sequeretur eos Boimundus. Congregati sunt ergo unusquisque ad signum et cognationem

suam, infra civitatem ante portam pontis. *O quam beata gens, cujus est Dominus Deus ejus!* (Psal. xxxii, cxliii.) *O quam beatus populus, quem Deus elegit!* (Psal. xxxii.) O quam immutatam faciem hujus exercitus, a tristitia in alacritatem! Cujus quippe, præteritis diebus, ibant per plateas civitatis, Dei auxilium appellantes ad Ecclesias, principes et nobiles, et ii qui erant de populo nudis pedibus lacrymantes, et pectora sua percutientes, adeo tristes ut pater filium obvium non resalutaret, neque respiceret, neque frater fratrem. Modo vero cerneres eos alacres equos emittere, excutere arma et vibrare hastas, nec posse pati quietem, quin dictu vel opere, aliquid jocundum facerent vel dicerent. Sed cur pluribus moror? Concessa est illis egrediendi potestas, et quæ a principibus consulta fuerant, ordine complentur. Inter hæc dux Turcorum Corbaras, infra tentorium suum schaccis ludebat, et accepto nuntio quod Franci ad pugnam progredierentur, turbatus animo, quod præter spem hæc audiebat, appellavit quemdam Turcum, nomine Miredalin qui de Antiochia aufugerat, nobilem et nobis notum per militiam suam, et dixit ei: *Quid est hoc? Nonne tu mihi dixisti quia Franci erant pauci, et nunquam mecum pugnarent?* Et respondit ei Miredalin: *Non dixi quod non pugnarent, sed veni, et videbo eos, et dicam tibi si poteris eos facile superare.* Etiam tertius ordo progrediebatur: Cumque vidisset ordinum dispositiones, Miredalin dixit ad Corbaram: *Occidi quidem possunt isti, sed verti in fugam nequeunt.* Et tunc Corbaras illi: *Nulli eorum propelli aliquatenus possunt?* Et respondit Miredalin: *Non quantum planta pedis habet cedent, si omne genus paganorum eis incurrat.* Tunc ille, licet turbatus, ordines multos et multiplices, instruit adversum nos. Et cum primo potuissent exitum nobis prohibere, pacifice exire permittebant. Nostri tamen acies suas versus montana dirigebant, caventes ne nos incingerent a tergo. Erant autem montana longe a ponte, quasi duobus magnis milliaribus. Procedebamus ita spatiosi, sicut in processionibus clerici pergere solent; et revera nobis processio erat. Etenim sacerdotes et multi monachi, induti albis stolis, ante acies militum nostrorum, pergebant, Dei adjutorium et sanctorum patrocinia invocando cantantes. At contra hostes nobis incurrere volebant et sagittabant. Mandavit etiam Corbaras ad principes nostros: *Paratus erat facere modo quod nuper abnegavit, ut quinque vel decem Turci pugnarent cum totidem Francis, et quorum milites vincerentur, pacifice aliis cederent.* Responderunt ad hæc nostri: *Noluistis, cum hoc voluimus, nunc autem quia paravimus nos ad pugnam, decertent singuli pro suo jure.* Cumque, ut diximus, planitiem totam occupavisset, quædam pars Turcorum post nos remansit, atque peditibus nostris incurrit; pedites vero illi, facto gyro, impetum hostium viriliter sustinuerunt. Cumque Turci nullo modo eos propellere possent, ignem circa eos accenderunt, ut qui gladios non formidabant, saltem ab igne corriperentur. Itaque

A cedere eos compulerunt; habebat enim locus ille fenum multum et siccum. Egressis itaque ordinibus, stabant sacerdotes nudis pedibus et induti sacerdotalibus vestimentis supra muros civitatis, Deum invocantes ut populum suum defenderet, atque testamentum quod sanguine suo sancivit, in hoc bello per victoriam Francorum, festificaretur. In hoc autem spatio quod processimus a ponte usque ad montana, maxime laboravimus propter hoc quod ipsi hostes nos volebant accingere. Inter hæc, licet majores hostium ordines, nobis qui in turma episcopi eramus incumberent, tamen per præsidium Dominicæ lanceæ, quæ ibi erat, nullum ibi vulneraverunt, sed neque sagittam nobis intorserunt. Vidi ego hæc quæ loquor, et Dominicam lanceam ibi ferebam. Quod si quis Heraclium vicecomitem, vexilliferum episcopi, in hoc bello vulneratum fuisse dicat, sciat quod et vexillum suum alii tradiderat, et ordinem nostrum longe reliquerat. Ut vero omnes viri bellatores de civitate egressi sunt, apparuerunt quinque aliæ acies inter nos. Etenim, ut jam dictum est, octo acies nostri principes tantum constituerant, et tredecim ordines extra civitatem fuerunt. Hoc unum valde memorabile non prætereamus: In principio egressionis nostræ ad pugnam, imbrem divinum super omnem exercitum suum misit Dominus. parvum, sed tam gratum quo qui tactus est, omni gratia repletus et fortitudine, et hostes contemnebat, et quasi in deliciis regiis semper enutritus exsiliabat: Non minus hoc idem mirabile, equis nostris etiam contigit. Cui enim defecit equus suus, nisi peracta pugna etiamsi non gustaverit aliquid præter cortices et folia arborum per septem dies? Multiplicavit insuper adeo Dominus exercitum nostrum ut qui ante pugnam pauciores eramus quam hostes, in bello plures eis fuimus. Itaque, nostris progressis et dispositis, non licuit nobis committere pugnam, quoniam ipsi versi sunt in fugam. Persecuti sunt eos nostri, usque ad occasum solis. Operabatur ibi mirabiliter Dominus tam in viris quam in equis nostris; quippe viri, avaritia a bello non revocabantur, et illi equi famelici, quos vix domini sui, in prælium pascendo deduxerant, levissime equos Turcarum, pingues et currentissimos, modo consequabantur. Nec hoc solum gaudium voluit nos habere Dominus. Etenim Turcæ qui castellum de civitate munierant, videntes suorum præcipitem fugam, desperantes, alii tantum pacti vitam se nostris reddiderunt, alii præcipites fugerunt. Et licet bellum hoc tam atrox atque timidum esset, tamen pauci milites de hostibus ibi ceciderunt, sed de peditibus eorum vix aliquis evasit. Omnia autem tentoria eorum capta sunt, et auri et argenti multum, et spoliolum plurimum; annonæ vero et pecorum ac camelorum, sine mensura et numero. Renovatumque est nobis illud Samariæ, de mensura similaginis et hordei, quæ pro statere accipiebantur. Facta sunt autem hæc in vigilia apostolorum Petri et Pauli, quibus in-

tercessoribus Jesus Christus Dominus noster, contulit hanc victoriam peregrinæ Ecclesiæ Francorum, qui vivit et manet cum servis suis, propitius Deus per omnia sæcula sæculorum, Amen.

CAPUT XVIII.

Factum est autem post victoriam, quod principes nostri, Boimundus, et comes, et dux et Flandrensis comes, communiter castrum civitatis receperunt, sed Boimundus altiores turrets suscepit, jam tunc concipiens dolorem, qui protulit iniquitatem. Etenim consequenter homines ducis, et Flandrensis, et comitis Sancti Ægidii, violenter de castello expulit, dicens se jurasse illi Turco, qui civitatem reddidit, quod ipse solus haberet eam. Ob hoc etiam, quia impune id commiserat, castella civitatis, et portas quas comes et episcopus et dux, ex tempore quo obsessi fuimus servaverant, requirere cœpit. Concesserunt ei omnes præter comitem. Ille enim, licet infirmus esset, tamen portam pontis, nec prece, nec promissis, nec minis dimittere voluit. Nec solum principes nostros eo tempore discordia concussit, verum etiam populi gratiam ita dissolvit ut pauci essent, qui non cum sociis vel domesticis suis, de furti, vel rapinæ causis concertarent. Nec in civitate iudex aliquis erat qui posset vel vellet dirimere causas, sed quantum quisque poterat, eo modus injuriæ venit. Comes autem et episcopus valde infirmabantur, nec tueri eos ab injuria poterant. Sed quid moram in his agimus? Quippe nostri otio et divitiis remissi, de itinere propter quod venerant, usque in Kal. Novemb. contra Dei præceptum, distulerunt. Etenim eo tempore, ita territæ atque confectæ timore Sarracenorum civitates in fuga Turcorum fuerunt, ut si tunc equitassent nostri Franci, non esset usque in Hierusalem civitas, quæ lapidem, ut nos credimus, eis eremitteret. Interea dominus Adamarus episcopus Podiensis, dilectus Deo et hominibus, vir per omnia omnibus charus, die Kal. Aug. in pace migravit ad Dominum. Tantusque luctus omnium Christianorum ibi morantium in morte ejus fuit ut nos qui vidimus, cum pro magnitudine rerum scribere curavissemus, comprehendere aliquatenus nequissimus. Quam utilis autem Dei exercitui et principibus fuerat, post mortem ejus manifestum fuit, cum inter se divisi principes, Boimundus in Romaniam est regressus, et dux Lotharingiæ versus Roais profectus est. Sepulto igitur episcopo in ecclesiæ Beati Petri Antiochiæ, secunda nocte astitit Dominus Jesus, cum beato Andrea et ipso eodem episcopo, Petro illi Bartholomæo qui de lancea dixerat, in capella comitis, ubi lancea Domini erat. Et locutus est ei episcopus dicens: *Gratias Deo, et omnibus fratribus meis, et Boimundo, qui me de inferno liberaverunt. Etenim peccavi graviter postquam Domini lancea reperta est. Ob hoc itaque in infernum deductus sum atque ibi flagellatus acerrime; et caput meum et facies combusta sunt, sicut videre potes. Fuit autem ibi anima mea, ab hora qua de corpore egressa est, donec cor-*

A pusculum meum pulveri traditum est. Reddidit mihi Dominus, inter ipsa flammaram incendia, vestimentum quod vides, quia cum episcopatus ordinem suscepisti, illud pro Deo cuidam pauperi tribui. Et licet exæstualet gehenna, et insanirent adversum me ministri tartarei, nihil tamen subitus lædere potuerunt. Tamen nihil de omnibus, quæ de patria mea detuli, adeo mihi profuit sicut hæc candela, quam amici mei hic pro me obtulerunt; et illi tres denarii, quos ego lanceæ obtuli. Hæc etenim me refecerunt, cum usque ad mortem esuriens de inferno progrederer. Dominus meus Boimundus dixit, quod corpus meum in Jerusalem portaret. Sit illi pro gratia sua ne me moveat, quia de sanguine Domini adhuc ibi est, cui me sociavit. Sed si dubitat de his quæ tibi dico, aperiat sepulcrum meum, et caput et faciem meam videbit perustam. Domino meo comiti familiam meam commisi; benefaciat ei, ut Deus faciat secum misericordiam, et adimpleat quæ illi promisit. Et ne doleant fratres mei si ego vitam finivi, quoniam nunquam tantum eis profui quantum prodero, si præcepta Dei servare voluerint. Etenim cum illis habitabo, et omnes fratres mei qui vitam, ut ego, finierunt; et eis apparebo et multo melius consolabor eos quam hactenus. Et vos, fratres mei, estote memores pœnarum inferni, quæ tam graves et horrendæ sunt. Servite itaque Domino, qui vos liberare potest de his, atque aliis malis. Et, o quam bene natus, qui inferni pœnas ignorabit. Poterit hoc illis conferre Salvator, qui præcepta ejus servaverint. Quod superaverit de hac candela in mane, conserva. Et eligat comes, cum quibus ipse voluerit, episcopum loco mei, quoniam non est justum, ut si ego defunctus sum, beata semper virgo Maria episcopum non habeat. Unum de palliis meis donate ad ecclesiam beati Andrea. Et beatus Andreas supplicavit ei. Post hæc beatus Andreas assistens propius, taliter locutus est: *Audiant omnes, quid per me loquitur Deus, dicens: Memor esto, comes, illius doni, quod tibi tradidit Dominus; quæ operaris, in nomine ejus operare, ut Dominus facta et dicta tua dirigat, et orationes tuas exaudiat. Primum donum quod vobis contulit Dominus, scilicet Nicæam, est aversa ab eo; Dominus donavit vobis civitatem hanc, et abstulit eam inimicis vestris, et postea non fuit ibi cognitus. Et si aliquis ibi invocavit nomen Domini, flagellatus fuit, et opera Domini non fuerunt ibi facta. Sed propter bonitatem suam noluit vos derelinquere Dominus, quin concederet ea vobis quæ petiistis, et plus etiam quam quærere ausi estis. Ille enim lanceam contulit vobis, quæ corpus suum plagavit, unde sanguis nostræ redemptionis effluxit. Et non donavit vobis ita facere de hac civitate, sicut de altera fecistis: et videre potestis quia pro meritis vestris, non donavit eam vobis Dominus. Mandat tibi Dominus, o comes, ut sapias qui se dominum hujus civitatis voluerit facere super alios, et quære ab eo quale dominium voluerit portare propter Dominum. Quod si tu et alii fratres tui, quibus Deus dedit hanc civitatem, cognoveritis quod fidelis sit, et*

justitiam tenere vel facere voluerit, habeat : Et si iudicium vel justitiam tenere vel facere noluerit, sed per potestatem suam vult tenere civitatem, tu per te et per fratres tuos postula a Deo consilium, et dabit tibi Deus. Et illi homines qui viam rectam tenent, vel Deum diligunt, tibi non deficient. Illi autem qui viam rectam tenere nolunt, revertantur ad illum qui voluit tenere justitiam; et videbunt quomodo Deus salvabit illos. Sed habebunt maledictionem, ex parte Dei et matris ejus, illam quam habuit Lucifer cum de cælo cecidit. Et vos, si unanimes estis, postulate consilium in oratione, et Deus dabit vobis. Et si concordia sit inter vos, tenete consilium de patriarcha, qui sit de lege vestra. Illos autem homines qui de captivitate ad vos venerunt, ut legem vestram tenerent, nolite solvere eos; sed et illos qui ambulaverunt in Corrozanam, ut deum Turcorum adorarent, nolite recipere eos, sed habete sicut Turcos, et mittite duos vel tres ex his in carcerem, et ipsi demonstrabunt vobis alios. Postquam ista a vobis fuerint acta, petite a Domino consilium de via pro qua venistis, et ille bene consulat vobis: Jerusalem est prope vos decem dies, et si non vultis tenere supradicta, de decem annis, non ibitis in Jerusalem. Et post decem annos, reducam infideles in honore, et centum de illis prævalebunt adversus mille de vobis. Et vos, homines Christi, petite a Domino petitionem quam apostoli petierunt; sicut et illis donavit, ita et vobis nunc donabit. Comes et Boimundus, ite ad ecclesiam Beati Andreae, et ille donabit vobis optimum consilium apud Deum. Et quod in corde vestro posuerit Deus, illud facite. Et postquam visitavit vos beatus Andreas, visitate illum; et facite ut fratres vestri visitent illum. Inter vos, comes et Boimundus, sit concordia et dilectio Dei et proximi. Et si bene vos concordaveritis, nulla res poterit vos dissipare. Primam justitiam, quam debetis facere, decet demonstrare. Sicut sunt homines de singulis episcopis suis, profiteantur divitias suas; et adjuvent pauperes de patria sua, prout poterunt, et necesse fuerit. Alias autem, sicut concordaveritis, facite. Quod si hanc, et alias justitias tenere noluerint, vos eos constringite. Et si aliquis aliam civitatem tenere voluerit, de his quas dabit vobis Deus, secundum suprascripta facite ut se contineat: Si autem facere noluerit, comes cum filiis Dei eum flagellet. Hæc vero primum credita, deinde oblita sunt; etenim alii dicebant: Reddamus civitatem imperatori; alii autem non. Atque sic per hujusmodi discordias et seditiones, res pauperum annullatæ sunt. De consilio autem quod apud Sanctum Andream accipere principes debuerunt, nihil fuit.

CAPUT XIX.

Inter hæc Turci de Calep, quoddam castrum obsederunt. Afflicti igitur Turci qui intus erant, mandaverunt duci, qui in illis regionibus erat, ut castrum ipsorum reciperet, quia deinceps, non alium nisi de genere Francorum dominum habere volebant. Ob hoc itaque dux Antiochiam reversus, co-

A mitem, qui jam convaluerat ex infirmitate, et milites et pedites suos omnes pro causa pauperum in unum evocaverat, ut in Hispaniam deprædatum eos deduceret, multum rogavit, ut Turcis qui Deum reclamabant, pro Deo et pro gloria gentis Francorum, atque pro se succurreret, addens quod contra machinas obsidentium Turcorum, obsessi Turci crucem prætenderent. His atque aliis hujusmodi precibus, cum duce comes profectus est. Hæc autem ubi a Turcis cognita sunt, ab obsidione discedunt. Ut vero ad Asa exercitus noster pervenit, suscepit dux obsides de castello pro fidelitate deinceps, et comes cum grandi dispendio sui exercitus, Antiochiam reversus est. Rursus comes congregavit milites suos, ut plebem pauperum in Hispaniam conducerent, quæ fame et tædio Antiochiæ deficiebat. **B** Apparuit autem sanctus Andreas Petro Bartholomæo, eo tempore apud Rodiam, infra tentorium, ubi manebat episcopus Atensis, et capellanus comitis Raimundus, et alius capellanus, nomine Simon. Hic autem Simon audiens eos colloquentes sibi, scilicet sanctum Andream cum Petro Bartholomæo, caput suum cooperuit, et ut ipse retulit, plurima audivit, sed hoc solum retinuit: *Domine, ego dicam*, episcopus Atensis ait: *Nescio utrum in somnis fuerit an non. Quidam senex stetit coram me, indutus stola alba, atque in manibus suis Dominicam lanceam tenens, ait mihi: Credis hanc lanceam esse Jesu Christi?* et respondi: *Credo, Domine.* Idque cum sic secundo et tertio idem quæsisset a me, dixi: *Revera credo, domine, hanc esse lanceam, quæ sanguinem de latere Domini nostri Jesu Christi eduxit, unde omnes redempti sumus.* Et post hæc cum impetu me Raimundum, qui prope dormiebam, excitavit. Ego autem Raimundus, cum evigilassem, splendorem quidem insolitum vidi, et quasi quamdam gratiam animo concipiens, ab eis, qui aderant, quærere cœpi utrum quiddam, quasi plebis tumultuationem, sentirent. Et cœperunt omnes alii dicere: *Minime.* Ille vero Petrus, cui hæc revelatio facta fuerat, cum ad invicem ea quæ supra diximus quæreremus, respondit: *Et merito gratificum splendorem hic conspiciatis, cum ille Pater diutius hic steterit, a quo omnis gratia procedit.* Cum autem ab eo quæreremus, ut quæ sibi dicta fuerant nobis manifestaret, hæc comiti et nobis dixit: *Hac nocte venit hic dominus et beatus Andreas in specie qua prius venire soliti sunt, et tertius quidam, cujus statura erat parva, indutus lineis, et barba longissima. Et comminatus est mihi multum beatus Andreas, eo quod reliquias corporis ipsius apud Antiochiam repertas in ecclesia ipsius, in quodam loco indigno dimiserant.* Et dixit: *Cum præcipitatus essem de quodam monte ab infidelibus, duos digitos mihi confregi; atque post mortem meam hic vir eos accepit, et Antiochiam detulit, et tu cum eos invenisses, negligenter habuisti: alterum passus es tibi subripi; alterum ibi indigne dimisisti.* Et ostendit mihi manum, sine duobus digitis. *Deinde de te, o comes, multum conquestus est. Nam cum venerabile munus,*

nullique alii a Domino concessum acceperis, graviter et nequiter peccare in conspectu Domini non vereris. Unde tibi Dominus hoc signum demonstravit. Nam antequintum diem cum in festivitate beatæ Fidis candelam magnam obtulisses, ut per tres dies et totidem noctes durare potuisset, nullum quidem illa splendorem dedit; sed statim liquefacta, in terram corruit. In hac autem nocte cum parvam candelam obtulisses, adeo ut vix usque ad galli cantum durare posset, ut dies est et durat adhuc nec tertia pars ex ea combusta est. Propterea hæc tibi mandat Dominus: Nihil incipias, nisi prius pœnitentiam egeris. Alioquin tu et quidquid egeris, ut candela liquefacta, in terram corrues. Quod si pœnitentiam egeris, quidquid incœperis in nomine Domini, Deus perficiet, et consummabit, ut et candelam vides durare parvam, sic faciet Dominus magnum, quidquid cœperis, etiam si parvum sit. Cumque comes, se ita graviter peccasse excusaret, tunc Petrus, et peccatum sibi narravit, et comes ita confessus est, et pœnitentiam egit. Et rursus dixit Petrus ad comitem: Conqueritur, o comes, de consiliariis tuis beatus Andreas, eo quod multa mala tibi scienter consilientur. Quare tibi præcipitur ut illos ad consilium tuum non admittas, nisi prius tibi jurent quod scienter tibi mala non consilientur. Audi adhuc, comes: Mandat tibi Dominus ne diutius moram facias, quia nisi prius Jerusalem capta fuerit, succursum nullum habebis. Cum autem prope Jerusalem fueris, nullus per duas leugas ibi equitet. Quod si ita feceritis, civitatem suam donabit vobis Dominus. Post hæc multas gratias retulit mihi sanctus Andreas, quod ecclesiam, quæ suo nomine fabricata fuerat, apud Antiochiam consecrari feceram. Hæc et alia mihi locutus est sanctus Andreas, de quibus nunc non est locus dicendi, et sublatis sunt, ipse et socii ejus.

CAPUT XX.

Igitur comes cum populo pauperum, et paucis militibus in Syriam profectus, primam civitatem Sarracenorum, Barram nomine, viriliter expugnavit; et multa millia Sarracenorum ibi interfecit, et multa millia ad Antiochiam reducti venundati sunt. Et illos qui, dum oppugnarentur, timore mortis se ei reddiderunt, liberos abire permisit. Demum, habito consilio cum capellanis et principibus suis, satis laudabiliter et honeste quemdam sacerdotem episcopum ibi elegit. Etenim convocatis omnibus, qui ibi secum aderant, quidam comitis capellanus, parietem quemdam ascendit, atque omni conventui, comitis desiderium manifestavit. Cumque populus multum instaret ut electio fieret, idem comitis capellanus rursus cœpit quærere, si esset ibi aliquis de clero, qui fidelium vota susciperet, et, quantum posset, paganis resistendo, Deo et fratribus ibi serviret. Cumque omnes tacerent, Petrum quemdam, Narbonensem genere, advocavimus, cui in præsentia totius consilii, laborem episcopatus ostendimus, rogantes ut pro Deo et pro fratribus illum suscipere non dubitaret, si hoc in animo haberet, ut mallet

A mori quam relinquere civitatem illam. Quæ cum profiteretur, unanimiter laudavit cum populus, atque Deo multas gratias egit, qui episcopum Romanum in orientali Ecclesia habere voluit, pro sui administratione. Concessit episcopo comes medieta-tem civitatis, et totius territorii. Erat autem Barra, ab Antiochia longe per duos dies ultra Antiochiam. Et jam instabant Kal. Novemb. in quibus omnes principes convenire Antiochiam promiserant, et incipere iter propter quod venerant. Igitur comes, relicto exercitu suo apud Barram cum electo suo, et multis captivis, et spoliis magnis, cum grandi exultatione Antiochiam reversus est. Convenerant enim ibi omnes principes, præter Balduinum fratrem ducis. Hic vero Balduinus ante captam Antiochiam versus Euphratem profectus Roais, ditissimam civitatem atque famosissimam obtinuerat, et multa prælia cum Turcis feliciter gesserat. Sed antequam ad reliqua perveniamus, hoc unum prætereundum non videtur de duce Lotharingæ: qui cum Antiochiam eo tempore, cum duodecim militibus veniret, centum quinquaginta Turcos obviam habuit. Tunc assumptis armis, et cohortatus milites suos, viriliter hostes aggressus est. Turci autem, ut viderunt quia Franci mortem magis pugnando quam fugam cum salute eligerent, quædam pars Turcorum descendit, ut altera pars securius pugnaret, cum scirent socios suos a bello, dimissis equis suis, non discessuros. Sic itaque bellum incœptum cum diu graviterque duraret, confortati ad invicem milites ducis, quod et numerum duodecim apostolorum continerent; et dominum suum quasi vicarium Christi haberent, imperterriti agmina Turcorum invadunt. Contulit ibi Deus tantam victoriam duci ut usque ad triginta ex eis occideret, et totidem caperet; reliquos persecutus in paludibus et flumine, quæ vicina erant, alios necari, alios submergi coegit. Et sic cum magna victoria Antiochiam venit; faciebat enim capita cæsorum ab aliis Turcis vivis deferri: quod nostris satis jucundum fuit.

CAPUT XXI.

Itaque cum omnes principes convenissent in ecclesia B. Petri, de itinere nostro agere cœperunt. Tunc quidam qui castella et reditus in regione Antiochiæ habebant, dixerunt: Quid fiet de Antiochia? Quis servabit eam? Imperator non veniet. Etenim accepto nuntio quod Turci obsiderent nos, non confidens virtuti suæ, et hominum multitudini, quam secum habebat, aufugit. An adhuc expectabimus eum? Certe non veniet in auxilium nostrum, qui fratres nostros ad auxilium Dei venientes, ut reverterentur coegit. Et si dimittimus hanc civitatem, et Turci occupent eam, erunt ultima pejora prioribus. Sed omnes concedant eam Boimundo, quoniam et ipse sapiens est, et optime servabit eam; et nomen ejus magna est inter paganos. At comes Raimundus, et alii contra dicebant: Imperatori juravimus super Dominicam crucem, et spineam coronam, et super multa alia sancta quod nec civitatem, nec castellum, de

omnibus pertinentibus ad imperium ejus, retineremus sine ejus voluntate. Sic itaque aliis contradicentibus, hoc modo et alio modo, in tantam discordiam converterunt principes nostri ut pene ad arma venirent. Etenim dux et comes Flandrensis, leviter de civitate Antiochiæ habebant, propterea, licet de Boimundo vellent, quod haberet eam, tamen non audebant laudare ei, metuentes incurrere perjurii infamiam. Hoc igitur modo de itinere, et de aliis rebus, quæ itineri et pauperibus usui forent, differabatur. Hæc autem cum populus vidisset, cœpit dicere quisque ad socium suum, deinde palam omnibus: *Quoniam principes, vel propter timorem vel propter juramenta quæ imperatori fecerunt, nos in Hierusalem ducere nolunt, eligamus de militibus, aliquem sortem, cui fideliter serviendo, et tuti esse possimus; et, si gratia Dei est, eodem milite duce in Jerusalem perveniamus. Heho! non sufficit principibus nostris quod hic per annum fuimus, et ducenta millia armorum hic consumpta sunt? Habeant qui volunt aurum imperatoris, et qui volunt redditus Antiochiæ habeant. Nos autem, Christo pro quo venimus duce, iter nostrum aggrediamur. Pereant male qui volunt habitare Antiochiæ, sicut nuper habitatores ejus perierunt. Quod si hæc tanta lis diutius, propter Antiochiam, datur, diruamus muros ejus, et pax quæ ante captam civitatem principes tenuit, destructa civitate eisdem tenebit. Alioquin, antequam fame omnino et tædio hic deficiamus, ad propria reverti debemus.* His atque aliis de causis discordem pacem comes et Boimundus inter se fecerunt. Igitur terminato die, jubetur populus præparari ad devotum iter.

CAPUT XXII.

Præparatis igitur necessariis, die constituta, profectus est comes Sancti Ægidii, et comes Flandrensis in Syriam; ibique Marram, ditissimam civitatem, et populosam obsederunt. Erat autem Marra a Barra longe octo miliaribus. Et erant cives Marræ ita superbi, quia quodam tempore in quadam pugna de nostris multos occiderant, et exercitui nostro maledicebant, et conviciabantur, et ut maxime nos provocarent, cruces super muros ponentes, multis injuriis eas affliciebant. Hac itaque de causa, secunda die adventus nostri, ita acriter eos oppugnâvimus ut si quatuor scalas plus habuissemus, capta esset civitas, sed quoniam non habuimus nisi duas, et illas easdem breves et fragiles, adeo ut timide super eas ascendere timebamus, consultum est ut fierent machinæ et crates, et aggeres, quibus impelleretur murus, et effoderetur, et cœquaretur. Interea venit Boimundus cum exercitu suo, et obsedit eam ex alia parte; rursus non comparatis armamentis quæ supra diximus, quasi per cohortationem Boimundi qui priori oppugnationi non adfuerat, voluimus vallum complendo, invadere murum. Sed hoc frustra fuit; nam multo deterius quam antea, tunc pugnatum est. Post hæc tanta fames in exercitu fuit ut quod dictu est miserabile, plus quam decem millia

A virorum, per sata, more pecudum, ire videres, fodiendo, et investigando si forte aliqua grana frumenti, vel hordei, vel fabæ, sive alicujus leguminis reperirent. Interea, licet compararentur quæ supra diximus ad oppugnandum machinæ, tamen quidam de nostris videndo miseriam populi nostri et audaciam Sarracenorum, desperantes de Dei misericordia, aufugiebant. Sed Deus, cui cura est de famulis suis, ulterius misereri populo suo non distulit, quem in ultimis tribulationibus positum vidit. Itaque per beatos apostolos Petrum et Andream nobis mandavit, per quos voluntatem ejus sciremus, et iram ejus gravem erga nos placare possemus. Illi igitur in capellam comitis venientes, per noctis medium, Petrum, cui lanceam ostenderant, excitaverunt. Tunc B ille subito, videns eos deformi veste et sordidissima indutos, scriniis ubi reliquiæ manebant assistere, pauperes esse aliquos credidit, qui aliquid de tentorio vellent subripere. Erat enim sanctus Andreas indutus tunica veteri, et ad humeros dirupta, et in foramine sinistri humeri pannus insutus erat, in dextro nihil, et viliter calceatus erat; beatus vero Petrus, camisia grossa, et longa usque ad talos indutus erat. Tunc ait ad eos Petrus Bartholomæus: *Qui estis, Domini, vel quid quæritis?* Et respondit beatus Petrus: *Legati sumus Dei. Ego sum Petrus, et iste est Andreas. Sed voluimus tibi in hoc habitu apparere, ut cognoscas quantum proficit qui Deo devote servit; hac in ætate et habitu, quales nos vides, ad Deum venimus, et tales sumus.* Et hoc dicto tales fuerunt ut nihil eis clarius, nihil pulchrius. Petrus vero qui hæc videbat, subita claritate perterritus, veluti mortuus cecidit in terram, et præ nimia angustia sudans, nattam super quam ceciderat humefecit. Tunc elevavit eum beatus Petrus, et dixit ei: *Leviter cecidisti.* Et ille respondit: *Ita est, domine.* Et rursus beatus Petrus: *Sic cadent omnes qui in incredulitate vel transgressione mandatorum Dei sunt. Sed si pœniteat eos de malefactis suis, et ad Deum clamant, erigit eos Dominus, sicut ego cum cecidisses te erexi. Et sicut sudor tuus ibi super nattam cecidit et remansit, sic peccata ad se clamantium tollit Deus et aufert. Dic mihi quomodo se habet exercitus?* Et respondit ille: *Certe, domine, in magno timore famis et totius miseræ sunt.* Et beatus Petrus: *Et revera in magno timore esse possunt, qui Deum omnipotentem deseruerunt, nec periculorum de quibus eruit eos recordantur, ut aliquam gratiam ei referant. Etenim cum illic essetis omnes, victi et humiliati infra Antiochiam, quia clamastis ad Dominum adeo, ut nos qui in cælo eramus omnes audiremus, exaudivit vos Dominus, et lanceam suam quasi pignus victoriæ vobis contulit; deinde mirifice et gloriose de inimicis vestris, qui vos obsederant, triumphare fecit. Et nunc quomodo creditis vos esse tutos, qui Deum graviter offendistis? Poterunt vos montes excelsi, vel antra tueri? Etenim si essetis in aliquo loco excelso, et firmissimo, et abundaretis omnibus vitæ necessariis, non tamen securi possetis esse, cum unicuique de*

vobis centum millia adversariorum imminerent. Inter vos cædes et rapinæ sunt, et furta, nulla justitia, et plurima adulteria, cum Deo placitum sit, si uxores vos omnes ducatis. De justitia vero, sic præcipit Dominus, ut quicumque pauperi violentiam intulerit, quidquid est in domo oppressoris, publicetur. De decimis autem dico, quod si eas reddatis, quidquid vobis necesse fuerit, donare paratus est. Civitatem vero istam, pro sua misericordia, et non pro meritis vestris, donabit vobis. Cum autem hæc mane comiti nuntiasset Petrus, convocavit populum episcopus Aurasicensis et Barræ, et supra scripta eis exposuimus. Adducti igitur fideles in magnam spem capiendæ civitatis, largissimas eleemosynas, et orationes Deo omnipotenti offerebant, ut plebem pauperum suorum, pro solo nomine suo liberaret. Fiunt itaque post hæc velociter scalæ, et turris lignea extruitur, et crates junguntur, et terminata die pugna incipitur. At vero illi qui infra civitatem erant, in nostros, qui murum suffodiebant, lapides cum tormentis, et tela, et ignem, et ligna, et alvearia cum apibus et calcem permistim jaciebant. Sed, Dei virtute et misericordia, nullum vel paucos de nostris ista lædebant. Nostri vero cum petrariis et scalis murum imperterriti aggrediebantur. Tenuit autem hæc pugna ab ortu solis usque ad occasum, ita mirabiliter ut nulli unquam requies concederetur; et adhuc de victoria dubitabatur. Tandem exclamaverunt unanimiter omnes ad Dominum, ut plebi suæ propitius fieret, et apostolorum suorum promissa adimpleret. Adfuit illico Dominus, et civitatem, secundum apostolorum dicta, nobis donavit. Ascendit ante omnes Colferius de Turribus; quem subsequuti sunt plures, qui murum et quasdam turres civitatis invaserunt. Et nox superveniens, pugnam diremit. Retinebant adhuc Sarraceni quasdam turres, et partem civitatis. Ob hoc itaque sperantes milites quod usque in mane, se Sarraceni non dedissent, extra muros civitatis custodiebant, ne aliquis subterfugeret. At vero ii quibus sua vita non multum chara fuerat, quos longa jejunia in sui despectum deduxerant, per noctis tenebras inferre bella Sarracenis non formidabant. Atque sic pauperes, et spolia civitatis, et domos habuerunt. Mane autem facto, ingressi milites civitatem, quæ sibi tollerent pauca invenerunt. Sarraceni vero concluderant se in specus subterraneos; et nulli, vel pauci apparebant. Cumque nostri omnia quæ super terram repererant sustulissent, arbitrati omnia esse cum Sarracenis, igne et fumo sulphureo antra perquirebant, et quia non multa spolia ibi reperiebant, quos poterant invenire de Sarracenis, donec ad mortem, pro spoliis afficiebant. Contigit autem quibusdam de nostris, ut cum Sarracenos pro spoliis per civitatem ducebant, usque ad puteos Sarraceni nostros perducebant; atque se subito intus præcipitabant, eligentes magis mortis compendium quam sua vel aliqua demonstrare vellent. Quapropter omnes morti subjacerunt; et projecti sunt, per paludes civitatis et

A extra muros. Sicque non multa spolia capta fuerunt in civitate. Interea orta est contentio inter homines Boimundi et comitis, ob hoc, quia cum milites Boimundi oppugnationi non multum institissent, plurimum turres et domos, et captivos obtinerent. Mirabile quoddam fecerat ibi Dominus. Etenim, cum ante captam Marram præcepta sanctorum apostolorum Petri et Andreae, sicut supra scriptum est, ad populum exponeremus, irrisit nos Boimundus, et socii ejus. Itaque nec ipse nec qui cum eo erant, pugnae profuerunt, sed potius oberant. Et cum modo plurima haberent spolia, quidam de familia comitis indigne ferebant. Tamen inter ipsos dominos male conveniebant, ob hoc quod comes volebat dare civitatem episcopo Albariensi; et Boimundus volebat dimittere quasdam turres, quæ se ei dederant, dicens: *Nisi comes dimiserit mihi turres Antiochiæ, non ei consentiam in aliquo.*

CAPUT XXIII.

Interea de itinere milites et populus quærere cœperunt, quando principibus placeret ut inciperetur. Etenim licet ex longo tempore inceptum esset iter, tamen quotidie videbatur nobis incipi, cum iter ageremus, quia nondum fuerat completum. Boimundus dicebat quod usque in Pascha differretur. Et tunc erat tempus Dominicæ Nativitatis. Desperabant etiam multi, eo quod pauci essent equi in exercitu, et dux aberat, et multi de militibus abierant ad Balduinum de Roais. Itaque multi revertebantur. Tandem convenerunt episcopus Albariensis, et quidam nobiles cum populo pauperum, et comitem evocaverunt. Cumque episcopus prædicationem suam complevisset, procubuerunt milites, et omnis populus ante comitem; et cum lacrymis multis deprecabantur eum, *ut ipse, cui lanceam suam Dominus contulerat, ductor et dominus exercitus ejusdem fieret, addentes quod ob hoc lanceam Dominicam promeruisset, ut si alii principes defecissent, ipse obnoxius tanto beneficio Domini, securus cum populo pergere non formidaret. Alioquin, traderet lanceam populo, et iret populus in Jerusalem, ipso Domino duce.* Dubitabat autem comes, propter aliorum principum absentiam, metuens quod si ipse solus diem itineris terminaret, ob invidiam sui cæteri nonissent. Quid multa? Vincitur comes lacrymis pauperum, et diem quintum decimum ad iter nominavit. Quam ob rem indignatus Boimundus, diem quintum aut sextum obclamare itineri per civitatem jussit, et post hæc, Antiochiam reversus est. Quærebat comes cum episcopo, quomodo civitatem potuisset retinere; et quos, et quantos viros, pro custodia ibi dimittere possent. Interea mandavit comes duci Lotharingiæ et ad alios qui Marræ non interfuerant, ut congregarentur in unum locum, atque de his, quæ itineri utilia forent et populo Dei, pertractarent. Atque sic convenerunt apud Roiam, quæ inter Antiochiam et Marram quasi media est. Ibi omnes principes habito colloquio, in deterius vertebantur. Etenim principes se ab itinere excusabant, et causa

eorum, alii multi. Volebat tunc comes duci donare decem millia solidorum et Rotberto Northmanniæ comiti totidem, et sex millia comiti Flandrensi, et Tancredo quinque millia; et aliis principibus, prout erant. Inter hæc, cum ad pauperes, qui apud Marram remanserant, perventum esset, quod comes in civitate Marræ, multos milites et pedites de exercitu pro custodia dimittere vellet, dixerunt ad invicem: *Eho! et propter Antiochiam lites, et propter Marram lites; et in omni loco quem Deus dederit nobis, principum certamina, et imminutio exercitus Dei erit? Certe, propter hanc civitatem ulterius lites non habebuntur. Venite, et diruamus muros ejus; et fiet pax inter principes, et comiti securitas, ne perdat eam. Surgentes itaque debiles et infirmi de cubilibus suis, innixi baculis, ad muros usque perveniebant, et illos lapides quos vix tria vel quatuor paria boum trahere possent, facile quidam famelicus revolutos a muro longe projiciebat. Episcopus vero Albariensis, causando et interdicens ne hoc ullo modo fieret, circumibat civitatem, et pariter comitis familiares. Cum autem pertransissent custodes isti, statim revertebantur ad inceptum opus, qui se occultaverant et qui declinaverant ad adventum episcopi et sociorum ejus. Et qui non audebant per diem diruere, vel non poterant aliis intenti, per noctem instabant. Vix erat aliquis de populo debilis vel infirmus, ad confringendum murum. Interea tanta fames fuit in exercitu ut multa corpora Sarracenorum jam fetentium, quæ in paludibus civitatis ejusdem per duas hebdomadas et amplius jacuerant, populus avidissime comederet. Terrebant ista multos, tam nostræ gentis homines quam extraneos. Revertebantur ob ea nostri quam plures, desperantes de itinere, sine succursu de gente Francorum. Sarraceni vero et Turci e contra dicebant: *Et quis poterit sustinere hanc gentem, quæ tam obstinata atque crudelis est ut per annum non potuerit revocari ab obsidione Antiochiæ, fame vel gladio, vel aliquibus periculis, et nunc carnibus humanis vescitur?* Hæc et alia crudelissima sibi, in nobis dicebant esse pagani. Etenim dederat Deus timorem nostrum cunctis gentibus; sed nos nesciebamus. Interea comes a colloquio principum regressus Marram, graviter irascebatur de destructione muri contra populum. Cumque expositum esset ei, quod neque; episcopus, neque alii principes sui possent amovere, minis vel verberibus, populum a muri destructione, intellexit illico divinum esse, et ut funditus murum diruerent præcepit. Interim ingravescebat fames quotidie. Cumque jam dies proposita itineri instaret, prædicabamus eleemosynas et orationes fieri in populo ad Deum pro itinere. Cum vero vidisset comes quod nulli de principibus majoribus ad se venirent, et omnem populum contabescere cerneret, in interiora Hispaniæ pro victualibus populum ire præcepit, et ipse cum militibus præcessit eum. Sed hoc non erat gratum quibusdam suis privatis; dicebant enim: *In exercitu vix sunt trecenti milites, et alio-**

rum armatorum non est grandis numerus, et atque ibunt in expeditionem, atque alii hic erunt infra civitatem hanc destructam, quæ sine munimine est? Et intendebant comiti nimiam levitatem. Ad ultimum tamen pro causa pauperum comes profectus est, et castella multa obtinuit, et captivos; et maximam prædam cepit. Cumque revertetur, cum grandi exultatione et victoria pluribus Sarracenorum interfectis, sex vel septem de nostris pauperibus a paganis capti et interfecti sunt; hi autem omnes defuncti, cruces in dextris humeris habuerunt.

CAPUT XXIV.

Hæc autem cum comes et qui cum eo erant vidissent, omnipotenti Deo gratias quantas poterant reddebant, qui pauperum suorum memor erat; et ob hoc maxime confortabantur. Itaque, ut omnibus qui ad sarcinas, apud Marram remanserant, satisfacerent, unum de interfectis qui adhuc spirabat detulerunt, et mirum certe in homine illo vidimus; qui, cum vix haberet integrum ubi latere posset anima, per septem aut octo dies sine victu permansit, testificans Jesum, ad cujus judicium erat venturus, sine dubio, crucis illius Deum fuisse auctorem. Igitur proventu rerum et crucis confortati, in quodam castro qui vocabatur Capharca, et erat in itinere longe a Marra quatuor leugis, spolia sua dimiserunt, atque illi qui socios habebant Marræ cum comite eo reversi sunt. Constituta itaque die et incensa civitate, proficiscebantur. Sed comes, cum clericis suis et episcopo Albariensi, discalceatus incedebat, invocantes Dei misericordiam et sanctorum præsidia. Et consecutus est nos Tancredus cum quadraginta militibus, et peditibus multis. Cumque hoc audissent reges de terra illa Arabum nobiles, cum supplicationibus, et multis donariis ad comites mittebant, dicentes se nunc et deinceps tributarii eorum futuri, et allaturi victualia gratis et pro commercio. Itaque acceptis securitatibus ab eis per jusjurandum, et vadibus, pro conductu, ulterius tendebamus. Habuimus autem a rege Cæsareæ duces, qui nos in prima die, ut nobis videbatur, male duxerunt. Fuimus etenim in hospicio illo, in penuria totius boni, præter aquæ; secunda vero die iidem duces imprudenter induxerunt nos in quamdam vallem, ubi armenta regis et totius regionis propter timorem nostrum confugerant. Etenim rex longe ante nos ibi venturos sciebat, et ut fugerent ante nos omnibus Sarracenis mandaverat. Sed si jussisset ut omnes de regione illa obviam nobis venirent, non ita factum esset. Raimundus de Insula et socii ejus ea die unum Sarracenum ceperunt, cum litteris regis, quas deferebat ad omnes de illa regione, ut fugerent ante nos. Cumque hæc regi cognita fuissent, dixit: *Ego quidem jusseram hominibus meis ut fugerent ante faciem Francorum, quantum possent; et ipsi ad eos venerunt. Video quia Deus hanc gentem elegit; propterea quodlibet faciant, non eis nocebo.* Tunc Deum ipse rex benedicebat, qui sufficienter providet necessaria timentibus se. Videntes autem

tam subitam ac talem plenitudinem nostri milites, et multi de plebe viri fortes, assumptis omnibus pecuniis suis Cæsaream et Camelam adibant, ut equos farios ibi mercarentur, dicentes : *Quoniam Deus de victu nostro curam agit, nos de pauperibus et de militia ejus curemus.* Sicque factum est, ut usque mille optimos dextrarios haberemus. Convalescebant quotidie pauperes; confortabantur quotidie milites, et sic quotidie exercitus multiplicabatur. Et quanto ulterius progrediebamur, tanto ampliora nobis beneficia providebat Deus. Et licet omnia sufficienter nobis provenirent, tamen quidam comitem ad hoc inclinaverunt, ut quasi causa Zibelli, quæ est civitas in maritimis, deviare paulisper vellet. Sed Tancredus aliique multi viri fortes et boni, ne hoc ullo modo fieret effecerunt, dicentes : *Deus visitavit plebem pauperum, et nos declinare ab itinere debemus? Sufficiant nobis præteriti labores apud Antiochiam, velli et frigoris, et inediæ, denique et totius miseriæ. Nunquid nos soli mundum expugnabimus? et habitatores mundi omnes interficiemus? Ecce de centum millibus equitum, vix milites mille habemus, et de ducentis millibus peditum armatorum et amplius, modo non sunt in exercitu nostro quinque millia armati, et exspectabimus donec omnes consumamur? Nunquid ideo venient alii de terra nostra, quia audient captam esse Antiochiam et Zibellum, atque reliquas civitates Sarracenorum, nostras? Sed eamus in Jerusalem pro qua venimus, et revera Deus eam nobis dabit. Et tunc, solo timore eorum qui venient de terra nostra et de aliis terris, aliæ civitates, scilicet Zimel et Tripolis, et Sur, et Accaron, quæ sunt in itinere nostro, ab incolis relinquentur.* Sic itaque cum antea progredieremur, quidam Turci et Arabes exercitum sequebantur; et pauperes qui pro debilitate sua longe post exercitum remanebant, interficiebant et spoliabant. Cumque hoc semel et secundo fecissent, alia die remansit comes in occultis, donec omnis exercitus pertransiret. Hostes vero, impunitate cædis et spe rapinæ, exercitum nostrum more solito insequabantur; sed cum jam insidias præterissent, egressi nostri de occultis cum comite, agmina hostium invadunt, conturbant et confundunt, atque ipsos interficiunt, et equos eorum optimos, cum grandi exultatione ad exercitum deduxerunt. Et post hæc, nulli hostes exercitum assequabantur, quoniam comes cum armata multitudine militum post omnes debiles ibat. Alii autem milites armati cum comite Northmanniæ et Tancredo, et episcopo Albariensi frequenter exercitum præcedebant, ne vel a tergo vel a fronte, improvisi, hostes conturbarent nos. Etenim comes quia paucos milites secum habebat cum a Marra proficisceretur, rogavit episcopum, ut posito præsidio Barræ, ipse veniret secum. Quod episcopus audiens, Guillelmum Petri nomine de Cimiliaco quemdam militem suum ibi dimisit, cum militibus septem et peditibus triginta, virum fidelem ac Deo devotum; qui res episcopi auxit, adjutore Deo, in decuplum, brevi tempore, et homi-

nes pedites habuit pro triginta, septuaginta, et equites sexaginta, et amplius. Consultum est eo tempore de itinere nostro, ut dimitteremus viam quæ ducebat Damascum, et diverteremus ad maritimam, quoniam, si nostræ naves quas in portu Antiochiæ reliqueramus ad nos venirent, haberemus commercia cum his de insula Cypri, et reliquarum insularum. Cumque ut consultum est, iter ageremus, relinquebant civitates et castra et villas, plenas omnibus bonis, habitatores terræ.

CAPUT XXIV bis.

Itaque circinatis magnis montanis, cum in vallem quamdam opulentissimam venissemus, rustici quidam multitudine sua et castri sui munitione superbi, neque ad nos mittere pro pace, neque relinquere castrum suum volebant, sed insuper armigeris nostris et peditibus, qui inermes erant, et per villas discurrebant pro victualibus, incurrerunt et quibusdam interfectis, spolia intra castellum suum miserunt. Indignati itaque nostri, ad castellum usque perveniunt. Rustici autem obviam nobis usque ad pedem montis, in quo castellum erat, venire non dubitaverunt. Tunc nostri accepto consilio, ordines peditum et militum constituerunt; et sic a tribus partibus, per altitudinem montis ascendentes, agmina rusticorum fugere compulerunt. Erant enim circiter triginta millia Sarraceni, et castellum ipsorum erat, in descensu cujusdam maximi montis: et propterea cum volebant refugiebant ad castellum, et alii in superiori montis parte, et sic aliquantulum nobis resistebant. Tandem exclamavimus signum solitum in necessitatibus nostris: DEUS, ADJUVA! DEUS, ADJUVA! et inimici nostri ita turbati sunt, ut usque ad centum, solo timore et impetu sociorum suorum, sine vulneribus, in ingressu castelli, mortui remanerent. Erat autem maxima præda boum et equorum et ovium extra castellum, ubi populus noster occupabatur. Dumque comes cum quibusdam militibus bello intenderet, pauperes nostri accepta præda, unus post alium redire cœperunt, deinde pedites viam tenebant, postea milites plebei. Erant autem tentoria nostra longe a castello, quasi decem miliaribus. Interea comes, milites et populum hospitari jubebat. Videntes autem Sarraceni, qui ad superiorem montem ascenderant, et ii qui erant in castello quod maxima pars nostrorum discesserat, ventilare ad invicem cœperunt, ut conjungerentur; comes vero dum hæc negligit, pene se derelictum a militibus suis reperit. Erat collis in quo castellum erat, multum arduus et lapideus, et ardua semita, per quam unus equus post alium vix ire poterat. Hac itaque difficultate comprehensus comes, quasi versus illos, qui de superiori monte descenderant, pergere cum sociis cœpit, quasi pugnaturus; qui primo paululum ad adventum comitis non dubitaverunt. Tunc nostri verso itinere, in vallem quasi securi tendebant. Videntes Sarraceni se frustratos et nostros secure descendere, et hi de castello, et hi de montibus pariter nostris incurrunt. Coacti

itaque nostri alii, ab equis suis descenderunt, alii se præcipites per abrupta dederunt, et sic cum maximo periculo mortem evaserunt : quidam vero viriliter pugnando, mortui sunt. Hoc unum certum scimus quod nunquam fuit comes in majori periculo vitæ suæ. Itaque iratus sibi et suis, reversus ad exercitum consilium convocavit, et conquestus est multum de militibus, quod sine licentia rediissent, et se in periculo mortis reliquissent. Tunc promiserunt omnes se nunquam a castelli oppugnatione discessuros, donec funditus, per Dei gratiam, eversum esset. Sed Deus qui eos conducebat, ne in quibuslibet vilibus impedirentur, ita terruit castellanos per noctem ut nec interfectos suos sepulturæ tradidissent, dum præcipites in fugam ferebantur. Mane autem facto cum venissemus ibi; spolia tantum et castrum vacuum ab hominibus invenimus. Erant autem eo tempore nobiscum legati ab Ammirato Camelæ, rege Babylonis, et a rege Tripolis. Ili cum vidissent audaciam et fortitudinem nostram, licentiam a comite deprecabantur, dicentes se quam certissime reversuros. Dimissi itaque illi cum nostris, brevi tempore cum magnis muneribus et multis equis reversi sunt. Terruerat enim totam regionem illam castelli oppugnatione, quoniam nunquam antea ab aliquibus potuit expugnari. Propterea illius incolæ regionis, cum multis supplicationibus et muneribus, ad comitem mittebant precantes, ut dum civitas et castella eorum recipi faceret, interim signa et sigilla sua eis dirigeret. Etenim mos erat in exercitu, ut si signum alicujus Franci, in civitate aut castello reperiretur, a nullo postea oppugnaretur. Quare rex Tripolis signa comitis in castellis suis posuit; erat eo tempore tantum nomen comitis ut nullius unquam nomini priorum impar esse videretur. Cumque milites nostri qui allegati Tripolim fuerant, regias opes, et ditissima regna, et populosam civitatem vidissent, comiti persuaserunt ut castellum munitissimum Archados et inexpugnabile viribus humanis, obsideret, habiturus post quartum vel quintum diem a rege Tripolis, quantum auri et argenti desideraret. Itaque obsedimus pro voluntate eorum castellum, ubi tantos labores sunt passi nostri viri fortes ut nusquam amplius. Præterea tantos ac tales milites ibi perdidimus, quod relatu gravissimum est. Interfectus est ibi dominus Pontius de Baladuno, cum lapide de petraria; cujus ago precibus ad omnes orthodoxos, et maxime ad Transalpinos, et ad te, reverende præsul Vivariensis, cui hoc opus scribere curavi. Nunc autem quod reliquum est, Deo inspirante, qui hæc omnia fecit, eadem hilaritate, qua incæpi, perficere curabo. Oro igitur et obsecro omnes qui hæc audituri sunt, ut credant hæc ita fuisse. Quod si quidquam ego præter credita et visa studeo referre, vel odio alicujus apposui, apponat mihi Deus omnes inferni plagas, et deleat me de libro vitæ. Etenim, licet ut alia plurima ignorem, hoc unum scio, quia cum promotus ad sacerdotium in itinere Dei sim, magis debeo Deo obedire testifi-

cando veritatem quam in texendo mendacia, alicujus muneris captare dispensia. Obiit charissimus meus in Domino, Pontius de Baladuno, sicut jam dictum est, apud castrum Archados. Sed quia, secundum Apostolum, *charitas nunquam excidit* (I Cor. XIII, 8), eadem charitate hoc opus agere volo, auxilietur mihi Deus.

CAPUT XXV.

Cumque in hac obsidione aliquam moram fecissemus, venerunt ad nos nostræ naves ab Antiochia, et Laodicia, et multæ aliæ naves Veneticorum et Græcorum, cum frumento, vino, et hordeo, et carne porcina, et aliis venalibus. Sed quia hoc castrum a mari aberat per milliarium, nec in portu poterant esse naves, revertebantur nautæ ad Laodicæ portum et ad portum Tortosæ. Hanc enim Tortosam, civitatem valde firmissimam, muris et antemuralibus exstructam, et refertam omnibus bonis, reliquerunt cives ejus Sarraceni, solo timore nostri exercitus. Etenim tantum effecerat Deus timorem nostrum in Sarracenos et Arabes illius regionis, ut nos omnia crederent posse, et quæ poteramus, velle exterminare. Sed hoc ante obsidionem Archados. Hanc autem obsidionem, quia maxime pro aliis contra justitiam, quam pro Deo posuimus, noluit promovere eam Deus, sed omnia adversa nobis tribuit. Et erat mirum, cum ad alia bella et assultus omnes prompti et parati essent, ad hoc segnes et inutiles inveniebantur. Si qui vero ferventes spiritu agere aliquid vellent, vel ipsi vulnerabantur, vel quod incæperant frustra eveniebat. Migravit hic gloriose Anselmus de Ripamondi; etenim cum surrexisset mane, vocavit ad se sacerdotes, et de negligentis suis et peccatis confessus, misericordiam a Deo et ab ipsis deprecabatur, denuntians eis imminere vitæ suæ finem. Cumque admirarentur de hoc, quia sanum et incolumen eum videbant, dixit eis : *Nolite mirari, sed audite me potius. Hac nocte vidi dominum Egelrannum de Sancto Paulo, qui apud Marram interfectus est, non insomnis, sed vigilanter.* Et dixi ad eum : *Quid est hoc? quia vos mortuus eratis, et ecce nunc vivitis.* Et ille respondit ; *Equidem non moriuntur illi qui in Christi servitio vitam finiunt.* Cum vero rursus quærerem ab eodem, de pulchritudine ejus, quæ nimia erat, unde accidisset ei, respondit mihi : *Non debes mirari super pulchritudine mea, cum in tam pulchram domum habitem.* Et continuo ostendit mihi domum quamdam in cælo ita pulchram, ut nihil pulchrius ego crederem. Cumque obstupescerem ad splendorem domus illius, dixit mihi : *Multo tibi pulchrior præparatur, usque in crastinum.* Et his dictis sublatus est. Contigit autem eo die cum hæc pluribus enarrasset idem Anselmus, ut ad pugnam progrediretur contra Sarracenos; qui de castello latenter egressi, usque ad tentoria nostra venire solebant, ut aliquid inde subriperent, vel alicui nocerent. Sed cum hæc pugna invaluisset ex utraque parte, et Anselmus viriliter resisteret, de lapide tormenti in capite percussus est; atque sic ad locum

sibi a Deo præparatum, migravit ab hoc sæculo. Venit hic ad nos legatus quidam a rege Babylonix; et remisit ad nos legatos nostros cum ipso, quos tenuerat captos per annum. Dubitaverat enim an faceret nobiscum amicitiam, an cum Turcis. Volebamus nos in hoc convenire cum eo: *Si faceret nobis de Jerusalem auxilium, vel si redderet nobis Jerusalem cum pertinentiis suis, redderemus nos civitates omnes suas, quas ei Turci abstulerant cum caperemus eas; alias autem civitates Turcorum, quæ de regno ejus non fuerunt, si cum auxilio illius, caperentur, partiremur.* Turci vero, ut nobis relatum est, volebant hoc facere illi: *Si veniret contra nos in prælium, et colerent Alim, quem ipse colit, qui est de genere Bahumeth, et acciperent monetam ejus, et remitterent tributa quædam, et multa alia, quæ ego non satis novi, facerent ei.* Sciebat de nobis quod pauci eramus, et quod imperator Alexius usque ad mortem nobis inimicabatur. Unde nos litteras imperatoris Alexii de nobis factas invenimus, confecto bello cum eodem rege Babyloniorum apud Ascaloniam, in tentorio ejusdem regis. His atque aliis de causis Ammiratus detinuit legatos nostros per annura captos, infra Babyloniam. Modo vero cum audisset quod terram suam ingressi, villas et agros vastaremus, mandavit nobis ut *sine armis ducenti vel trecenti, iremus Hierosolymam, et adorato Domino nostro reverteremur.* Sed nos irrisimus hoc, sperantes de Dei misericordia, minantes, *quod nisi gratis redderet nobis Jerusalem, Babyloniam calumniaremur ei.* Habebat enim Ammiratus Jerusalem, eo tempore. Etenim cum audisset quod Turci essent a nobis superati apud Antiochiam, venit ad oppugnandum Jerusalem, sciens quod Turci toties fusi a nobis atque fugati, non occurrerent sibi in prælium. Tandem datis maximis muneribus his qui eam defendebant, recepit civitatem Jerusalem, et obtulit candelas, et incensum ad sepulcrum Domini, et in Calvario monte. Sed jam ad obsidionem redeamus.

CAPUT XXVI.

Dum, ut diximus, exercitus noster multum laboraret in oppugnatione Archados, nuntiatum est nobis quod papa Turcorum veniret contra nos in prælium et quia erat de genere Bahumeth, sequerentur eum gentes sine numero. Igitur mandatum est nobis, ut nos præpararemur ad pugnam. Et miserunt episcopum Albariensem ad ducem et ad Flandrensem comitem, qui Zibellum obsederant; quod est castrum supra mare, quasi loco medio, inter Antiochiam et castrum Archados, longe ab utroque duobus diebus. Illi vero, accepto nuntio de bello, relicta obsidione, celeriter ad nos venerunt. Interim inventum est falsum, et quod Sarraceni illud comperuerant, ut nobis taliter deterritis, aliquantulum respirare possent obsessi. Coniunctis itaque exercitibus, læperunt ostendere illi de parte comitis, equos

farios et divitias suas, quas dederat illis Deus in regionibus Sarracenorum, eo quod morti se pro Deo exposuissent; at alii paupertatem suam prætendebant. Prædicatum est eo tempore *ut daret populus decimas de omnibus quæ cepisset*, quoniam multi pauperes erant in exercitu, et multi infirmi, et mandatum est ut quartam partem redderent sacerdotibus suis ad quorum missas veniebant, et quartam episcopis, reliquas vero duas Petro Heremite, quem pauperibus de clero et populo præfecerant. Ideoque duas partes accipiebat, unam videlicet pro his qui erant de clero, et alteram pro his qui erant de populo. Multiplicabat itaque Deus exercitum nostrum, adeo in equis et mulis, et camelis et aliis vitæ necessariis, ut nobis ipsis in mirum et in stuporem fieret. Orta est itaque ex rerum opulentia contentio atque superbia inter principes, adeo ut illi qui Deum intime diligebant, rerum inopiam atque bella formidolosa nobis imminere præoptarent. Volebat nobis dare rex Tripolis quindecim millia aureorum Sarracenæ monetæ, præterea equos et mulos, et vestes multas et tributa deinceps singulis annis, multo his ampliora, si non expugnaretur a nobis. Valebat quippe unus aureus, octo vel novem solidos monetæ nostri exercitus. Erat moneta nostra hæc: Pictavini, Cartenses, Mansei, Lucenses, Valentineses, Mergoresi, et duo Pogesii pro uno istorum. Ille ergo dominus Zibelli metuens ne rursus oppugnaretur, misit ad principes nostros quinque millia aureos, et equos, et mulas, et vinum multum; annonam enim sufficientem habebamus. Baptizabantur etiam aliqui Sarracenorum, timore et zelo nostræ legis, anathematizantes Bahumeth et omnem ejus progeniem. Ob hoc itaque mittebant quisque de principibus nostris ad civitates Sarracenorum legatos, cum litteris, dicens se esse dominum totius exercitus. Sic itaque agebant eo tempore nostri principes. Et maxime Tancredus rem conturbabat; qui cum accepisset a comite Raimundo quinque millia solidorum, et duos equos farios optimos, ut in servitio ejus esset usque Jerusalem, volebat modo discedere, et esse cum duce Lotharingæ: et ob hoc multæ lites habitæ sunt. Tandem male discessit a comite.

CAPUT XXVII.

Multæ revelationes eo tempore nobis denuntiatae sunt, quæ nobis a Deo mandabantur. Quarum una hæc est, quæ sub nomine ipsius scripta est qui vidit eam: *Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo nonagesimo nono, indictione septima, epacta vicesima sexta, concurrente quinto Nonis Aprilis, in nocte, cum ego Petrus jacerem in capella comitis Sancti Ægidii ad obsidionem Archados, cogitare mecum cœpi, de sacerdote illo cui Dominus cum cruce apparuit, cum a Turcis obsessi in Antiochia teneremur, atque cum multum mirarer quod nunquam cum cruce mihi apparuerat, vidi illico Dominum ingredientem, et apostolos ejus Petrum et Andream, et alium*

quemdam magnum et spissum, bruno colore et subcalvo, et magnis oculis. Et ait mihi Dominus: Quid agis? Et respondi: Domine, ego sto. Et ait iterum Dominus: Tu pene cum aliis submersus esses. Sed quid modo cogitabas? Et respondi: Domine Pater, ego de sacerdote illo, cui cum cruce apparuisti, cogitabam. Et Dominus: Ego scio istud. Et deinceps: Crede quia ego sum Dominus, pro quo omnes huc venistis; et qui pro peccatoribus in Jerusalem in cruce passus sum, sicut modo videbis. Et in ipsa hora vidi quamdam crucem de duobus lignis nigris atque rotundis factam, non politam neque adaptatam, nisi quod in medio trabes incisæ se invicem complectebantur. Et ait mihi Dominus: Ecce crucem quam quærebas. Et fuit in cruce illa Dominus sic distentus et crucifixus, sicut in tempore passionis. Petrus autem in capite suo, illam a dextris sustinebat; Andreas a sinistris, in collo; tertius vero ille a tergo, manibus sustinebat. Et dixit mihi Dominus: Hæc dices populo meo quia sic me vidisti. Vides has quinque plagas meas? sic vos quinque ordinibus consistitis. Primus ordo est non reformidantium tela vel gladios, nec aliquod genus tormenti. Ordo iste similis mihi est: Ego enim in Jerusalem veni, gladios et lanceas, et fustes, et baculos, demum et crucem non dubitavi. Moriuntur pro me; ego quoque pro eis mortuus sum. Ego sum in eis, et ipsi sunt in me. Cum vero ii tales obeunt, a dextris Dei collocantur, ubi ego post resurrectionem, in cælum ascendens consedi. Secundus autem ordo est eorum qui in subsidio prioribus sunt, atque a tergo eos custodiunt, ad quos etiam refugere illi possunt; hi vero apostolis sunt similes, qui me sequebantur, mecumque manducabant. Tertius vero ordo est eorum, qui lapides et tela prioribus ministrant; hi namque similes sunt illis qui, cum viderent me in cruce, de passione mea dolentes, pectora sua percutiebant, injuriam fieri mihi proclamantes. Quartus autem ordo est eorum qui videntes bellum insurgere, se domibus intrudunt atque ad negotia sua convertuntur, non credentes in virtute mea victoriam consistere, sed in hominum probitate. Hi tales, illis sunt similes qui dixerunt: « Reus est mortis, crucifigatur, quia regem se fecit, et Dei Filium se dixit (Matth., xxvi). » Quintus autem ordo eorum est qui cum belli clamorem audiunt, de longe speculantes, clamoris causas requirunt, et ignaviae non virtutis aliis exempla tribuunt et non solum pericula pro me, verum etiam pro fratribus subire nolunt, sed sub specie cavendi, alios volentes pugnare, vel pugnatoribus arma ministrare, secum ad speculandum invitant. Hi Judæi proditori, et Pilato judici similes sunt. Erat autem nudus in cruce Dominus; tamen linteolo præcinctus, a genibus usque ad lumbos, et erat linteolum medio colore, coloratum inter nigrum et rubeum. Et circa horam habebat vittas albas, et rubeas atque virides. Post sublata cruce remansit in habitu in quo prius venerat Dominus. Et dixi ad eum: Domine Deus, si hoc dixero, non credent mihi. Et respondit mihi Dominus: Vis cognoscere eos qui his non cre-

dent? Et dixi: Etiam, Domine. Et Dominus: Congreget comes principes et populum, disponatque ae bello, vel de castris oppugnatione aliquid, cum tempus fuerit, proclametque notissimus præco, DEUS, ADJUVA, ter; atque dispositum complere tendat. Tunc sicut tibi dixi, ordines videbis, et tu et alii qui his creditis et incredulos distinguetis. Et dixi: Domine, quid de incredulis faciemus? Et respondit mihi Dominus: Non parcatis eis sed occidite, quia proditores mei sunt, fratres Judæi Iscariotæ: Res vero illorum his qui de priore ordine sunt concedite, prout necessarium fuerit. Si sic agitis, invenietis viam rectam quam hactenus circuistis. Et sicut cætera quæ eis dixisti, incommutata provenerunt, et hæc quoque venient. Scire tu quam gentem præcipue dilexerim. Et respondi. Domine, gentem Judeorum. Et Dominus: Hi quoniam increduli fuerunt, odio eos habui, et inferiores omnibus gentibus stabilivi. Videte itaque ne increduli sitis: Alioquin, vobis remanentibus cum Judæis, alios populos assumam, et per ipsos complebo quæ vobis promiseram. Hæc quoque dices ad eos: Cur timent facere justitiam? Et, quid melius justitia? Hanc justitiam volo ut teneant; per familias et cognationes ponant judices. Cum autem quilibet offenderit alium, dicat qui injuriam patitur: Frater vellesne sic tibi fieri? Posthæc nisi malefactor desierit, ex nomine suæ potestatis ei contradicat; deinde licenter judex a malefactore omnia bona sibi auferat, et medietas sit ejus qui injuriam patiebatur, reliqua vero, potestatis. Si autem judex aliqua de causa hæc facere distulerit, tu vade ad eum et corripe eum, et dic ei quod nisi ille se correxerit, non exsolvetur usque ad ultimum sæculi diem, nisi remiseris illi. Nescisne quam grave sit prohibitum? Et enim ego prohibui Adæ de arbore scientiæ ne tangeret; transgressus meum prohibitum, et ipse et posterus sui in captivitate misera fuerunt, donec ego veniens in carne, eos, morte crucis moriendo, redemi. De decimis vero, bene. quidam fecerunt, quod eas sicut præcepi dederunt. Multiplicabo itaque illos, atque inter alios cognoscibiles faciam. Cum autem hæc dixisset Dominus, cœpi postulare ab eo ut pro charitate sua litterarum scientiam, quam nuper mihi abstulerat, redderet. Et ait Dominus: Non sufficiunt tibi ad enarrandum ea quæ nosti, et tamen vis scire plura? Et continuo ita mihi visus sum sapiens, ut nihil sapere ultra rogarem, et ait Dominus: Sufficiunt tibi adhuc quæ nosti? Et respondi: Sufficiunt. Et Dominus rursus: Quid dixi tibi? Responde. Et ego nihil sciebam. Cumque mihi instaret ut aliquid eorum quæ dixerat responderem sibi, respondi: Domine, nihil novi. Et ait Dominus: Vade et annuntia quæ nosti, et sufficiant tibi quæ scis. Cum autem hæc fratribus ostendissemus, cœperunt quidam dicere, quod nunquam crederent quod hujuscemodi homini loqueretur Deus, et dimitteret episcopos et principes, et ostenderet se homini rustico; unde etiam de lancea Domini dubitabant. Quapropter convocavi mus fratres illos quibus de lancea aliquando revela-

tum fuerat, et post hæc Arnolfum capellanum comitis Northmanniæ, qui caput omnium incredulorum erat, et quia litteratus erat, credebant ei multum, et quæsiuimus ab eo, quare ipse dubitaret. Cumque diceret quod episcopus Podiensis inde dubitauerit, respondit quidam sacerdos Petrus nomine Desiderii: *Ego post obitum ejus vidi episcopum Podiensem, et beatum Nicolaum cum eo, et post multa alia, dixit mihi episcopus: Ego sum in uno choro cum beato Nicolao, sed quia de lancea Domini dubitavi, qui maxime credere debuissim, deductus sum in infernum, ibique capilli mei, ex hac parte dextera capitis, et medietas barbæ combusta est, et licet in pœna non sim, tamen clare Deum videre non potero, donec capilli et barba sicut ante fuerant mihi succreuerint.*

CAPUT XXVIII.

Hæc et multa alia ex parte Dei, prædixit sacerdos iste quæ postea nobis euenerunt; sed hæc suo loco dici poterunt. Accessit et alius quidam sacerdos, Ebrardus nomine, et dixit: *Eo tempore quo Turci obsidebant exercitum nostrum infra Antiochiam, ego eram Tripolis. Veneram enim illuc ante captam Antiochiam, pro vitæ meæ necessariis. Cum vero audissem quod Antiochia capta esset, et nostri ita intus tenerentur obsessi ut nullus ingredi vel egredi de nostris auderet, et multa mala alia quæ obsessis imminebant, et plurima falsa, quæ Sarraceni et Turci veris malis addebant, de vita mea dubius, ad ecclesiam quamdam confugi. Ibi ante maiestatem quamdam matris Domini procubui, lacrymisque et precibus appellare per eam Dei misericordiam cœpi. Cumque per aliquot dies id fecissem, permanens impransus, et dicens ei: O Regina domina, isti peregrini sunt qui dimissis parvulis et mulieribus, et omnibus charis suis, pro nomine Filii tui, et pro te, huc de longinquo uenerunt, et pro filio tuo pugnant, miserere eorum. Et, o domina, quid dicetur de te et de filio tuo, in terris ipsorum, si in manibus Turcorum eos tradideris? Hæc et alia similia cum mœstus et gemens sæpius iterassem, venit ad me quidam Surianus qui Christianus erat, et dixit mihi: Bono animo esto, et uide ne amplius fleueris. Et dixit: Modo eram ante fores Ecclesiæ beatæ Mariæ matris Domini, et uenit quidam clericus ad me albis uestibus indutus; et cum quæsissem ab eo quis esset, et unde ueniret, respondit: Ego sum Marcus euangelista, et uenio ab Alexandria; et diuerti huc propter ecclesiam Beatæ Mariæ semper uirginis. Et cum rursus quærerem quo iret, dixit: Dominus noster Jesus Christus est apud Antiochiam, ei mandauit omnibus discipulis suis, ut eo uenirent, quoniam Franci debent pugnare cum Turcis, et nos erimus eis præsidium. Et hoc dicto abiit. Cumque ego hisparum crederem, nec a dolore nec a lacrymis cessassem, dixit mihi isdem Surianus: *Intellige: In Euangelio beati Petri est scriptum quod nos habemus, quod gens Christianorum quæ capiet Jerusalem, infra Antiochiam clausa erit, nec inde exire poterit, nisi prius lanceam Domini re-**

*pererit. Et dixit sacerdos: Si aliquid horum dubitatis, fiat ignis, et in Dei nomine, et horum testimonio, transibo per medium. Accessit et alius sacerdos, nomine Stephanus, cognomine Valentinus, uir magni testimonii, et bonæ uitæ: et dixit: Ipse Dominus Jesus locutus est mihi in ipso seruore tribulationis quæ fuit apud Antiochiam, et promisit mihi coram matre sua, beatissima uirgine Maria: quod, in quinta die quæ futura erat, misericordiam populo suo faceret et labores ejus quamplurimos compleret, si ad eum reuenterentur ex toto corde; et in die illa lancea Domini reperta est; ubi ego promissa Domini completa esse credo. Si quid inde dubitatis, episcopo Podiensi statim ut hæc uidi obtuli pro testimonio horum, coram multitudine omni, quod si ipse uellet, ego transirem per ignes, uel de altissima turre præcipitarem, adhuc hoc ipsum uobis offero. Accessit autem et episcopus Athenensis, et dixit: In somnis ego an uigilans ista uiderim, certum nescio, Deus scit. Uir quidam uenit indutus albis, et stetit ante me, et tenebat lanceam Dominicam istam in manibus suis, et dixit mihi: Credis hanc lanceam esse Domini? Et respondi: Credo, Domine. Dubitaueram et ego aliquando de ea. Cum id secundo et tertio grauer exegisset, dixi ad eum: Credo, Domine, hanc esse lanceam Domini nostri Jesu Christi. Et post hæc dimisit me. Et ego Raimundus, qui hæc scripsi coram fratribus et episcopis, hæc ibi dixi: *Interfui ego dum effoderetur lancea Domini, et antequam tota super terram apparisset, mucronem osculatus sum. Et sunt in exercitu plures, qui mecum ista uiderunt. Et addidi: Et est alius quidam sacerdos, Bertramus nomine, Podiensis, episcopo Podiensi in uita ipsius familiaris. Hic autem sacerdos infirmatus est usque ad mortem, cumque jam de uita sua desperasset, apparuit ei episcopus Podiensis cum Heraclio uexillifero suo; qui in bello maximo facto apud Antiochiam, in faciem percussus sagitta, cum intrepidus agmina Turcorum prosterneret, et inde uitam finierat: Et dixit episcopus sacerdoti: Bertrame, quid agis? Et dixit Heraclius: Domine, infirmus est. Et respondit episcopus: Propter incredulitatem infirmatur. Et sacerdos ad hæc: Domine, nonne ego de lancea Domini credo, sicut et de passione Domini? Et dixit ei episcopus: Et adhuc multa alia credere oportet. Et licet ad hoc negotium non pertineat, tamen quia egregium est, gratia bonorum hominum aliquid adjungam. Cum resedisset sacerdos ad præsentiam episcopi, et Heraclii domini sui infirmus enim erat, nec stare poterat, uidit in faciem Domini sui, uulnus non esse sanatum, Et ait sacerdos: Quid est hoc? Et respondit Heraclius: Cum ego uenissem ante Dominum meum, deprecatus sum eum, ut nunquam hæc plaga clauderetur, quoniam propter eum uitam finieram. Et hoc mihi concessit Dominus. His atque pluribus auditis, credidit Arnulfus, et confessus est, et promisit episcopo Albariensi, quod coram omni multitudine populi, pro incredulitate sua ueniam peteret. Die autem constituta, cum uenisset uocatus ad consilium Ar-**

nulfus, cœpit dicere quod bene crederet; sed cum domino suo volebat loqui, antequam veniam inde peteret. Cum vero hoc audisset Petrus Bartholomæus, iratus nimium, dixit sicut homo simplex, et qui veritatem bene noverat: *Volo ac deprecor, ut fiat ignis maximus, et cum lancea Domini transibo per medium, et, si lancea Domini est, incolumis trans-eam; sin autem falsum est, comburam in igne. Video enim quia nec signis nec testibus creditur.* Placuerunt hæc omnia nobis, et indicto ei jejunio, diximus quod eo die fieret ignis, quo Dominus noster pro salute nostra, plagatus, et in cruce fuit. Et post diem erat Parasceve. Itaque illucescente die constituta, ignis paratus est post meridiem. Convenerunt eo principes et populus, usque ad quadraginta milia virorum, fueruntque ibi sacerdotes nudis pedibus, et induti sacerdotalibus vestimentis. Factus est ignis de oleis siccis, et habuit in longitudine quatuordecim pedes; et erant duo aggeres, et erat inter utrosque duos aggeres spatium quasi unius pedis, atque in altitudine aggerum erant quatuor pedes. Cum vero vehementer ignis accensus esset, dixi ego Raimundus coram omni multitudine: *Si Deus omnipotens huic homini locutus est facie ad faciem, et beatus Andreas lanceam dominicam ostendit ei, cum ipse vigilaret, transeat iste illæsus per ignem. Sin autem aliter est, et mendacium est; comburatur iste cum lancea, quam portabit in manibus suis.* Et omnes flexis genibus responderunt: *Amen.* Exæstuabat ita incendium ut usque ad triginta cubitos aerem occuparet; accedere vero prope nullus poterat. Tunc Petrus Bartholomæus, indutus solummodo tunica, et flexis genibus ante episcopum Albariensem, *Deum* testem invocavit, *quod facie ad faciem ipsum in cruce viderit; et hæc, quæ supra scripta sunt ab eo audierit, et a beatis apostolis Petro et Andrea, et neque quidquam eorum, quæ ipse sub nomine sancti Andrea vel sancti Petri, vel ipsius Domini dixit se composuisse, et si quidquam mentitus erat, præsens incendium nunquam transisset. Cætera quæ ipse commisisset in Deum et in proximum, dimitteret ei Deus, et pro his oraret episcopus, atque omnes alii sacerdotes, et populus qui ad hoc spectaculum convenerant.* Post hæc cum episcopus posuisset ei lanceam in manus flexis genibus, et facto signo crucis, cum lancea viriliter et imperterritus incendium ingressus est, atque spatio quodam in medio ignis demoratus est, et sic per Dei gratiam transivit. Sunt nonnulli adhuc, qui signum hoc ibi viderunt; quod antequam ingrederetur in ignem, quædam avis desuper volans, lustrato igne, se intus misit: Et hoc vidit Ebrardus sacerdos ille, cujus superius mentionem fecimus, qui Hierosolymis postea pro Deo remansit, et Wilhelmus Boni filius, optimus miles, et boni testimonii, patria Arelatensis, hoc ipsum se vidisse testatur. Alius quidem miles est optimus, genere Niterensis, nomine Wilhelmus Malus puer, qui antequam Petrus ingrederetur in flammam, quemdam hominem indutum veste sacerdotali, nisi quod casulam

A habebat super caput replicatam, ingredi in ignem vidit, et cum videret quod non egrederetur, existimans Petrum Bartholomæum esse, lacrymari cœpit, credens eum extinctum esse in igne. Erat autem multitudo ibi hominum, nec poterant omnes omnia videre. Et alia multa nobis relata sunt, et facta, quæ nos metuentes legentibus fastidium, scribere nolimus, cum ad omnem causam tres idonei testes sufficiant. Unum vero non prætereamus. Postquam enim Petrus per ignem transivit, licet adhuc multum exæstualet incendium, tamen populus ita avidè titiones collegit, et carbones cum cinere, ut in brevi spatio nihil inde appareret. In fide etenim illorum, multas per hæc virtutes operatus est postea Dominus. Ut vero Petrus Bartholomæus de igne egressus est, ita ut nec tunica ejus combusta fuerit, nec etiam ille subtilissimus pannus de quo lancea Domini involuta erat signum alicujus læsionis habuisset; accepit eum populus, cum signasset eos cum lancea Domini, et clamasset alta voce: *DEUS, ADJUVA,* accepit, inquam, et traxit eum per terram, et conculcavit eum omnis illa multitudo populi, dum quisque volebat eum tangere, vel accipere de vestimento ejus aliquid, et dum credebat eum esse quisquam apud alium. Itaque tria vulnera vel quatuor fecerunt ei in cruribus, absidentes de carne ejus, et spinam dorsi confringentes, crepuerunt eum. Expirasset autem ibi Petrus, sicut nos credimus, nisi Raimundus Pelez nobilissimus miles, et fortis, facto agmine sociorum irrupisset in agmen turbæ turbatæ, et usque ad mortem pugnando liberasset eum. Sed nos in sollicitudine et angustia modo positi, amplius de his scribere non possumus. Cum vero detulisset Raimundus Pelez Petrum ad domum nostram, colligatis vulneribus ejus cœpimus quærere ab eo quare moram fecisset in igne. Ad hæc ipse respondit: *Occurrit mihi Dominus in medio igne; et apprehendens me per manum, dixit mihi: Quia dubitasti de inventione lanceæ, cum beatus Andreas eam tibi ostendisset, non sic transibis illæsus, sed infernum non videbis. Et hoc acto, dimisit me. Videte itaque, si vultis, adustionem meam.* Et erat aliqua adustio in cruribus, verum non multa; sed plagæ erant magnæ. Post hæc convocavimus omnes qui de lancea Domini dubitaverant, ut venirent et viderent faciem ejus, et caput, et reliqua membra, et intelligerent, quod verum est, quidquid ipse dixerat de lancea, et de aliis, cum pro testimonio eorum non extimisset introire tale incendium. Viderunt itaque multi, et videntes faciem ejus atque totum corpus, glorificabant Deum dicentes: *Bene potest nos Dominus custodire inter gladios inimicorum nostrorum, qui hominem istum liberavit de tanto incendio flammarum. Certe non credebamus, quocumque sagitta aliqua sic transire posset illæsa per ignem, quomodo iste transivit.* Post hæc Petrus convocavit ad se capellanum comitis, nomine Raimundum, et dixit ei: *Quare voluisti ut ego ob testimonium Dominicæ lanceæ, et cæterorum quæ ex parte Dei dixeram, per*

incendium transirem? Scio satis quia hoc et hoc cogitastis. Et dixit ei quæ ipse cogitaverat. Cumque ille se taliter cogitasse negaret, respondit Petrus Bartholomæus: Mihi quidem negare non potes, quia certum hoc habeo: Etenim illa nocte fuit hic beatissima virgo Maria, et episcopus Podiensis, per quos ego quæ tu negas didici. Miror satis cum de verbis Domini et apostolorum ejus non dubitaveris, quare experimentum cum periculo meo, de solis his habere volueris. Tunc deprehensam cogitationem suam, et se culpabilem ante Deum Raimundus videns, amarissime in lacrymas prorupit. Et Petrus ad hæc; Noli desperare, quia piissima virgo Maria, et sanctus Andreas tibi veniam apud Deum obtinebunt. Tu vero enixius eos deprecare.

CAPUT XXIX.

Interim tantæ ac tales lites inter principes nostri exercitus abortæ sunt ut pene totus exercitus divideretur. Sed Deus qui ductor erat, et Dominus noster, ne talia fierent beneficiis suis prohibebat. Erat civitas nomine Tripolis, cujus superius mentio facta est, non multum longe a castris nostris. Hujus igitur civitatis dominus, cum discordiam principum nostrorum didicisset, respondit nostris, qui de reddendo tributo eum appellabant: *Et qui sunt Franci? Et quales milites sunt? Et quanta eorum potentia? Ecce tertius mensis modo agitur ex quo exercitus Francorum obsedit castrum Archados, et neque assultum eorum habui, neque aliquem armatum de ipsis vidi, et tamen sunt prope me per quatuor leugas. Sed veniant huc, et videamus eos, et c. improbemus militiam eorum. Quare ego eorum hominum tributarius fierem, quorum facies non vidi, et fortitudinem ignoro? Ut vero hæc relata sunt ad exercitum nostrum; dixerunt quique ad invicem: Ecce quod acquisivimus pro contentionibus et discordiis nostris: Blasphematur Deus; et nos contemnimur. Itaque convenientes in unum principes nostri, statuerunt ut Albariensis episcopus cum parte exercitus castra servaret, et principes cum ordinibus pedum et militum, sicut pugnandi mos est, usque ad muros civitatis assultarent. Constituta autem die cum nostri taliter proficiscerentur, egressi Tripolitani obviam illis, in multitudine et tumultu suo confisi, pugnare cum nostris parabant. Est quidam murus firmissimus aquæducti in civitatem et altus, inter quem et mare, non multum ampla via est; a tribus enim partibus Tripolim mare cingit. Hunc igitur murum aquæducti quem diximus, Sarraceni munierunt, ut quasi de castello castellum exire et regredi possent, si quid adversi contigisset. Videntes itaque nostri hanc multitudinem loco et armis confidentem, invocando Deum, et erectis hastis conglobatim pedites et milites, more processionis, usque ad eos venerunt, ut si nostros vidisses, amicos non hostes esse eos dixisses, ut autem permisti sunt, hostes esse et non amicos crederes. Fedatur enim terra sanguine Maurorum, et completur aquæductus cadaveribus eorum. Tantum namque timorem hostibus*

A immisit Dominus ut vix fugere, post primos ictus eorum aliqui possent. Erat quidem ad videndum satis delectabile, cum aquæducti rivulus raptim truncata cadavera nobilium et vulgi in civitatem inferret. Ceciderunt ibi de nostris unus vel duo; de hostibus vero, usque ad septingentos cecidisse audivimus. Reversi itaque cum grandi victoria, et spoliis multis, dixerunt nostri principes ad populum: *Hodie vidit nos rex Tripolis, et nos vidimus vias civitatis, et consideravimus accessus; et nunc, si laudatis, justum esse decernimus ut cras sapiat rex quales milites sumus.* Reversi itaque altera die, extra civitatem nullum invenerunt. Post hæc autem mandavit rex Tripolis ad nostros principes si desisterent ab oppugnatione Archados, donaret eis quindecim **B** millia aureos, et equos multos et mulas, et vestes, et victualia, atque mercatum faceret de omnibus rebus omni populo; præterea redderet omnes captivos, quos habebat de nostra gente. Venerunt eo tempore ab Alexio imperatore legati, cum maximis querimoniis de Boimundo, eo quod retineret civitatem Antiochiæ, contra juramenta quæ imperatori fecerat. Habebat enim Boimundus Antiochiam eo tempore. Namque cum audisset de comite, quod profectus esset a Marra in interiora Syriæ, expulit homines comitis violenter de turribus Antiochiæ, quas servabant. Et propterea mandavit Alexius ad principes nostros, quod donaret aurum et argentum multum eis, et veniret cum eis in Jerusalem, si exspectarent usque ad festivitatem sancti Joannis, et tunc instabat Dominicum Pascha. Dicebant ob ea multi in quibus comes erat: *Exspectemus imperatorem, et habebimus donativa ejus, et ipsum, qui faciet nobis venire mercatum per mare et terram, et sub ipsius dominio concordabimus. Omnes civitates se dabunt ei, et ille vestiet quas voluerit, et quas voluerit destruct. Propterea populus iste noster, longis et diuturnis defatigationibus conquassatus, si venerit in Jerusalem, volet fortasse reverti, ut desoris vidcrit eam. Quæ vero et quanta pericula maneant illos qui perficere iter desiderant, perpenditis. Adhuc autem obsidemus castellum Archados, et usque ad mensem vel se reddent vel vi capientur, et cum longe notum sit de obsidione ista, si dimittamus eam ut inexplicabilem, multum contemnetur noster exercitus, qui hactenus nihil incœpit quod inexpletum dimiserit.* At vero alii e contra dicebant: *Semper nocuit nobis imperator, semper mentitus est, semper adversum nos cogitavit. Et nunc quia videt se nihil posse, et nos valere per gratiam Dei, ex studio agit quatenus a proposito itineris nos retrahat, ne hi qui audierint, exemplo nostri venire disponant. Sed jam quos ipse multoties læsit verbis et opere, fidei ejus frustra animos adhibere caveant. Fidentes igitur, Christo duce, qui nos de tam multis, præter spem liberavit periculis et contra omnia molimina imperatoris et fraudes ejus nos contutatus est, viam pro qua venimus ingrediamur, et facile, ex Dei promissione, quod volumus consequemur. Et cum hoc audierit imperator, captam*

scilicet esse Jerusalem, tunc liberum iter quod verbis simulabat, opere complebit. Similiter de ejus donativis erit laus. Populus hanc maxime laudabat sententiam. Sed quia comitis familiares erant multi; quippe cum pro populo suo comes, sine aliis principibus, morti exposuisset, et pluribus magna et privata beneficia contulisset, propterea consilia principum et populi vota impediabantur.

CAPUT XXX.

Prædicavimus eo tempore jejunium, et orationes et eleemosynas in populo, ut Deus omnipotens, qui eum de tam multis regionibus conduxerat illuc, inspirare dignaretur, quid erat gratum de hoc itinere in conspectu suo. Itaque fidelium vota quod quærebant apud Deum, facile promeruerunt. Apparuit enim episcopus Podiensis Stephano Valentino, de quo superius mentionem fecimus, quia Dominum cum cruce viderit, et percussit eum cum virga, regredientem ad domum suam per noctem episcopus, et dixit ei: *Stephane*. Et ille respondit: *Domine*. Et respiciens agnovit eum. Et ait episcopus: *Quare neglexisti semel vel secundo quod tibi dixi de cruce, dominæ et matris nostræ semper virginis Mariæ? de cruce dico, quam ego præferri faciebam, ut apponeretur in exercitum. Et quod signum melius cruce? An non est satis illa crux pro nobis lapidata? An non illa crux bene vos conduxit, usque ad lanceam Domini? Et nunc ait domina et beatissima semper virgo Maria, quod nisi illam crucem habeatis, non potestis habere consilium.* Et continuo ait sacerdos: *O reverendissime domine, et ubi est beatissima virgo Maria?* Et statim episcopus eam monstravit ei. Erat autem beatissima virgo Maria longe ab eo quasi novem vel decem cubitis, specie et ornatu valde admirabilis; et assistebant ei beata Agatha, et quædam altera virgo cum duobus cereis. Et tunc sacerdos ait ad episcopum, qui assistebat ei: *Domine, quanta dicuntur de vobis in exercitu, quod in inferno vobis barba et capilli combusti sunt, et alia multa quibus non creditur? Et nunc oro, ut unam de candelis istis in testimonium horum quæ dicitis, mihi donetis ut deferam ad comitem.* Tunc ait ille episcopus: *Videns, vide faciem meam. Nunquid perusta est?* Post hæc accessit episcopus ad beatissimam Virginem, et cognita ejus voluntate regressus est ad sacerdotem, et dixit ei: *Quod tu quæris, impetrare non potes; sed hic annulus quem habes in digito tuo, nec tibi prodest, nec portare eum debes: Vade, et dabis eum comiti, dicens: Virgo mater sanctissima, mittit tibi hunc annulum, et quoties defeceris in aliquibus rebus, recordare illius dominæ quæ tibi mittit hunc annulum, et appellabis eam, et Dominus auxiliabitur tibi.* Rursus, cum quæreret sacerdos ab eo quid vellet ut faceret frater suus, respondit episcopus: *Oret bene electum episcopum, ut pro animabus parentum nostrorum celebret tres missas ad Dominum.* Et ait iterum: *Præcepit mater nostra, ut deinceps lancea non monstretur nisi a sacerdote induto sacris vestibus; et crux ei præferatur, sic.* Et tenuit episcopus

A crucem in hastile positam, et quidam indutus sacerdotalibus vestibus sequebatur eum, habens lanceam inter manus. Et episcopus incepit responso- rium hoc: *Gaude, Maria virgo, cunctas hæreses sola interemisti.* Et illico incepserunt sine numero centena millia virorum; atque sic illud sanctum collegium abiit. Mane autem facto, venit sacerdos, et primum quæsivit, si haberemus lanceam; et cum vidisset eam, cum multis lacrymis cœpit enarrare ea quæ superius diximus. Misit itaque comes Guillel- mum Ugonem de Muntilio fratrem Podiensis epi- scopi Laodiciam, ubi crux dimissa fuerat, cum capella ipsius episcopi.

CAPUT XXXI.

Interea Petrus Bartholomæus, morbo defatigatus ex conquassatione et vulneribus, convocavit comitem et principes ejus, et dixit eis: *Finis vitæ meæ appropinquavit, et scio satis quia de omnibus, quæ male feci et dixi, vel etiam cogitavi, ante Deum judicabor; in cujus conspectu, hodie testificor ipsum, coram vobis, me nihil composuisse ex his omnibus quæ ex parte Dei, et apostolorum ipsius vobis nuntiavi, et adhuc vobis dicam. Et sicut vidistis ea quæ vobis nuntiavi, sic sine dubio videbitis ea quæ vobis dicam, siquidem Deo fideliter serviatis. Tu vero comes, cum veneris in Jerusalem, fac ut exercitus postulet Deum, ut vitam tuam prolonget, atque continuet, et Deus prolongabit eam tantumdem quantum vixisti. Tu autem cum reversus fueris prope quinque leugas, in ecclesiam Sancti Trophimi lanceam Domini pones, et ecclesiam ibi fabricare facies, et fiet ibi moneta, quam tu jura- bis ne falsa fiat. Sed neque aliud aliquid falsum ibi permittes. Vocabitur autem locus Mons gaudii: Et fiet hæc intra provinciam. Etenim beatus Petrus apostolus Trophimo suo discipulo promisit, quod lanceam Domini ei mitteret.* Post hæc Petrus Bartholo- mæus, securus et in pace, hora sibi a Deo constituta, migravit ad Dominum; sepultusque est in loco illo, ubi cum lancea Domini per ignem transierat.

CAPUT XXXII.

Interea comes atque alii principes de itinere Jeru- salem, qua melius ac levius fieret, ab incolis regio- nis perquirebant. Tunc accesserunt ad nos quidam Suriani. Sunt enim ibi montana Libani, in quibus ad sexaginta millia habitabant Christianorum, et terram illam, et montana multo tempore Christiani possederunt, qui propter civitatem Tyri, quæ vul- gariter nunc Sur appellatur, Suriani vocantur. Sed insurgentibus, per Dei judicium, Sarracenis atque Turcis, in tanta oppressionem servitutis isti Suriani fuerunt, per quadringentos et amplius annos, ut multi eorum compellentur patriam et Christianam deserere legem: Si qui, per Dei gratiam, contemp- sissent, cogebantur tradere pulchros parvulos suos ad circumcidendum vel turcandum, vel rapie- bantur de finibus matrum, interfecto patre et illusa parente. Quippe in tantam malitiam exarserant illa hominum genera ut ecclesias Dei subverterent, et ejus, vel sanctorum ejus imagines delerent, et quas

non poterant delere per moram, oculos eorum eruebant, vel sagittabant, altaria vero omnia suffodiebant. In ecclesiis autem magnis, basumarias faciebant. Quod si aliquis de illis angustiatis Christianis, imaginem Dei vel alicujus sancti, domi suæ habere volebat, vel redimebat eam per singulos menses vel annos; aut conculcata in stercore, coram oculis ipsius comminuebatur. Quodque adhuc relatu nimis durum est, ponebant juvenes in prostibulis et commutantes sorores eorum pro vino, ut nequius agerent. Et neque his neque aliis tristibus, illacrimari palam etiam matres audebant. Et quid de his multa narramus? Conjuraverat certe gens illa contra Sanctum sanctorum, et ejus hæreditatem. Quod nisi jussu et instinctu Dei, Francorum gentes, his malis occurrissent, profecto bruta animalia contra illos Deus armasset; quod aliquando nobis præsentibus fecit. Et de his, hæcenus dictum sit. Illi, inquam, Suriani, de quibus superius diximus, qui ad comitem venerunt, requisiti de meliori itinere, responderunt: *Est via per Damascum plana satis, et plena victualium, sed non invenientis aquam per duos dies. Est alia per montana Libani, tuta satis et copiosa; sed gravis multum sagmariis atque camelis. Est et alia secus mare, ubi tam multæ ac tales angustiae sunt ut si quinquaginta aut centum Sarraceni eas retinere voluerint, prohibere possint omne genus humanum. Et tamen in Evangelio beati Petri, quod apud nos est, continetur quod si vos estis gens illa quæ Jerusalem capere debet, per maritima transire debetis, licet propter difficultatem nobis impossibile videatur. Non solum autem hoc, de itinere vestro; sed et alia multa, quomodo vos egistis, et qualiter agere debeatis, in Evangelio suo apud nos scripta continentur.* His atque aliis modis persuadentibus, et contradicentibus aliis, Guillelmus Ugo de Montilio reversus est cum cruce, de qua superius diximus. Hanc autem crucem, cum vidissent etiam familiares comitis, in tantam itineris commotionem devenerunt ut præter comitis et aliorum principum consilium, incensis tabernaculis suis, et primum comitis familiares, obsidionem Archados dimitterent. Conturbabatur itaque comes usque ad lacrymas, et usque ad sui et suorum odium; neque tamen ob hoc voluntatem suæ plebis Deus imminuebat. Sed dux Lotharingæ, maxime hoc iter volebat, et plebem ad hoc monefaciebat. Itaque profecti ab invisâ illa et odiosa obsidione Archados, venimus ante Tripolim. Nitebatur etiam tunc comes Raimundus, precibus atque muneribus apud omnes nobiles, ut civitatem Tripolim obsiderent, sed omnes ei contradicebant. Apparuit eo tempore sanctus Andreas apostolus Petro Desiderii, de quo supra mentio facta est, et dixit ei: *Vade et dic comiti: Noli molestus esse tibi, neque aliis, quia nisi prius capta fuerit Jerusalem, nullum succursum habebitis. Non te molestat inexpectata obsidio Archados, non te gravet quod hæc civitas vel aliæ quæ in itinere sunt ad præsens non caventur, quia imminet vobis in proximo bellum, ubi*

hæc et aliæ multæ civitates conquistæ erunt. Propterea tu noli esse molestus tibi neque tuis, sed quidquid tibi Deus concesserit, in nomine ejus libenter distribue, atque tuis hominibus, socius et fidelis amicus esto. Si sic egeris, dabit tibi Dominus Jerusalem, et Alexandriam, atque Babyloniam: Quod si hæc neglexeris, nec promissa tibi a Deo consequeris, nec legatum ejus habebis, donec in illa angustia positus sis, ut quo declinare possis ignores. Accepit itaque comes hæc verba sacerdotis, accepit, inquam, verbis, sed operibus abnegavit. Etenim cum accepisset multam pecuniam a rege Tripolis, nulli unquam largiri aliquid inde voluit, sed etiam verberibus atque contumeliis quotidie suos lacerabat. Non solum autem hæc sacerdos dixit, verum etiam multa alia quæ retro acta sunt, de quibus quædam huic operi apponimus. Aliquando namque cum proficisci vellemus ab Antiochia, venit sacerdos iste ad me Raimundum, et dixit mihi quod quidam sibi in visione apparuerit, qui dixit ei: *Vade in ecclesiam Beati Leontii, et invenies ibi de reliquiis quatuor sanctorum, et tolles eas tecum, atque portabis in Jerusalem.* Et ostendit ei in ipsa visione reliquias, et reliquiarum loculos, et docuit nomina sanctorum. Cum vero evigilasset sacerdos, et non satis suæ crederet visioni, cœpit agere precibus, et obsecrationibus ad Deum, ut si hæc revelatio ab ipso erat, secundo saltem sibi innotesceret. Adstitit ei idem sanctus in visione post aliquot dies, atque multum comminatus est, quod mandatum a Domino neglexisset, et nisi usque ad quintam feriam sustulisset illas reliquias, esset sibi grave damnum et Domino suo Ysoardo comiti. Erat enim Ysoardus comes Diensis, vir in quantum noverat, Deo fidelis, et omnibus nobis sapientia et probitate utilis. Cum hoc mihi Raimundo narrasset sacerdos, retuli ego ad Aurasicensem episcopum, et ad comitem sancti Ægidii, et ad alios quosdam. Qui, acceptis candelis, venimus ad ecclesiam Sancti Leontii. Obtulimus candelas et vota Deo et sanctis ejusdem ecclesiæ, ut Deus omnipotens qui eos sanctificaverat, nobis eos consortes, et coadjutores donaret; et sancti illi, peregrinorum et exulum pro Deo non spernerent consortium, sed magis nobis conjungerentur, et nos Deo conjungerent. Mane autem facto, venimus cum sacerdote ad sanctarum reliquiarum loculos, et, sicut nobis prædictum fuerat, invenimus. Sunt autem nomina sanctorum istorum, Cyprianus, Omezios, Leontios, Joannes Chrysostomus. Inter ipsos autem loculos, capsulam quamdam reperimus cum reliquiis, de quibus cum quæreremus a sacerdote, cujus sancti essent illæ reliquiæ, se nescire respondit, cum vero ab incolis quæreremus si scirent cujus sancti essent, se nescire dicebant; alii sancti Mercurii, alii Sanctorum aliorum. Sacerdos vero levare et colligere cum aliis reliquiis eas volebat. Cui ego, Raimundus, coram omnibus, qui ibi aderant fortiter dixi: *Si venire voluerit iste sanctus Jerusalem, novissimum et voluntatem manifestet; alioquin remaneat*

hic. Nunquid de ignotis ossibus honorabimur? Itaque illo die dimissæ sunt reliquiæ illæ. Cum vero sacerdos alias reliquias collegisset, et pennis atque pallio eas involvisset, in nocte quæ secuta est, astitit ei vigilanti quidam juvenis, quasi quindecim annorum, pulcherrimus valde, qui dixit ei: Quare hodie non accepistis reliquias meas cum cæteris? Et presbyter ad hæc: Et quis es tu, domine? Et ille: An ignoras quis sit vexillifer hujus exercitus? Et respondit presbyter: Nescio, domine. Cumque secundo eidem quærenti, eadem sacerdos respondisset, terribiliter comminatus est ei, dicens: Tu revera mihi dices. Et tunc ait sacerdos: Domine, dicitur de sancto Georgio, quod sit vexillifer hujus exercitus. Et ille: Bene dixisti. Ego sum ille. Accipe igitur reliquias meas, atque seorsum cum aliis pones. Cum autem sacerdos per aliquot dies hæc facere distulisset, advenit idem sanctus Georgius, et præcepit presbytero graviter dicens: Nullatenus dimittas quod mane reliquias meas non tollas, atque juxta invenies in ampullula, de sanguine sanctæ virginis et martyris Teclæ, quem pariter tolles, et post hæc missam cantabis. Hæc atque omnia quæ ei dixerat reperit sacerdos, et fecit.

Sed antequam ad reliqua perveniamus, de his prætermittere non debemus qui pro amore sanctissimæ expeditionis, per ignota et longissima æquora Mediterranei et Oceani navigare non dubitaverunt. Etenim Angli, audito nomine ultionis Domini nostri Jesu Christi, in eos qui terram nativitatis Domini, et apostolorum ejus indigne occupaverant, ingressi mare Anglicum, et circumdata Hispania, transfretantes per mare Oceanum, atque sic Mediterraneum mare sulcantes, portum Antiochiæ, atque civitatem Laodiciæ, antequam exercitus noster per terram illuc veniret, laboriose obtinuerunt. Profuerunt eo tempore nobis tam istorum naves, quam et Genuensium. Habebamus enim ad obsidionem, per istas naves, et per securitatem earum commercia a Cypro et a reliquis insulis. Quippe hæ naves quotidie discurrebant per mare; et ob eas Græcorum naves secutæ erant, quia Sarraceni eis incurrere formidabant. Ergo cum vidissent illi Angli exercitum proficisci in Jerusalem, et robur suarum navium a longinquitate temporis imminutum, quippe qui usque ad triginta in principio naves habuissent, modo vix decem vel novem habere poterant, alii dimissis navibus suis et expositis, alii autem incensis nobiscum iter acceleraverunt.

CAPUT XXXIII.

Cumque ante Tripolim nostri principes moras innecterent, tantum amorem eundi in Jerusalem misit Dominus in populo, quod nullus se vel alium retinere ibi poterit; sed profecti vespere contra principum decreta et contra amorem nostri exercitus, ota illa nocte perambulantes, sequenti die Berintum devenimus, atque post hæc præoccupatis ex improvise angustiis, quæ Buccatorta nominantur, infra pau-

cos dies et sine impedimento venimus Accaron. Rex autem Accaron, metuens ne civitatem suam obsideremus, juravit comiti, propter hoc ut discederet ius, si caperemus Jerusalem, vel si essemus in regione Judææ, per viginti dies, et rex Babyloiorum nobis in bello non occurreret; vel si possemus superare ipsum regem, redderet nobis se, et civitatem suam; interim vero amicus noster esset. Profecti igitur ab Accaron una die in vespere, juxta paludes quæ sunt prope Cæsaream, castra tetendimus. Dumque, sicut moris est, alii pro necessitate infra castra discurrerent; alii autem de sociis ubi hospitati essent, a notis sibi inquirerent, columbam desuper exercitum volantem, accipiter in medio discurrentium, mortaliter plagatam dejecit. Cum autem sustulisset eam episcopus B Atensis, reperit litteras quas illa deferebat; et erat sententia litterarum quasi hujusmodi: Rex Accaron, duci Cæsareæ: Generatio canina per me transivit, gens stulta atque contentiosa, sine regimine, quibus per te et per alios, quantum legem tuam diligis, nocere desidera. Quod si vis, facile poteris. Hoc idem et ad alias civitates, atque castra mandabis. In mane autem cum exercitum requiescere præciperemus, expositæ sunt litteræ ad principes, et ad omnem populum; et quomodo Deus benignus esset erga eos, adeo ut nec etiam aves ad nocendum nobis transire per aera possent, et inimicorum nostrorum etiam nobis arcana reserarent. Unde omnipotenti Deo, laudes et gratias referebamus. Atque inde profecti securi et alacres, et frequentes cum prima parte exercitus, et in ultima præcedebamus. Cum vero audissent Sarraceni, qui habitabant in Ramulis, quia transieramus fluvium qui prope est, deseruerunt munitionem et arma, et frumentum multum in areis, et messes quas collegerant. Cum autem venissemus eo altera die, cognovimus quia Deus revera pro nobis pugnaret. Itaque obtulimus vota sancto Georgio: Et quoniam se ducem nostrum professus est, visum est a majoribus, et omni populo ut episcopum ibi eligeremus, quoniam in illam ecclesiam in terra Israel, primam inveneramus, ac simul ut B. Georgius pro nobis Deo supplicaret, et per terram incolatus sui nos fideliter educeret. Sunt autem Ramulæ prope ab Jerusalem, quasi sedecim milliaria. Itaque habuimus ibi colloquium, et dicebant alii: Non eamus ad præsens in Jerusalem, sed versus Ægyptum et Babyloniam; et si, per gratiam Dei, superare poterimus regem Ægypti, non solum Jerusalem, verumetiam Alexandriam et Babyloniam, et plurima regna obtinebimus. Quod si modo eamus in Jerusalem, et non intententes aquam sufficientem deseramus obsidionem, nec hoc nec illud postea perficiemus. At vero alii contra dicebant: Vix sunt in exercitu mille quingenti milites, et armatorum peditum grandis numerus non est; et laudatur modo, ut ignotas et longissimas regiones adeamus, ubi nec succursum de nostra gente habere possumus, nec sanctam civitatem capiamus, nec præsidium ponere, nec etiam inde reverti, cum necessarium fuerit, valeamus? Sed nihil est hoc; is

neamus viam nostram; et de obsidione, et de siti et de fame, et de aliis, Deus, provideat servis suis. Dimisso itaque presidio cum episcopo novo in castro Ramulis, oneravimus boves et camelos, denique et omnia jumenta nostra, et equos; et ad Jerusalem iter vertimus. Verbum autem quod præceperat nobis in castris Bartholomæus, ut non nisi discalciati, ad Jerusalem per duas leugas appropinquare mus, et obliti sumus, et velle habuimus, dum unusquisque volebat suam prævenire, ex ambitione occupandi castella, et villas. Erat enim ista consuetudo inter nos, ut si ad castellum vel villam quis prior venisset, et possidisset signum cum custodia, a nullo alio postea contingebatur. Itaque hac ambitione, de media nocte surgentes, non expectatis sociis, omnia illa montana obtinuerunt, et villas quæ sunt in campis Jordanis. Pauci autem, quibus hoc mandatum Dei charius erat, nudis pedibus incedentes, pro contemptu divini verbi graviter suspirabant, et tamen nullas socium vel amicorum, ab illo ambizioso cursu revocabat. Cum autem sic superbe incedendo venissemus prope Jerusalem, egressi Sarraceni de civitate obviam prioribus de nostris, homines et equos graviter plagaverunt, et de ipsis ea die ceciderunt tres vel quatuor, et multi plagati sunt. Obsederunt autem civitatem a septentrione dux et comes Flandrensis, et comes Northmannus, obsederunt vero eam, ab ecclesia Sancti Stephani, quæ est quasi ad medium civitatis, a septentrione usque ad angularem turrim, quæ proxima est turri David. Comes autem et exercitus ejus, sedit ab occidente, et obsedit eam ab obsidione ducis, usque ad descensum montis Sion; sed quia non poterant homines ejus plane accedere ad oppugnandum murum civitatis, quia vallis quædam erat in medio, volebat mutare castella sua et locum.

CAPUT XXXIV.

Quadam autem die cum circumisset comes civitatem, et venisset in montem Sion, et vidisset ecclesiam, et audisset mira quæ Deus ibi operatus est, dixit ad principes, et ad eos qui ibi aderant: *Si dicentiamus hæc sacra quæ nobis Deus hic presentavit, et deinceps Sarraceni occupent ea, quid erit de nobis? Quid si propter odium nostrum contaminent ea, atque confringant? Quis scit, an in tentationem Deus nobis dederit hæc, ut comprobaret quantum diligeremus eum? Certo hoc unum scio, quia nisi diligenter conserventur hæc sacra, non tradet nobis Deus illa quæ sunt infra civitatem.* Itaque comes Rainundus, præter suorum principum voluntatem, tentoria sua illic transferri jussit; unde tantam invidiam suorum passus est, ut neque hospitari, neque excubias per noctem agere vellent, sed manebat unusquisque in loco suo, in quo prius hospitatus fuerat, nisi pauci qui cum comite illuc transmigraverunt. Sed conducebat quotidie comes milites et pedites, cum magna mercede, qui castra sua servarent. Sunt autem in ecclesia illa hæc sacra: Sepulcrum regis David, et Salomonis, et sancti protomartyris Stephani; migravit

A ibi beatissima virgo Maria de sæculo: cœnavit ibi Dominus, et resurgens a mortuis, discipulis ibi apparuit, et Thomæ; ibidem apostoli inflammati sunt adventu Spiritus sancti. Itaque posita obsidione, una dierum cum venissent principes ad reclusum qui est in monte Oliveti, dixit eis: *Si cras civitatem oppugnaveritis usque ad nonam, tradet vobis eam Dominus.* Cui cum respondissent: *Non habemus arma quibus oppugnari murus possit.* Ad hæc ille respondit: *Deus omnipotens est, qui in scala juncea murum oppugnabit, si voluerit. Præsto est Dominus laborantibus pro veritate.* Itaque comparatis armamentis quæ per noctem illam potuerunt comparari, ita fortiter a mane usque ad tertiam civitas oppugnata est ut compellerentur Sarraceni deserere interiorem murum fracto a nostris antemurali, et quibusdam de nostris ascendentibus usque ad altitudinem muri interioris. Cumque jam civitas caperetur, subrepente desidia et timore, oppugnatio intermissa est, et multos de nostris tunc perdidimus. Altera vero die, nulla oppugnatio incepta fuit. Post hæc profecti sunt omnes per regionem illam, ad congreganda victualia, et non erat verbum de necessariis comparandis ad capiendam civitatem, sed quisque ventri et gulæ serviebat, et quod multo deterius erat, non invocabant Dominum, ut liberaret eos de tantis ac tam multiplicibus malis, in quibus usque ad mortem gravabantur. Etenim ad adventum nostrum Sarraceni clausuram ora puteorum, et cisternas dissipaverant, et obstruxerant venas fontium.

C Jam ipse Dominus *posuerat flumina in desertum, et exitus aquarum in sitim, a malitia eorum qui terras illas incolebant (Psal. cvi, 35).* Propterea cum magno labore ibi aqua conquirebatur. Est quidam fons in descensu montis Sion, qui natatoria Siloe appellatur; magnus quidem fons, sed non proficiebat nisi tertia die. Dicebant autem incolæ de illo fonte, quod in sexta feria tantum erat solitus profluere; per reliquos vero dies, erat quasi palus. Quid autem id fuerit, præter Dei voluntatem ignoramus. Cum vero, ut dictum est, nobis in tertia die aqua decurreret, cum tanto impetu et oppressione aqua hauriebatur, ut in mutuo se homines in eam projicerent, et jumenta atque pecora multa deperirent. Itaque repleto fonte et collisione et cadaveribus animalium, ad exitum ipsius aquæ, quæ per quamdam rupis incisuram egrediebatur, fortiores se usque ad mortem opprimebant; debiles autem nihilominus illam aquam immundissimam sibi tollebant. Jacebant autem multi infirmi secus fontem, ex ariditate lingue non valentes emittere vocem, sed tantum ore aperto, manus prætendebant illis quos videbant aquam habere. Per campos vero stabant equi, muli, boves, et plurima pecora non valentia mutare gressum, sed ubi ex ariditate sitis confecta atque siccata fuerant, ubi diu steterant, corruebant; unde in castris nostris fetor gravissimus erat. Sic itaque afflicti, ad fontes longe per duos leugas et per tres, mittebant pariter, ut inde aqua deferretur, et animalia

adaquarentur. At ubi Sarraceni cognoverunt nostros inermes discurrere ad fontes, per montana quæ sunt asperrima, insidias eis tendebant, et quantos ex eis volebant trucidabant, et captivabant; et jumenta eorum et pecora deducebant. Itaque si aliquis detulisset aquam venalem in plateis, quantum volebat inde accipiebat, quippe quinque vel sex nummi, satis non sufficiebant alicui sitiendi per diem, si aquam limpidam mercari vellent. De vino autem nullus, vel rarissimus sermo erat; præterea calor et pulvis, et ventus, si non satis per se sitis posset, eam instigabant. Sed quid de his multa dicimus? Pauci etiam Dei memores erant, nec illorum quæ vel ad oppugnandam civitatem opus erant, vel quæ misericordiam Dei provocarent, curam gerebant. Sicque neque Deum inter verbera agnoscebamus, neque ipse ingratis propitiabatur.

CAPUT XXXV.

Inter hæc venerunt nuntii, quod novem naves de nostris applicuerant Joppen, et mandabant nautæ, ut præsidium mitteretur illuc, quo et turris Joppe custodiretur, et ipsi securi in portu essent. Est autem Joppe civitas destructa, præter castellum; et illud etiam satis dissipatum, præter unam turrim. Sed est ibi portus, et prope est Jerusalem, itinere diei unius; ibi est mare propius Jerusalem. Audientes itaque de navibus, omnes nostri gavisii sunt, et misit ibi comes Galdemarum, qui Carpinellus dicitur, cum viginti militibus, et peditibus circiter quinquaginta, et post ipsum, Raimundus Peleth cum quinquaginta militibus, et Vilelmum de Sabrano cum sociis suis. Cum vero advenisset Galdemarum ad campestria, quæ sunt citra Ramulas, occurrerunt ei quadringenti Arabes, et Turci circiter ducenti. Ille vero, secundum paucitatem, dispositis militibus suis, et sagittariis in prima fronte, versus hostes tendebat nihil dubitans, confisus in Dei auxilio. Hostes autem credentes se eum posse absorbere, cum suis hominibus, et incurrebant, et sagittabant et circumdabant. Ceciderunt ibi de parte Galdemari tres vel quatuor milites, et Achardus de monte Merulo, nobilissimus juvenis, et inclytus miles, et alii plagati; sagittarii vero omnes ceciderunt; de parte vero inimicorum, multi ceciderunt. Neque tamen ob hoc imminetia hostium imminuebantur bella; neque fortitudo nostrorum militum, de Dei misericordia desperabat, sed ex vulneribus, et ab ipsa morte incalescentes, tanto acriores instabant hostibus quanto graviora se ab eis perpeccos sentiebant. Sed dum nostri duces, jam magis fatigati ex lassitudine quam ex timore confecti, declinare ab acie vellent, cognito pulvere a longe, Raimundus Peleth, præceps et festinus in pugnam intravit, atque tantum pulverem commovebat ut crederent hostes cum eo esse plurimos milites. Sicque per Dei gratiam et nostri liberati sunt, et hostes fusi atque fugati, et circiter ducenti ex eis interfecti, et plurima spolia capta sunt. Etenim ista consuetudo est apud illas gentes quod si fugiant et

imminere hostes suos sentiant, primum projiciunt arma, post hæc vestimenta, deinde subsellia. Itaque in hoc bello contigit ut nostri pauci milites, donec ad lassitudinem, ex illa multitudine inimicorum occiderent, et reliquorum spolia retinerent. Collectis igitur, et divisis spoliis, cum venissent nostri milites Joppen, cum tanta lætitia et securitate nautæ eos susceperunt, ut navium etiam suarum obliviscerentur, et vigiliis per mare non agerent, et panem et vinum et pisces, quæ secum detulerant eis communicarent. Sic itaque ex alacritate et securitate nautæ negligentes effecti, dum vigiliis per noctem non agunt, de improvise per mare ab hostibus per noctem circumdati sunt. Cumque vidissent diluculo quia non possent pugnare contra tantam multitudinem, expositis navibus suis spolia tantum detulerunt, atque sic pariter victores et victi Hierosolymis reversi sunt. Sed una de navibus non est intercepta, quæ prædatum abierat. Hæc autem navis cum maxima præda regrediens, cum vidisset reliquas naves inclusas classe inimicorum, remis acta et velo, Laodiciam reversa est, ibique sociis et amicis nostris, de nobis qui eramus Hierosolymis, sicuti erat, denunciavit. Sed hæc omnia adhuc juste contigisse cognovimus, cum et sermonibus, qui a Deo mandabantur nobis, fidem abnegaremus, et desperantes de Dei misericordia, ad campestria Jordani descendebant, et colligebant ibi palmas, et baptizabantur in flumine, et ob hoc maxime ut transferrent se Joppen, visa Jerusalem et dimissa obsidione, atque sic quomodocunque possent reverterentur; sed de navibus, providit Dominus suis incredulis. Habuimus eo tempore conventus, quia principes male inter se conveniebant. Et quæstio habita est de Tancredo eo quod Bethlehem occupasset, et super ecclesiam Dominicæ Nativitatis, quasi super communem domum vexillum suum posuisset. Quæsitum est ut aliquis de principibus in regem eligeretur, qui civitatem custodiret, ne communis facta, si nobis illam traderet Deus, a nullo custodita communiter destrueretur. Quibus ab episcopis et a clero responsum est *non debere ibi eligi regem, ubi Deus passus et coronatus est. Quod si in corde suo diceret: Sedeo super solium David, et regnum ejus obtineo, degener de fide et virtute David, fortassis disperderet eum Deus, et loco et genti irasceretur. Præterea clamat propheta, dicens: Cum venerit Sanctus sanctorum, cessabit unctio, quod advenisse cunctis gentibus manifestum erat. Sed esset aliquis advocatus, qui et civitatem custodiret, et custodibus civitatis, tributa regionis divideret et redditus.* Atque his et aliis de causis multis dilata electio, et impedita, donec ad octavum diem post captam Jerusalem. Neque hoc solum, verum etiam aliud aliquid nobis non proveniebat, sed labor et tribulatio per dies singulos in populo duplicabatur.

CAPUT XXXVI.

Tandem propter nomen suum, misericors et pro-

ritius Dominus, simul ne adversarii nostri legi A
ejus insultarent, dicentes : *Ubi est Deus eorum?*
mandavit nobis per episcopum Podiensem dominum
Ademarum, qualiter iram ejus placare possemus et
impetrare misericordiam. Sed et nos, de mandato
Domini reticentes, faciendum esse illud prædicaba-
mus, ne si populus hoc mandatum præterisset, cul-
pabilis magis, maxime affligeretur. Etenim tam be-
nignus erga nos erat Dominus ut legatos suos ad
nos mitteret, sed quia fratres erant, non credebant
eis. Locutus est ergo episcopus Petro Desiderio, di-
cens : *Loquere ad principes et ad omnem populum
et dices : Vos qui venistis de tam longinquis regionibus,
ut Deum et Dominum exercituum hic adoretis,
sanctificamini ab immunditiis vestris et revertatur
unusquisque ab operibus suis pravis. Et post hæc, B
nudis pedibus circuite Jerusalem, invocantes Deum,
et jejunate. Si sic egeritis, et oppugnaveritis Jerusa-
lem viriliter usque ad novem dies, capiatur. Alio-
quin, omnia mala quæ passi estis, vobis a Domino
multiplicabuntur.* Cumque hæc dixisset sacerdos ad
fratrem ipsius episcopi Willelmum Ugonem et ad
Ysoardum comitem dominum suum, et ad quos-
dam de clero, coadunaverunt consilium de princi-
pibus, et de omni populo, et dixerunt : *Viri fratres,
vos scitis quæ causa itineris nostri sit ac tantæ defa-
tigationis; et negligenter agimus, adeo ut neque com-
paremus ea quæ necessaria sunt ad oppugnandam ci-
vitatem, neque curam gerimus quomodo Deum nobis
reconciliemus, quem tam multipliciter omnes in om-
nibus offendimus; quem a nobis expulimus, et longe C
multum per nostra prava opera a nobis effugavimus.
Et nunc, si vobis justum videtur, reconcilietur unus-
quisque fratri suo quem offendit, et frater benigne
fratri condonet. Et post hæc humiliemur Deo, et cir-
cumeamus Jerusalem nudis pedibus, et Dei misericor-
diam, per sanctorum patrocinia appellemus, ut ille Deus
omnipotens, qui pro nobis, de nobis servis suis car-
nem assumpsit, exinanita forma domini sui, et qui
humiliter super asinam sedens, passurus in cruce
mortis supplicium pro nobis, hanc civitatem ingressus
est, turbis ei occurrentibus cum magno processioneis
honore; ille nos ad honorem et gloriam nominis sui,
et civitatem nobis aperiat et facere judicium de ini-
micis suis et nostris, omnibus nobis concedat, qui D
locum passionis suæ et se ulturæ ejus indigne obti-
nentes contaminant, et qui nos a tanto beneficio hu-
militatis divinæ, et redemptionis nostræ excludere
contendant.* Placuerunt hæc verba principibus, et
omni populo, et ideo publice jussum est, ut in sexta
feria quæ proxima erat, clerici præpararent se cum
crucibus et sanctorum reliquiis ad processionem, et
milites atque omnes viri fortes sequerentur eos cum
tubis et vexillis, atque armati nudis pedibus inee-
derent. Quæ omnia, secundum jussionem Dei et
principum lætanter explevimus. Namque cum ve-
nissemus in montem Oliveti, et essemus in loco,
unde Dominus post resurrectionem suam ascendit
in cælum, prædicavimus in populo dicentes : Quo-

*niam secuti sumus Dominum usque ad locum ascen-
sionis ejus, et ulterius pergere nequimus, condonet
unusquisque fratri suo qui læsus est, ut Deus omni-
potens nobis fieri possit propitius. Quid multa? Con-
donaverunt omnes, et largissimis elemosynis Dei
misericordiam appellabant, ut in fine populum
suum Deus non desereret, quem usque ad finem
gloriose et mirabiliter adduxerat. Placatur itaque
Dei misericordia, quoniam omnia quæ prius no-
bis adversa fuerant, nunc commode nobis prove-
niebant.*

CAPUT XXXVII.

Sed licet multa prætereamus, hoc unum præterire
non libuit. Cum circumiremus civitatem de foris cum
processione tumultu, Sarraceni et Turci infra ci-
vitatem gyabant, multimode nos deridentes, multas
cruces super muros ponebant in patibulis, afflicien-
tes eas cum verberibus et contumeliis. Quibus si-
gnis nos e vicino misericordiam Dei sperantes, ad
expugnandam civitatem, die noctuque operibus in-
stabamus. Præfecerant itaque dux et comes North-
manniæ et Flandriæ Gastonem de Beardo opera-
riis qui machinas construebant, et crates et agge-
res, ad invadendum murum componebant. Hic au-
tem Gasto nobilissimus princeps, apud omnes ho-
noratus erat, utilitatis suæ et probitatis merito,
atque ideo opus sibi a principibus commissum saga-
citer operariis dividens, sapienter accelerabat. Prin-
cipes autem tantum gerebant curam de comportanda
lignorum materia, et Gasto, de construendis neces-
sariis sollicitudinem agebat. Similiter comes Rai-
mundus præfecerat Willelmum Richau operariis
suis in montem Sion, et episcopum Albariens in
Sarracenis, et aliis qui ligna deferebant. Acceperant
namque homines comitis, multa castella et vilas
Sarracenorum, et Sarracenis, quasi servis suis,
opera indicebant; qui quinquaginta vel sexaginta
portabant suo collo trabem maximam, quam non
deferrent quatuor paria boum, ad machinas con-
struendas Jerusalem. Quid multa? omnes uno ani-
mo parique consensu opus agebant, atque labora-
bant, et construebant, et adjuvabant, nullus segnis,
nullius manus remittebantur. Omnes spontanei
operabantur, præter artifices. Illis dabatur merces
de collectis, quæ factæ in populo fuerant. Sed co-
mes de censu suo suis operariis debita solvebat.
Et certe manus Domini operabatur, et operantes
adjuvabat. Cumque brevi intervallo omnia moli-
mina nostra et machinæ comparatæ essent, habue-
runt nostri principes consilium, et dixerunt : *Om-
nis homo præparet se ad pugnam in quinta feria.
Interim orationibus, et vigiliis operam demus, atque
elemosynis. Jumenta vestra cum pueris artificibus
nostris et lignariis præstate ut deferant trabes, et
perticas, atque palos, et virgas ad crates faciendas.
Duo et duo milites cratem unam curvam faciant, vel
unam scalam; et ne dubitetis laborare pro Deo, quia
in proximo labores vestros terminabit. Hæc autem
omnia libenter accepta sunt. Post hæc mandatum*

est quis de principibus cum sua gente quam partem A
urbis expugnaret, et quæ machinæ quibus locis applicarentur.

CAPUT XXXVIII.

Videntes autem Sarraceni, qui infra civitatem erant, multitudinem machinarum quæ construebantur, infirmiora murorum loca, adeo adversum nos munierunt, ut quibusdam desperabile videretur posse expugnari. Instante autem jussæ oppugnationis die, dux et comes Flandrensis, atque Northmanniæ comes, cum vidissent quod Sarraceni tanta ac talia munimina argumentorum contra omnes machinas nostras composuissent, tota nocte machinas suas, et crates et aggeres transportaverunt contra urbis partem, quæ est ab ecclesia Sancti Stephani usque ad vallem Josaphat. Vos vero qui hæc legitis, non putetis parvum laborem atque industriam ibi fuisse. Etenim fere milliarium est ibi, a loco unde machinæ dissolutæ per membra comportabantur, usque ad eum locum ubi construebantur. Mane autem facto cum vidissent Sarraceni omnia instrumenta atque tentoria, nocturno tempore illuc deportata, obstupuerunt. Nec solum Sarracenis, verum etiam nobis in stuporem fiebat. Manifeste etenim potuit quisque cognoscere fidelis quod manus Domini nobiscum erat. Hæc autem transmigratio ob hoc facta est quia locus planus erat, et conveniens instrumentis ad murum adjungendis, quæ non poterant nisi per plana conduci; et etiam ob hoc, quia illa pars urbis infirmior esse videbatur, quia longe steterat a castris, immunita illa pars remanserat: Hæc autem pars civitatis est a septentrione. Nihil minus laborabat comes et sui in monte Sion, qui est civitati ad meridiem, sed habebat tunc multos adjuutores, scilicet Willelmum Ebriacum, et cum eo omnes nautas Genuenses, qui naves suas, sicut superius narravimus, apud Joppen perdidierant; sed extraxerunt de navibus suis cordas et malleos ferri, atque clavos, et ascias, atque dolabras et secures, quæ permaxime nobis necessariæ fuerunt. Sed quid moramur? Jamque dies pugnae constitutæ advenerat, et oppugnatio incepta est. Sed hoc unum in primis dicere volumus quod, pro opinione multorum et nostra, usque ad sexaginta millia hominum belligeratorum erant infra civitatem, exceptis parvulis et mulieribus, de quibus non erat numerus. Et de nostris ad arma valentes, in quantum nos existimamus, numerum duodecim millium non transcendebant, sed habebamus multos debiles atque pauperes. Et erant in exercitu nostro mille ducenti vel trecenti milites, ut ego arbitror, non amplius. Hæc autem ideo diximus, ut intelligatis quod sive grande, sive parum sit, quod in nomine Domini incipitur, nihil frustra evenire; quod subsequens pagina continet. Ut autem nostri turres ac muros minare cœperunt, ab omni parte volabant lapides excussi a tormentis, atque petrariis; et sagittæ ut grando innumerabiles. Sed ista patienter servi Dei sustinebant, habentes fidei propositum, quod vel occumberent, vel quod

ad præsens se de hostibus vindicarent. Fiebatque pugna nullo indicio victoriæ, sed cum jam proximaerent cum machinis ad muros, non solum lapides et sagittæ, verumetiam ligna et stipula projiciebantur, et super hæc ignis, et mallei lignei involuti pice, et cera, et sulphure, et stupa et panniculis igne succensis projiciebantur in machinas. Mallei, inquam, clavati ab omni parte, ut quaqua parte ferirent, hærerent, et hærendo inflammarent. Ligna vero et stipulas ideo jaciebant ut saltem incendia inde accensa retardarent quos neque gladius et alta mœnia retardarentur, nec profundum vallum retinere poterat. Acta est itaque pugna ab ortu solis usque ad occasum die illa, ita mirabiliter ut nusquam mirabilius aliquid gestum esse credatur. Et adhuc Deum omnipotentem ducem ac conductorem nostrum appellabamus, confidentes de ejus misericordia. Nox autem adveniens, utrumque timorem nostrum conduplicavit. Metuebant enim Sarraceni ne per noctem civitas a nostris caperetur, vel sequenti die, jam fractis autemuralibus, et completo vallo, citissime murus pervaderetur. At vero nostri hoc solum metuebant, ne admotas machinas aliquo modo Sarraceni incenderent, et sic confortarentur. Propterea ab utrisque custodia, ab utrisque labor ab utrisque insomnes curæ. Hinc, spes certissima; illinc, dubius timor. Operabantur isti pro Deo, spontanei, opera ad capiendum; operabantur illi pro legibus Bahumeth inviti, opera ad resistendum. Quæ vero et qualia molimina ab utrisque per noctem facta fuerint, mirabile credite. Mane autem facto, tantus ardor nostris incubuit, ut usque ad muros progredierentur, et machinas illuc deducerunt. At Sarraceni tantas machinas fecerant ut unicuique de nostris novem vel decem apponerentur, atque sic multum molimina nostra impediabant. Et tamen hæc dies nona erat, de qua sacerdos dixerat, quod usque ad eam civitas caperetur. Sed quid nimiam moram agimus? Jam machinæ nostræ quassabantur ad tam crebros lapidum ictus, et viri deficiebant nostri, multimode defatigati. Sed restabat adhuc Dei misericordia, nunquam expugnabilis, nusquam superata, in tribulationibus semper opportuna. Sed hoc præterire non libuit quod dum duæ mulieres petrariam unam de nostris fascinare vellent, lapis viriliter excussus, mulieres carrinantes cum tribus pueris alisit, atque animabus excussis, incantationes avertit: cumque jam circa meridiem omnes nostri conturbarentur, tam lassitudine quam desperatione, quippe cum unicuique de nostris plures adversarii resisterent; præterea murus firmissimus et altus, et multa copia atque opportunitas, quæ hostilus ad munimen, nobis autem adversa. Inter hujusmodi defectum nostrum, et hostium exultationem, accessit mediatrix Dei misericordia, quæ luctum nostrum in gaudium convertit, quod nulla dies a nobis auferat. Etenim consilium quorundam jam agebatur, ut machinæ nostræ reducerentur, quarum pars combusta, altera conquassata fuerat. Tum ecce

miles quidam, de monte Oliveti cum clypeo suo ventilare cœpit, ad eos qui erant de parte comitis, et ad alios ut ingrederentur. Quis autem iste miles fuerit, cognoscere non potuimus. Hoc signo nostri confortati qui jam languerant, cœperunt incurrere muris, alii autem scalas, et funes sursum injiciebant. Præterea quidam juvenes ignierant sagittas, et sagittaverant culcitra, quibus muniebatur propugnaculum quod Sarraceni fecerant, contra turrem ligneam ducis et duorum comitum; erant autem culcitrae de gambasio. Ibi itaque ignis accensus effugavit eos qui defendebant munitionem. Tum velociter dux et qui cum eo erant solverunt cratem deorsum qua muniebantur anteriora turris conductæ, a summo usque ad medium atque sic facto ponte, viriliter et imperterriti intrare in Jerusalem cœperunt. Inter primos vero ingressus est Tancredus, et dux Lotharingiæ, qui quantum sanguinem ea die fuderint, vix est credibile. Post illos autem ascendebant omnes; et Sarraceni jam patiebantur. Sed mirum quod modo dicam: Cumque jam civitas pene correpta esset a Francigenis, adhuc tamen resistebant Sarraceni his qui erant de parte comitis, ac si nunquam capiendi essent. Sed cum jam nostri mœnibus potirentur civitatis, et turribus, tunc erat videre mirabilia. Alii namque illorum, quod levius erat, obtruncabantur capitibus, alii autem sagittati, de turribus saltare cogebantur; alii vero diutissime torti, et ignibus adusti flammeriebantur. Videbantur per vicus et plateas civitatis aggeres capitum, et manuum atque pedum. Per cadavera vero publice, hominum et equitum discursus erat. Sed parva et pauca ista quæ diximus. Sed ad templum Salomonis veniamus, ubi suos ritus atque solemnitates cantare solebant. Sed quid ibi factum est? Si verum dicimus, fidem excedimus. Sed tantum hoc dixisse sufficiat quod in templo et in porticu Salomonis, equitabatur in sanguine usque ad genua, et usque ad frenos equorum justo miroque. Dei judicio, ut locus idem eorum sanguinem exciperet, quorum blasphemias in Deum tam longo tempore pertulerat. Repleta itaque cadaveribus et sanguine civitate, confugerunt aliquanti ad turrem David, et poposcerunt a comite Raimundo securitatis dextram, et reddiderunt ei arcem.

CAPUT XXXIX.

Capta autem urbe operæ pretium erat videre devotionem peregrinorum ad sepulcrum Domini, quomodo plaudebant, exsultantes et cantantes canticum novum Domino. Etenim mens eorum Deo victori et triumphanti vota laudum offerebat, quæ explicare non poterant. Nova dies, novum gaudium et exultatio, nova et perpetua lætitia; laboris et devotionis consummatio, nova verba, nova cantica, ab universis exigebat. Hæc, inquam, dies celebris in omni sæculo venturo, omnes dolores atque labores nostros gaudium et exultationem fecit; dies hæc, inquam, totius Christianitatis confirmatio, et paganitatis exquantio, et fidei nostræ renovatio. *Hæc dies quam*

A fecit Dominus, exsultemus et lætemur in ea (Psal. cxvii, 25), quia in hac illuxit et benedixit Dominus populo suo. In hac die dominus Ademarus, Podiensis episcopus, a multis in civitate visus est. Et etiam multi de eo testantur quod ipse primus murum ascendens, ad ascendendum socios atque populum invitabat. In hac autem die ejecti apostoli ab Hierosolymis, per universum mundum dispersi sunt. In hac eadem die, apostolorum filii, Deo et patribus urbem et patriam vindicaverunt. Hæc dies celebratur Idus Julii, ad laudem et gloriam nominis Christi, qui dedit precibus Ecclesiæ suæ urbem et patriam quam juravit patribus, et reddidit in fide et benedictione filiis. In hac die officium de resurrectione cantavimus, quia in hac, ille qui sua virtute a mortuis surrexit, per gratiam suam nos resuscitavit. Et de his hactenus dictum sit.

CAPUT XL.

Peractis igitur sex vel septem diebus, solemniter in octava die cœperunt agere principes, ut aliquis eligeretur in regem; qui omnium curam gerens, et tributa regionis colligeret, et ad quem plebes terræ reverterentur, et qui provideret ne ulterius desolaretur. Cumque id agerent, congregati sunt de clero quidam, et principibus dixerunt: *Laudamus electionem vestram, verum si recte et ordinate faciatis: sicut sunt æterna priora temporalibus, sic vicarium spirituales eligite prius; post hæc qui rebus agendis sæcularibus præsit: alioquin invalidam esse censemus, electionem vestram.* Principes vero cum hæc audissent irati nimium, electionem tamen nihilominus accelerabant. Sed imminutus erat clerus, ablato domino Ademaro, Podiense pontifice, qui in vita sua, alter Moyses, nostrum exercitum rebus et alloquiis divinis confovens, continebat. Post illum autem cum Willelmus Aurasicensis, vir bonæ memoriæ et episcopus, pro viribus nobis prodesse vellet, brevi tempore apud Marram in pace conquievit. Sic itaque bonis ablati, humiliter se clerus agebat, præter episcopum Albariensem et alios quosdam; episcopus namque Martranensis aliter quam recto itinere gradens, cum Bethlehemiticam Ecclesiam fraudulenter obtinisset, tertio vel quarto die a Sarracenis captus, nusquam inter nostros comparuit. Spreta itaque admonitione et contradictione clericorum, hortabantur principes comitem Sancti Ægidii, ut acciperet regnum. At ille nomen regium se perhorrescere fatebatur in illa civitate; sed præbere se illis consensum, si id alius acciperet. Ob hoc elegerunt pariter ducem, et obtulerunt eum ad sepulcrum Domini. Post hæc autem requirebat dux arcem David a comite, at ille hoc excusabat, dicens se velle moram agere in regione illa, donec in Pascha; et interim se et suos honeste haberi velle. At dux potius se aiebat cætera dimissurum quam turrem. Inde multiplicabantur lites. Flandrensium et Northmanniæ comites favebant duci, et omnes etiam pene de terra comitis, credentes reddita turre, se consequenter cum eo esse reversuros. Non solum autem

provinciales in hoc domino suo comiti adversabantur, verum etiam multa de eo turpia composuerunt, ne eligeretur in regem. Destitutus itaque comes sociorum et amicorum consilio, pro iudicio subeundo, tradidit turrem in manu Albariensis episcopi. Ille vero, non exspectato iudicio, tradidit turrem duci. Cumque appellaretur episcopus de hoc facto, proditor dicebat sese coactum fuisse, atque passum violentiam. Sed hoc ego in veritate comperi plurima arma esse illata in patriarchalem domum, ubi episcopus manebat prope ecclesiam Domini sepulcri. Sed de violentia sibi illata ille dicebat; et frequenter clam hujusce rei comitis familiares insimulabat. Reddita itaque turre, in magnum odium contra suos comes exarsit, dicens se inhonoratum, non posse manere in illa patria. Itaque profecti ab Hierosolymis Jericho, et acceptis palmis venimus ad Jordanem, et sicut præceperat Petrus Bartholomæus, facta rate de viminibus, et imposito desuper comite transveximus eum; quippe cum non haberemus navem, sic nobis melius visum fuit. Post hæc convocata multitudine exegimus, quatenus rogarent Deum pro vita comitis et aliorum principum; dehinc indutum camisia, et braccis novis, sicut nobis præceptum fuerat peregrimus, sed quare taliter homo Dei præceperit, adhuc ignoramus.

CAPUT XLI.

(1) Hisque peractis, reversi sumus Jerosolimam. Eodem tempore Arnulfus capellanus Northmannicæ comitis, a quibusdam in patriarcham eligitur, contradicentibus bonis, tum quia non erat subdiaconus, maxime etiam quia erat de genere sacerdotali, et in itinere nostro de incontinentia accusabatur, adeo ut vulgares cantus de eo inhoneste composuissent. Sed ille nec canonum decreta reveritus, tanta ambitione tentus, nec conscientie infamiam, contra bonos populum concitavit, atque se cum hymnis et cantibus in sede patriarchali, magno populorum plausu elevare fecit. Sed de episcopo Matranensi, qui hujusce rei incentor et administrator fuerat, vindicta divinitus sumpta non modo Arnulfum non terruit, sed insuper clericos qui habebant altaria in ecclesia Domini sepulcri, vel quibus erant pro custodia mercedes constitutæ, privare beneficiis non desinebat. Nactus itaque Arnulfus hanc potestatem, cœpit requirere ab incolis civitatis, ubi crux erat quam peregrini ante captam Jerosolimam adorare consueverant. Quibus negantibus, et juramento et aliis signis se nescire probare volentibus, tandem coacti sunt, et hæc dixerunt: *Manifestum est quod Deus vos elegit, et ex omnibus tribulationibus vos eripuit, et hanc civitatem et alias multas vobis tribuit, non in virtutis vestræ robore, sed in furore suo excæcans impios, et civitates munitissimas vobis aperuit, et bella formidolosa vobis ductor et Dominus vester pro vobis ipse pergit. Qua itaque pertinacia cum Dominus vobiscum videamus, ejus*

A beneficia vobis celabimus? Posthæc deluxerunt eos ad quoddam atrium ecclesie, et ibi effodientes reddiderunt. Gavisi sunt itaque omnes nostri, et Deo omnipotenti laudes et gratias referebant, qui non solum urbem in qua passus est, sed etiam insignia passionis suæ atque victoriæ nobis reddidit, ut tanto cum manibus fidei arctius amplecteremur, quanto certiora nostræ salutis contueremur.

CAPUT XLII.

Dumque, sicut superius diximus, de duce Lotharingicæ ordinatum esset, quod civitatem retinere deberet, et comes dolore et injuria exercebatur, eo quod arcem David, scilicet totius regni Judaici caput, leviter perdiderat, et ob hoc regredi cum maxima parte nostræ gentis disponderet, nuntiatum est nobis quod rex Babyloniorum Ascalona venisset, cum innumerabili paganorum multitudine, et, ut nobis relatum est, quod Jerosolimam expugnare venerat, et occidere Francos omnes a viginti annis et supra, et captivare reliquos cum mulieribus, daturus viros mulieribus de sua gente, et juvenibus mulieres, ut Babyloniorum domini deinceps bellicosas familias haberent, de genere Francorum. Sed, non his adhuc contentus, similiter Antiochiæ et Boamundo facturum se aiebat, Damasci etiam, et reliquarum civitatum diadema capiti suo impositurum se dicebat, nihil Turcos, nihil Francos, Turcorum victores esse dicebat, considerata multitudine perditum suorum et militum. Sed nec etiam his contentus, in Deum blasphemias intorquebat, dicens quod locum Dominicæ natiuitatis, et præsepe, ubi Dominus reclinatus est, et locum passionis et Golgotha, ubi dicitur quod sanguis Domini pendentis in cruce defluerit; et locum Dominicæ sepulturæ, et alia omnia loca sancta quæ in civitate, vel juxta a populo venerantur Christiano, ita deleret, ut etiam a stirpe, a terra abstraheret et comminueret, et posthæc pulverem in mari projiceret, ut non esset aliquod Dominicum memorabile, quod Francorum gens in regionibus illis ulterius requirerent. Cum autem hæc et alia multa, et de multitudine gentis quæ cum ipso tyranno erat, nobis nuntiarentur, et quod omnes isti congregati erant Ascalonæ, quæ proxima erat Jerusalem per diem, et dimidium, congregati sunt nostri principes et clerus, et nudis pedibus incedentes ante sepulcrum Domini cum multis orationibus et lacrymis, misericordiam a Domino deprecabantur, ut populum suum modo liberaret, quem hactenus victorem de omnibus fecerat; et qui locum sanctificationis suæ mundaverat, ulterius contaminari propter nomen suum non pateretur. Posthæc similiter nudis pedibus incedentes in psalmis et hymnis, et sanctorum præsiis misericordiam Dei appellantes, ad templum Domini venimus, ibique animo et corpore ante effusi, ut benedictionis suæ ibidem effusæ recordaretur: *Si peccaverit in te populus tuus et con-*

(1) Quæ sequuntur non sunt Raimundi.

versus egerit pœnitentiam, veniensque oraverit in loco isto, tu exaudies de cœlo, Domine: et libera eum de manibus inimicorum suorum (III Reg. VIII). Posthæc percepta benedictione ab episcopis, statuerunt principes de belli administratione, et de custodia civitatis. Profectus est itaque dux et milites ejus ut certissimum comprobarent si de Admiravis ita res se haberet, ut fama ferebatur; qui cum ad campestria Ramularum pervenisset, causam negotii per episcopum Matronensem Hierosolymis remisit ad comites. Illi autem certificati de bello, communem pugnandi causam apud omnes fortes qui in civitate remanserant, detulerunt. Itaque supplicantes Deo et acceptis armis et Dominicam lanceam, profecti sumus ab Jerosolimis, et venimus ad campestria die illa. Altera autem die conjuncto exercitu, per firmas dispositis præsiidiis ab omni parte, procedebamus. In vespere vero cum venissemus prope fluvium qui est in itinere euntibus ab Jerusalem Ascaloam, pascabant ibi Arabes greges ovium, et armenta boum innumerabilia, et sine numero camelos. Cum vidissent autem nostri hanc multitudinem et hominum et animalium, existimantes bellum esse, arreptis armis ad prospiciendum milites usque ducentos præmiserunt; cæteri vero armati, ut diximus, in novem turmis incedebant. Erant autem tres a tergo, tres a fronte, tres in mediõ, sic ordinatæ ut ubicunque bellum se emergeret in tribus ordinibus illis occurreretur, turma media manente cunctis ad præsidium. Videntes autem pastores Arabum nostros præmissos milites, animalia deseruerunt, et tanquam, si æquo modo ad illos ut ad nos respiceret Deus, pugnam cum omnibus nobis inire debuissent. Erant in armis de pastoribus circiter tria millia; in exercitu vero nostro supra mille ducentos dubitanter ascribimus; sed et peditum multitudinem ultra novem millia producere non audemus. Effugatis itaque pastoribus, cepimus prædam, quantam ante diem illam non vidimus, et aliqui de pastoribus interfecti sunt, et pauci capti. Posthæc autem mansimus in eodem loco, quia vespera erat. Et tunc coegimus captivos ad confitendum hostium voluntatem et habitudinem, et numerum. Confessi sunt itaque quod voluntas eorum erat obsidere Jerusalem, et expugnare omnes Francos, et interficere et captivare; et addunt quod Admiravis ibi prope quinque leugis erat in castris, postridie profecturus adversum nos. De numero autem vix aliquis certus erat, quia quotidie multiplicabantur. De se vero et de sociis qui essent, interrogati, dixerunt quod pastores essent animalium, quæ dividenda erant in stipendiis per exercitum Babyloniorum. Certi itaque nostri de bello et alacres, sociis suis noxarum causas atque controversiæ remittebant. Posthæc confessi de peccatis, et de negligentis suis, adeo erecti sunt animis ut vix credibiles eis fieret hostes ad pugnam esse paratos. Innascebatur enim tanta securitas in cordibus singulorum, ut crederent suos hostes cervis timidiores, et ovibus innocentiores. Sed hæc secu-

ritas ideo nobis erat, quia credebamus Dominum nobiscum esse, sicut et in reliquis negotiis, et propter blasphemias sibi illatas, agere propter seipsum, si etiam causa nostra invalida fuisset. Unde in nostra parte defensorem, et in sua adjutores illi esse voluimus. Deinde conclamatum est per exercitum ut mane ad pugnam omnes parati essent, et quisque principibus de sua gente conjungeretur, et nemo prædam tangeret, et excommunicati sunt quicunque eam tangerent, nisi prius bello confecto. Mansimus ea nocte satis pauperrime; etenim tentoria non habebamus, panem pauci, vinum nullus, annonam atque salem paucissimi; sed copia carnis erat quasi arena, sed vesceremur carnibus; et pro pane, ovium caro erat. Et jam aurora sequenti die oriebatur, et pervigil turba, tubis et cornibus in pugnam animabatur. Itaque summo diluculo profecti, dispositis, ut jam diximus, ab omni parte præsiidiis, exercitum Dei in castra Mahumet dirigebamus. At vero hostes infra castra sua demorabantur, nunquam existimantes quod infra mœnia ad adventum eorum vix contineremur. Etenim cum audissent de nece et fuga pastorum, dicebant: *Propter prædam venerunt Franci, et cum ea revertuntur.* Quippe edocebantur quotidie ab his qui fugerant ab Hierosolymis, et de paucitate nostra, ac debilitate vulgi et equorum, Præterea numero atque viribus suis confisi, in solis sputis nos et castra nostra submergere se posse credebant. Cantellatores etiam eorum et augures, ut fertur, dixerant ut non moverent castella sua usque ad septimam feriam, neque pugnarent adversum nos. Quod si maturius aliquid de his agere veilent, in adversum converteretur. Nos autem, ut diximus, ordinati, in novem turmis progrediebamur. Multiplicavit Deus exercitum suum, adeo ut inferiores numero hostibus non videbamur. Etenim conjunxerant se nobis animalia quæ dimiseramus, et factis gregibus, nemine compellente, nos comitabantur, adeo ut starent cum stantibus, cum currentibus currerent, cum præcedentibus præcederent. Hæc autem pretiosarum inæstimabilis multitudo erat. Armorum atque papilionum summam, quis dinumerare sufficiat? Videntes igitur hostes nostri, et suorum casam multitudinem, et nostros in castris suis et pro victoria et spoliis secure et alacriter agere, reversi ad se dixerunt: *Solum præsidium fuga est, et quid moramur? Si hodie defatigati ex itinere, fame et siti pene semimortui, omnem nostram multitudinem uno impetu prostraverunt, quid repausati et refecti, et victores contra semineces et imminutos atque pavidos facient?* itaque hostes, conturbatis animis reversi sunt Ascalona, quæ miliarium a castris nostris aberat, sed non omnes. Tunc placuit comiti Raimundo, ut mitteret Boamundum quemdam, Turcum genere, ad Admiravis, obtentu incundæ amicitiae: accusando eum quod noluerit liberam reddere Jerusalem, et qui adversum nos arma detulerat, simul ut præsentiret fugam an bellum in animo pararet, et quomodo victum se haberet.

CAPUT XLIII.

Interea nuntius venit Tancredo, et comiti Eustachio, ut præpararent se, et pergerent ad recipiendam urbem Neapolim. At illi exierunt, et duxerunt secum multos milites, et pedones, et pervenerunt ad urbem. Habitatores vero illius reddiderunt se illico. Posthæc mandavit illis dux Godefridus, qui et rex Jerusalem, ut cito venirent ad bellum, quod Ammiratus Babylonie præparaverat eis Aschalone. Illi autem festinando intraverunt montanam, quæ rantes Sarracenorum bella, et venerunt Cæsaream. Venientes quoque juxta mare ad urbem Ramore, illic invenerunt multos Arabes, qui præcursores erant belli. Quos nostri persequentes, apprehenderunt plures ex eis, qui dixerunt omnia belli nova ubi essent, et quot, aut ubi bellare disponent contra Christianos. Quod audiens Tancredus, statim misit nuntium Jerusalem duci Godefrido, et patriarchæ, omnibusque principibus, dicens: *Sciatitis quod nobis paratum est bellum Aschaloniæ ab Ammirato. Igitur venite festinanter cum omni virtute, quam habere poteritis.* Tunc jussit dux commoneri omnes, ut fideliter irent præparati Aschalonam, obviam inimicis nostris. Ipse vero cum patriarcha, et Roberto Flandrensi comite, exivit de urbe in feria tertia, et Marturanensis episcopus cum eis. Tum vero Sancti Ægidii comes ac Robertus Northmannus dixerunt se non exituros, nisi certum bellum scirent. Jusserunt ergo militibus suis, ut pergerent videre si bellum vere esset, et reverterentur quanto citius, quia ipsi mox essent parati venire. Iverunt illi, videruntque bellum paratum, et cito renuntiaverunt se vidisse oculis suis. Continuo dux apprehenso Marturanensi episcopo mandavit in Jerusalem quo milites qui ibi erant præpararent se, et venirent ad bellum. Episcopus vero Marturanensis rediit, reportans verba missa patriarchæ, et duci; exieruntque Sarraceni obviam ei, et apprehensum secum duxerunt. Petrus vero Eremita remansit in Jerusalem, ordinando et præcipiendo Græcis et Latinis, ac clericis, ut fideliter Deo processionem celebrarent, et eleemosynas orationesque facerent, ut Deus populo suo victoriam daret. Clerici et presbyteri induti sacris vestibus ad templum Domini conduxerunt processionem; ac missas et orationes celebrabant, ut Deus suum defenderet populum. Denique patriarcha et episcopi alique seniores congregati sunt ad fluvium quod est ex hac parte Aschaloniæ. Illicque multa animalia, boum, camelorum, ovium, atque omnium bonorum depræditi sunt. Venerunt autem Arabes fere trecenti, irrueruntque nostri super illos; et apprehenderunt duos ex eis, persequentes alios usque ad eorum exercitum. Sero autem facto, patriarcha fecit præconari per omnem exercitum, ut in summo mane omnes in crastino essent parati ad bellum, *excommunicans ne ullus homo intenderet ad ulla spolia, donec bellum esset factum;* sed eo facto, reverterentur cum felici gaudio, ad capiendum quidquid eis prædestinatum esset

A a Domino. Summo vero diluculo, intraverunt in vallem nimis pulchram, secus littus maris, in qua ordinaverunt suas acies. Dux instruxit suam, comes Northmannus suam, comes Sancti Ægidii suam, comes Flandrensis suam, comes Eustachius suam, Tancredus et Gaston suam. Ordinaverunt quoque pedites et sagittarios qui præcederent milites; et sic ordinaverunt omnia: Statimque præliari cœperunt in nomine Domini nostri Jesu Christi. In sinistra parte fuit dux Godefridus cum sua acie, comes Sancti Ægidii juxta mare, in dextra parte, comes Northmannus, comes quoque Flandrensis, et Tancredus omnesque alii equitabant in medio. Tunc nostri cœperunt paulatim ambulare; pagani vero stabant parati ad bellum. Unusquisque suum habebat vasculum pendens collo, ex quibus potarent persequentes nos; sed illis non licuit, gratia Dei. Comes autem Northmannus, cernens Ammirati stantiarum habentem quoddam pomum aureum in summitate hastæ, quæ erat cooperta argento, irruit vehementer super illum, eumque vulneravit usque ad mortem. Ex alia parte comes Flandrensis, nimis acriter eos invasit. Tancredus igitur impetum fecit per medium tentorium eorum. Quod videntes pagani, continuo arripuerunt fugam. Paganorum autem multitudo erat innumerabilis, numerumque eorum nemo scit, nisi solus Deus. Bella vero erant immensa, sed virtus divina comitabatur nobiscum, tam magna, tam fortis quod statim superavimus illos. Stabant vero inimici Dei excæcati, et stupefacti, ac videntes Christi milites, apertis oculis nihil videbant; et contra Christianos erigere se non audebant, virtute Dei tremefacti. Pro nimio namque timore ascendebant in arbores, in quibus putabant se effugere, vel abscondere. At nostri sagittando, et cum lanceis et ensibus occidendo, eos ad terram præcipitabant. Alii jactabant se in terram, non audentes se erigere contra nos. Nostri igitur illos detruncebant, sicut aliquis detrunecat animalia ad macellum. Comes vero Sancti Ægidii, juxta mare occidit ex eis sine numero. Alii vero se præcipitabant in mare, alii fugiebant huc illucque. Veniens itaque Ammiratus Babylonie ante Ascalon civitatem, dolens et mœrens lacrymando dixit: *O deorum spiritus! quis unquam vidit vel audivit talia? Tanta potestas, tanta virtus, tanta militia, quæ nunquam ab ulla gente fuit superata, modo a tantilla gente Christianorum est devicta. Heu mihi, tristis ac dolens! quid amplius dicam? Superatus sum a gente mendica, inermi et pauperrima, quæ non habet nisi saccum et peram. Ipsa modo persequitur et occidit gentem Ægyptiacam, quæ illi plerumque suas largita est eleemosynas, dum olim per omnem nostram patriam mendicaret. Huc conduxit ad communionem ducenta millia militum, et video illos laxis frenis fugientes per viam Babylonicam, et non audent reverti adversus gentem Francigenam. Juro per Mahumet et per omnia deorum numina, quod ultra non retinebo milites conventionem aliqua, quia expulsus sum a gente aliena et ad-*

vena. Conduxi omnia armorum genera, et omnia machinamenta, ut eos obsiderem in Jerusalem, et ipsi pervenerunt me ad bellum itinere duorum dierum. Heu mihi! quid amplius dicam? Inhonoratus ero semper in terra Babylonica. Nostri autem acceperunt stantiarum, quod comparavit comes de Northmannia, viginti marchas argenti, et dedit illud patriarchæ in Dei honorem, sanctique sepulcri. Ensem vero emit quidam sexaginta Bysanteis. Superati sunt igitur inimici nostri a nobis, Deo annuente. Omnes naves paganorum ibi aderant; homines vero qui intus erant, videntes Admiratum fugientem cum suo

A exercitu, statim suspenderunt vela, et impulerunt se in alta maria. Reversi sunt itaque nostri ad eorum tentoria, acceperuntque innumera spolia, aurum argentumque multum, omniumque animalium genera, et omnium armorum instrumenta! quæ voluerunt asportaverunt, reliqua igni consumpserunt. Reversi sunt ergo nostri, cum gaudio magno Jerusalem, deferentes secum omnia bona, quæ illis erant necessaria. Hoc bellum actum est, prid. Id. Augusti, largiente Domino nostro Jesu Christo fidelibus suis victoriam, *qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat, Deus per infinita sæcula sæculorum. Amen*

ROBERTI MONACHI S. REMIGII

IN DIOECESI REMENSI

HISTORIA HIEROSOLYMITANA.

(Apud BONGARS, *Gesta Dei per Francos*, p. 50.)

MONITUM.

Robertus monachus hanc quam *Hierosolymitanam Historiam* inscripsit, composuisse testatur ipse, præfatione apologetica, in claustro cujusdam cellæ S. Remigii, constitutæ in episcopatu Remensi, jussu abbatis cujusdam, nomine Bernardi, ita enim plene in veteri ms. nuperrime legimus: cui hujus argumenti ab alio, nescio quo, conscripta narratio displicebat: quod erat et acephala, et stylo negligentiore composita. Ipse concilio Claromontis interfuit, a quo hic Occidentis in Orientem motus cœpit. Eum Blondus citat non semel, sed ut expeditionis comitem: « Delectavit nos, inquit in decad., lib. iv, Robertum vidisse monachum, eas describere machinas, in hunc modum, » etc. Et paulo post: « Robertus monachus, qui tunc Hierosolymis erat, et: « Fatetur ingenue Robertus monachus, a quo scriptore hæc certiora sumuntur. » De eodem Trithemius: Rupertus monachus cœnobii S. Remigii in diocesi Remensi, ordinis divi Patris Benedicti, natione Gallicus, vir in divinis Scripturis jugi studio exercitatus, et sæcularium disciplinarum non ignarus, ingenio clarus et apertus eloquio. Scripsit nonnulla ingenii sui opuscula, quibus nomen ejus posteritati innotuit. e quibus ego tantum vidi, *Gestorum in terra sancta per Christianos tempore Urbani secundi, contra infideles, Historiam insignem, lib. X. Inter omnes historiogr.* De aliis nihil vidi. Claruit sub Henrico V, anno Domini 1120. » Hæc Trithemius; qui aut libro auctius exemplar nostris, aut unum in duos divisum habuit: quomodo in prioribus editionibus septimus et octavus in unum coaluerunt. Defuit autem Trithemio, ut apparet, præfatio apologetica, quam edidit Reuberus, quæ et in nostris membranis legitur. Ordericus Vitalis tum styli elegantiam, tum veritatem in illo laudat et sæpe ipsum transcripsit. Auctor *Libri principalis bellorum Domini pro tempore novæ legis*, qui est ms. in bibliotheca P. Petavii citat *Robertum abbatem Sancti Remigii*. Possevinus confundit cum Sigeberti continuatore, Apparatu, in *Robertus monachus*: quem antea distinxerat, ex Arnaldo Wione, in *Robertus Anglus*. Nos usi sumus codicibus mss. Nicolai Fabri, Laurentii Boehelli, nostris: impressis, nostro antiquissimo et optimo, nulla nec loci, nec typographi, nec temporis nota; alio depravatissimo Basiliensi Henrici Petri anni 1553, et Wecheliana Justi Reuberi, emendatiore. Scias autem, lector, olim editum illum nostrum, col. nunc 757, lin. 26, ex Fulcherio inserta habere plurima, nempe capita quindecim, a vicesimo ad tricesimum quintum ita. « pridie Idibus Augusti. His peractis, placuit quibusdam in patriam nationis suæ reverti, » etc., quæ leguntur fine capituli 19 Fulcherii, paucissimis oculis variantibus; tandem redire ad ea quibus opus suum claudit Robertus: « Quia vero hic historicus sermo, » etc. Hæc eodem omnino modo habentur in ms. libro veteri, quem hac editione absoluta forte inter nostros latentem reperimus. Misit et varias lectiones e suis Andreas Schottus: quarum usus erit tertio tomo, si vitam hanc Deus, animumque servaverit. Versus illius ævi, ut erant in mss., in extrema pagina posuimus, ne quid non exhiberemus. Initium scribendi facit a concilio Claromontano, anno 1095; finem, in illa de Admiraviso victoria.